

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης / Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών
Σπουδών στην Εθνική & Κοινοτική Διοίκηση

2009 -2010

Διπλωματική Εργασία

Οι Ευρωπαϊκές Πολιτικές για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Επιβλέπων Καθηγητής
Βασίλειος Κέφης

Εισηγητής:
Ιωάννης Ράζος
AM 7107 M020

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
Κεφάλαιο 1: Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης & η εξελικτική της πορεία	4
Εισαγωγή	4
1.1 Η έννοια της αειφορίας.....	4
1.2 Ιστορικό	4
1.2.1 Η αειφόρος ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο	5
1.2.2 Η αειφόρος ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο	10
Κεφάλαιο 2: Η Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη.....	13
Εισαγωγή	13
2.1 Περιεχόμενο - κύρια σημεία - βασικοί στόχοι και μέτρα της Στρατηγικής της Ε.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη.....	13
2.2 Συναφείς με τη Στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη πράξεις	23
2.2.1 Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για αειφόρο ανάπτυξη	23
2.2.2 Παγκόσμια σύνοδος κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, Γιοχάνεσμπουργκ 2002	25
2.2.3 Η αναθεωρημένη στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη (2006)	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Οι Ευρωπαϊκές τομεακές πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη	32
Εισαγωγή	32
3.1 Τομεακές Πολιτικές της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη	33
3.1.1 Πολιτικές για την Κοινωνικοοικονομική Ανάπτυξη	34
3.1.2 Πολιτικές για την αλλαγή του κλίματος και την ενέργεια.....	35
3.1.3 Πολιτικές για τις Αειφορικές Μεταφορές.....	41
3.1.4 Πολιτικές για την Βιώσιμη Κατανάλωση και Παραγωγή.....	45
3.1.5 Πολιτικές για τους Φυσικούς Πόρους.....	47
3.1.6 Πολιτικές για την Δημόσια υγεία	51
3.1.7 Πολιτικές για την Κοινωνική ένταξη	53
3.1.8 Πολιτικές για τις Δημογραφικές Αλλαγές	54
3.1.9 Πολιτικές για την Παγκόσμια Συνεργασία.....	56
3.1.10 Πολιτικές για τη Χρηστή Διακυβέρνηση	58
3.2 Περιφερειακές Πολιτικές της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη.....	59
3.3 Παγκόσμια Οικονομική Κρίση: Εντάσσοντας τη διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης στις πολιτικές της ΕΕ στην περίοδο της οικονομικής κρίσης.....	60
Κεφάλαιο 4: Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στην Ελλάδα και οι σχετικές πολιτικές	61
Εισαγωγή	61
4.1 Η στρατηγική της Ελλάδας για την αειφόρο ανάπτυξη	61
4.2 Ενσωμάτωση της διάστασης της αειφορίας στις ελληνικές πολιτικές	66

4.2.1 Περιβαλλοντικές πολιτικές	67
4.2.1 Τομεακές πολιτικές	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	90
Βιβλιογραφία	93

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία επεξεργάζεται θέματα που σχετίζονται με την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης και την αντίστοιχη στρατηγική που έχει υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Όργανά της. Κυρίως εξετάζεται, η ποιότητα, το εύρος και ο βαθμός ενσωμάτωσης της ρήτρας της «αειφορίας» στις επιμέρους τομεακές ευρωπαϊκές πολιτικές. Ειδικότερες επισημάνσεις γίνονται και στην περίπτωση ενσωμάτωσης των προαναφερόμενων πολιτικών στο ελληνικό θεσμικό και διοικητικό καθεστώς.

Ειδικότερα:

Γίνεται μια αναφορά στην εξελικτική πορεία της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης, πότε πρωτοεμφανίστηκε, ποιοι είναι οι ορισμοί που χρησιμοποιήθηκαν για να την περιγράψουν, πως έπαψε να θεωρείται μια αποκλειστικά περιβαλλοντική έννοια και πως αναγνωρίστηκε η ανάγκη συσχέτισης ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη, στην κοινωνική συνοχή και στην περιβαλλοντική προστασία.

Παρουσιάζεται η στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη όπου η έννοια της, αναφέρεται πλέον, σε ένα πρότυπο ανάπτυξης το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες και αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων διαφυλάσσοντας παράλληλα το περιβάλλον τους σε βραχυπρόθεσμη, σε μεσοπρόθεσμη και, κυρίως, σε μακροπρόθεσμη βάση.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ η αειφόρος ανάπτυξη έχει τριπλό στόχο: μια οικονομική ανάπτυξη αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη που για να επιτευχθεί απαιτείται η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις επιμέρους τομεακές πολιτικές της ΕΕ.

Η παρούσα εργασία αναλύει τις πολιτικές της ΕΕ που αφορούν άμεσα ή/και έμμεσα στην αειφόρο ανάπτυξη και ειδικότερα σε αυτές που σχετίζονται με την αντιμετώπιση των δυσμενών συνεπειών του κλάδου των μεταφορών (οδικές, αεροπορικές, σιδηροδρομικές, ναυτιλιακές) και των κινδύνων που συνδέονται με την δημόσια υγεία και ασφάλεια, με τη βελτίωση της διαχείρισης των φυσικών πόρων, με την χωροταξία, με την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο, με την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και τον περιορισμό των επιπτώσεων τους, με την εξοικονόμηση ενέργειας κ.ά..

Τέλος, πραγματοποιείται μια αξιολόγηση των προαναφερόμενων κοινοτικών πολιτικών, όπως επίσης και η ενσωμάτωσή τους στις εθνικές πολιτικές (συμπεριλαμβανομένου και της Ελλάδας) και παράλληλα εξετάζονται οι δυνατότητες βελτίωσης τους ή κατάρτισης νέων κοινοτικών πολιτικών με στόχο πάντα την αειφόρο ανάπτυξη.

Κεφάλαιο 1: Η έννοια της αιεφόρου ανάπτυξης & η εξελικτική της πορεία

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η εξελικτική πορεία της έννοιας της αιεφόρου ανάπτυξης σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο μέχρι τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, τότε πρωτοεμφανίστηκε, πως έπασε να θεωρείται μια αποκλειστικά περιβαλλοντική έννοια και πως αναγνωρίστηκε η ανάγκη συσχέτισης ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη, στην κοινωνική συνοχή και στην περιβαλλοντική προστασία καθώς και ποιοι είναι οι ορισμοί που χρησιμοποιήθηκαν για να την περιγράψουν.

1.1 Η έννοια της αιεφορίας

Ετυμολογικά η λέξη αιεφόρος προέρχεται από τις λέξεις «αεί» και «φέρω» δηλαδή φέρω διαρκώς. Ετυμολογικά η λέξη αιεφόρος προέρχεται από το διαρκής, συνεχής, σταθερός και σημαίνει «κατακράτηση» δηλαδή «αυτό που μένει πίσω» (Καραμανώλης et al, 1998). Η έννοια εμφανίζεται σαν επίθετο και τονίζει τη διάρκεια μιας επίδρασης ή μιας επιρροής, ενώ η λέξη «αιεφόρος» δεν προϋπήρχε στη διάλεκτο των γερμανόφωνων χωρών

Οι πρώτες αναφορές της έννοιας αιεφόρος είχε να κάνει με την εσκεμμένη παραγωγή ενός αγαθού από ένα δάσος με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην μειώνεται, αλλά να βελτιώνεται η παραγωγική ικανότητα και να μην επηρεάζονται οι περιβαλλοντικές σχέσεις του.

Επισήμως, η έννοια της αιεφορίας «δημιουργήθηκε» στη συνδιάσκεψη του Ρίο το 1992 και ήταν η πλέον κατάλληλη λέξη για να εκφράσει την αιεφόρο ανάπτυξη. Ετυμολογικά προέρχεται από το αεί+φέρω, που με τη σειρά του ορίζει τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον, όπου οι ανθρώπινες δραστηριότητες ατομικές και κοινωνικές δεν καταστρέφουν, δεν παρεμποδίζουν τη φύση.

Στην έκδοση της IUCN (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources) η αιεφόρος ανάπτυξη ορίζεται ως « ... η ανάπτυξη που βελτιώνει την ποιότητα της ανθρώπινης ζωής κινούμενη μέσα στα πλαίσια της φέρουσας ικανότητας των οικοσυστημάτων που την υποστηρίζουν».

Παρόμοιες αναφορές και ορισμοί έχουν δημιουργηθεί από πολλούς επιστήμονες και οργανισμούς τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, σε όλες τις θεωρητικές προσεγγίσεις υπάρχουν βασικές αρχές, όπως:

- η «μελλοντικότητα» (καλείται και διαγενεακή ισότητα με την έννοια ότι οι μελλοντικές γενιές έχουν δικαιώματα και ανάγκες που δεν πρέπει να υπονομευθούν από τις σημερινές),
- η «ισότητα»,
- η «δημόσια συμμετοχή», και τέλος
- η «προστασία του περιβάλλοντος».

1.2 Ιστορικό

Η έννοια της αιεφόρου ανάπτυξης με τη σημασία που της αποδίδεται σήμερα, προέκυψε μόλις στα τέλη του 20ου αιώνα (από το 1970 και μετά) λόγω της διαφοροποιημένης αντίληψης που επικράτησε για ορισμένα θέματα, όπως:

- α) το περιβάλλον και οι επιπτώσεις της υποβάθμισής του στην υγεία, στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων και στην οικονομική ανάπτυξη και
- β) οι φυσικοί πόροι οι οποίοι πρέπει να διατηρούνται και για τις επόμενες γενεές ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης της δεκαετίας του '70 και της πετρελαϊκής κρίσης (1973) που δημιούργησαν τις πρώτες σοβαρές αμφιβολίες για τη δυνατότητα των οικονομιών να μεγεθύνονται απεριόριστα, θέτοντας έτσι το ζήτημα της σπανιότητας των φυσικών πόρων.

1.2.1 Η αειφόρος ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο

Το 1972 μια διεθνής ομάδα επιστημόνων, με επικεφαλής τον καθηγητή Dennis L. Meadows του Μ.Ι.Τ, η Ομάδα της Ρώμης (Club of Rome) εξέδωσε μια έκθεση με τίτλο «Τα Όρια της Μεγέθυνσης» (The Limits to Growth), για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος του πλανήτη, την αναπτυξιακή πορεία της ανθρωπότητας και τα προβλεπόμενα όριά της, την οποία παρουσίασε στα Ηνωμένα Έθνη (www.clubofrome.org)

Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, η άσχημη κατάσταση των πεπερασμένων πόρων ήταν αποτέλεσμα της γεωμετρικής πρόοδο μεγέθυνσης του παγκόσμιου πληθυσμού, της εξάντλησης των φυσικών πόρων και της περιβαλλοντικής ρύπανσης (Mikolajuk and Gar-On Yeh, 2000). Η έκθεση διερεύνησε διάφορα σχετικά σενάρια και τόνισε τις επιλογές που δίνονται στην κοινωνία για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης μέσα από περιβαλλοντικούς περιορισμούς (www.clubofrome.org).

Την ίδια χρονιά, η Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά (World Heritage Convention) της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (IUCN), η οποία υιοθετήθηκε από την UNESCO, απετέλεσε ένα σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα διατήρησης και ανάπτυξης (www.iucn.org).

Παράλληλα, το 1972 πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το ανθρώπινο περιβάλλον (γνωστή και ως διάσκεψη της Στοκχόλμης). Η διάσκεψη αυτή, στην οποία συμμετείχαν 113 αντιπρόσωποι χωρών, 19 διακυβερνητικές αντιπροσωπείες και περισσότερες από 400 διακυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις ήταν η πρώτη σημαντική διάσκεψη των Η.Ε. σχετικά με τα διεθνή περιβαλλοντολογικά θέματα και αποτέλεσε το κρίσιμο σημείο για την ανάπτυξη της διεθνούς περιβαλλοντικής πολιτικής.

Η διάσκεψη της Στοκχόλμης που συνέβαλε στην αναγνώριση της στενής σχέσης ανάμεσα στη φτώχεια και την περιβαλλοντική υποβάθμιση, κατέληξε σε μια Διακήρυξη που περιέχει 26 αρχές σχετικά με το περιβάλλον, στην ανάπτυξη ενός προγράμματος δράσης για το περιβάλλον με 109 συστάσεις για τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, την προστασία της ανθρώπινης υγείας και την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και σε ένα ψήφισμα, στα οποία αν και η σύνδεση ανάμεσα στα περιβαλλοντικά και στα αναπτυξιακά θέματα δεν ήταν ισχυρή, υπήρχαν ενδείξεις ότι η μορφή της οικονομικής ανάπτυξης θα έπρεπε να μεταβληθεί ή να αλλάξει.

Μέχρι το 1975, στο πλαίσιο της συνεργασίας της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων, των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) μέσω του περιβαλλοντικού τους προγράμματος και του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση (WWF) είχε αρχίσει να γίνεται αντιληπτή η ανάγκη μίας στρατηγικής προσέγγισης για τη διατήρηση του περιβάλλοντος (www.unep.org).

Έτσι, το 1980 καταρτίστηκε η πρώτη Παγκόσμια Στρατηγική για την Διατήρηση (World Conservation Strategy) από τους τρεις προαναφερόμενους οργανισμούς. Στη

Στρατηγική αυτή δηλώνεται κατηγορηματικά πως το ανθρώπινο είδος ως μέρος του φυσικού περιβάλλοντος της γης δεν θα καταφέρει να επιβιώσει στο εγγύς μέλλον αν δεν αποφασίσει να προστατεύει και να διατηρεί το φυσικό περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους. Στο πλαίσιο αυτό ένα νέο μήνυμα για την εποχή εμφανίζεται: Η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρηση του δεν είναι αντίθετα με την ανάπτυξη. Οι δύο αυτές παράμετροι πρέπει να είναι αλληλένδετες και να εξυπηρετεί η μια τους σκοπούς της άλλης. Με τον τρόπο αυτό η Παγκόσμια Στρατηγική για τη Διατήρηση ανέδειξε για πρώτη φορά την έννοια της αειφόρου ή ισόρροπης ανάπτυξης θέτοντας ως στόχους τη διατήρηση των βασικών οικολογικών διαδικασιών, τη διαφύλαξη της γενετικής ποικιλότητας και βιώσιμη χρήση των πόρων (*World Conservation Strategy, 1980*).

Σύμφωνα με τη στρατηγική αυτή, βιώσιμη ανάπτυξη είναι η διατήρηση των απαραίτητων οικολογικών διαδικασιών και συστημάτων υποστήριξης της ζωής, η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η βιώσιμη εκμετάλλευση των ειδών και των οικοσυστημάτων (*European Commission Secretariat General, 2004*).

Αργότερα, με την έκθεση Brundtland (1987) που συντάχθηκε από την Παγκόσμια Επιτροπή για την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον και θεωρείται ο ιδεολογικός προπομπός και η βάση για την Agenda 21 και την έναρξη της εφαρμογής της αειφόρου και βιώσιμης ανάπτυξης, προκειμένου να τονίσει τη σημασία της συνεχούς, αδιάκοπτης και αειφόρου ανάπτυξης προσέθεσε στον όρο Ανάπτυξη (*Development/Entwicklung*) τον όρο "Αειφόρος".

Με τον όρο αειφόρος ανάπτυξης σύμφωνα με τη έκθεση αυτή νοείται αυτή που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να κάνει συμβιβασμούς ως προς την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους (*World Commission on Environment and Development, 1987*).

Ο ορισμός αυτός είναι περισσότερο ανθρωποκεντρικός καθώς αναφέρεται στην ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών, χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στην προστασία του περιβάλλοντος και προσπαθεί να ξεπεράσει την παλιά διχογνωμία ανάμεσα στους υποστηρικτές της ανάπτυξης και στους υποστηρικτές της περιβαλλοντικής προστασίας. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό η βιώσιμη ανάπτυξη παρέχει ένα πλαίσιο για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πολιτικών στις αναπτυξιακές στρατηγικές ξεπερνώντας με αυτό τον τρόπο την αντίληψη πως η περιβαλλοντική διατήρηση μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε βάρος της οικονομικής ανάπτυξης. Ο ορισμός αυτός σηματοδοτεί την πολιτική απαρχή της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90 έγιναν διάφορες προσπάθειες τροποποίησης του ορισμού της βιώσιμης ανάπτυξης που επικεντρώθηκαν σε κοινωνικά θέματα και απαίτηση για ταυτόχρονη επίτευξη οικονομικών («οικονομική βιωσιμότητα»), κοινωνικών («κοινωνικοπολιτική βιωσιμότητα») και περιβαλλοντικών («περιβαλλοντική βιωσιμότητα») αντικειμενικών στόχων.

Αυτές οι τροποποιήσεις εκφράστηκαν επίσημα στην Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στο Ρίο το 1992, στην οποία πάνω από 170 χώρες δεσμεύτηκαν πως η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί τη βασική ιδέα για τη μελλοντική τους ανάπτυξη, υπογράφοντας τη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και την «Agenda 21».

Οι είκοσι επτά (27) αρχές της Διακήρυξης του Ρίο είναι οι εξής:

1. Τα ανθρώπινα οντά είναι στο κέντρο του ενδιαφέροντος για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Έχουν δικαίωμα σε μια υγιή και παραγωγική ζωή στην αρμονία με τη φύση.

2. Τα κράτη έχουν, σύμφωνα με τη Χάρτα των Ηνωμένων Εθνών και των αρχών του διεθνούς δικαίου, το κυρίαρχο δικαίωμα να εκμεταλλευτούν τους πόρους τους σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές και αναπτυξιακές πολιτικές τους και την ευθύνη να εξασφαλιστεί ότι οι δραστηριότητες μέσα στην αρμοδιότητα ή τον έλεγχό τους δεν προκαλούν τη ζημία στο περιβάλλον άλλων κρατών ή των περιοχών πέρα από τα όρια της εθνικής αρμοδιότητας.
3. Το δικαίωμα στην ανάπτυξη πρέπει να εκπληρωθεί ώστε να συναντά δίκαια τις αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές ανάγκες του παρόντος και των μελλοντικών γενιών.
4. Προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος θα αποτελέσει ένα αναπόσπαστο τμήμα της αναπτυξιακής διαδικασίας και δεν μπορεί να ξεχωριστά.
5. Όλα τα κράτη και όλοι οι άνθρωποι θα συνεργαστούν στον ουσιαστικό στόχο την ένδεια ως αναπόφευκτη απαίτηση για βιώσιμη ανάπτυξη, προκειμένου να μειωθούν οι διαφορές στο βιοτικό επίπεδο και να ικανοποιηθούν καλύτερα οι ανάγκες της πλειοψηφίας των ανθρώπων του κόσμου.
6. Θα δοθεί προτεραιότητα στις ειδικές καταστάσεις και τις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών και ειδικότερα των λιγότερο ανεπτυγμένων και των περιβαλλοντικά τρωτών. Οι διεθνείς ενέργειες στον τομέα του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης πρέπει επίσης να καλύψουν τα συμφέροντα και τις ανάγκες όλων των χωρών.
7. Τα κράτη θα συνεργαστούν σε παγκόσμιο επίπεδο για να συντηρήσουν, προστατεύσουν και αποκαταστήσουν την υγεία και την ακεραιότητα του γήινου οικοσυστήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές συνεισφορές στην παγκόσμια περιβαλλοντική υποβάθμιση, τα κράτη έχουν κοινές αλλά διαφοροποιημένες ευθύνες. Οι αναπτυγμένες χώρες αναγνωρίζουν την ευθύνη που έχουν σε ότι αφορά στη διεθνή αναζήτηση της βιώσιμης ανάπτυξης λαμβάνοντας υπόψη τις πιέσεις που ασκούν οι κοινωνίες τους στο παγκόσμιο περιβάλλον και τις τεχνολογίες και τους οικονομικούς πόρους που κατέχουν.
8. Για να επιτύχουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και μια υψηλότερη ποιότητα ζωής για όλους τους ανθρώπους, τα κράτη πρέπει να μειώσουν και να αποβάλουν τα μη αποδεκτά σχέδια της παραγωγής και της κατανάλωσης και να προωθήσουν τις κατάλληλες δημογραφικές πολιτικές.
9. Τα κράτη πρέπει να συνεργαστούν για να ενισχύσουν την ενδογενή ικανότητα με τη βελτίωση της επιστημονικής κατανόησης μέσω ανταλλαγής της επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης και με την ενίσχυση της ανάπτυξης, της προσαρμογής, της διάχυσης και της μεταφοράς των τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων νέων και καινοτόμων τεχνολογιών.
10. Τα περιβαλλοντολογικά θέματα αντιμετωπίζονται καλύτερα με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων πολιτών, στο σχετικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, κάθε άτομο θα έχει πρόσβαση σε πληροφορίες που κατέχουν οι δημόσιες αρχές σχετικά με το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών για τα επικίνδυνα υλικά και τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στις περιοχές τους καθώς και τη δυνατότητα να συμμετέχει στις διαδικασίες λήψης απόφασης. Τα κράτη θα διευκολύνουν και θα ενθαρρύνουν τη δημόσια συναίσθηση και τη

συμμετοχή διαδίδοντας ευρέως την πληροφορία. Θα παρέχεται πρόσβαση στις διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες συμπεριλαμβανομένης της αποκατάστασης.

11. Τα κράτη θα θεσπίσουν την αποτελεσματική περιβαλλοντική νομοθεσία. Τα περιβαλλοντικά πρότυπα, οι διοικητικοί στόχοι και οι προτεραιότητες πρέπει να απεικονίσουν το περιβαλλοντικό και αναπτυξιακό πλαίσιο στο οποίο αναφέρονται. Τα πρότυπα που εφαρμόζονται σε μερικές χώρες μπορεί να είναι ακατάλληλα και αδικαιολόγητου οικονομικού και κοινωνικού κόστους σε άλλες χώρες και ιδιαίτερα αναπτυσσόμενες χώρες.
12. Τα κράτη πρέπει να συνεργαστούν για να προωθήσουν ένα ενθαρρυντικό και ανοικτό διεθνές οικονομικό σύστημα που θα οδηγήσει σε οικονομική και παράλληλα βιώσιμη ανάπτυξη όλες τις χώρες, το οποίο θα επιλαμβάνεται καλύτερα τα προβλήματα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Τα μέτρα εμπορικής πολιτικής για περιβαλλοντικούς λόγους δεν πρέπει να αποτελέσουν μέσα αυθαίρετης ή αδικαιολόγητης διάκρισης ή έναν έμμεσο περιορισμό στο διεθνές εμπόριο. Μονομερείς ενέργειες που σχετίζονται με περιβαλλοντικές προκλήσεις έξω από την αρμοδιότητα της χώρας εισαγωγής πρέπει να αποφεύγονται. Τα περιβαλλοντικά μέτρα που αφορούν διασυνοριακά ή παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα πρέπει, όσο το δυνατόν περισσότερο, να βασιστούν σε μια διεθνή συναίνεση.
13. Τα κράτη θα αναπτύξουν εθνική νομοθεσία σχετικά με την ευθύνη και την αποζημίωση για τα θύματα της ρύπανσης και κάθε άλλης περιβαλλοντικής ζημιάς. Τα κράτη θα συνεργαστούν επίσης κατά τρόπο ενεργό και αποφασιστικό για να αναπτύξουν το περαιτέρω διεθνές δίκαιο σχετικά με την ευθύνη και την αποζημίωση για τα δυσμενή αποτελέσματα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που προκαλούνται από τις δραστηριότητες μέσα στην αρμοδιότητα ή τον έλεγχό τους στις περιοχές πέρα από την αρμοδιότητά τους.
14. Τα κράτη πρέπει αποτελεσματικά να συνεργαστούν για να αποθαρρύνουν ή να αποτρέπουν τον επανεγκατάσταση και τη μεταφορά σε άλλα κράτη δραστηριοτήτων και ουσιών που προκαλούν σημαντική περιβαλλοντική υποβάθμιση ή είναι επιβλαβείς στην ανθρώπινη υγεία.
15. Προκειμένου να προστατευθεί το περιβάλλον, η προληπτική προσέγγιση θα εφαρμοστεί ευρέως από τα κράτη σύμφωνα με τις δυνατότητές τους. Όπου υπάρχουν απειλές σοβαρής ή αμετάκλητης ζημιάς, η έλλειψη πλήρους επιστημονικής βεβαιότητας δεν θα αποτελεί λόγο για την αναβολή επιβολής οικονομικών κυρώσεων για την περιβαλλοντική υποβάθμιση.
16. Οι εθνικές αρχές πρέπει να προωθήσουν την εσωτερικοποίηση του περιβαλλοντικού κόστους και τη χρήση των οικονομικών εργαλείων, λαμβάνοντας υπόψη την προσέγγιση ότι ο μολύνων πρέπει, κατά βάση, να επιβαρυνθεί το κόστος της ρύπανσης, με το δέοντα σεβασμό για το δημόσιο συμφέρον και χωρίς διαστρέβλωση του διεθνούς εμπορίου και της επένδυσης.
17. Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ως εθνικό εργαλείο, θα αναληφθεί για δραστηριότητες που είναι πιθανό να προκαλέσουν σημαντική δυσμενή επίπτωση στο περιβάλλον και γίνεται με απόφαση της αρμόδιας εθνικής αρχής στην οποία υπάγονται.
18. Τα κράτη θα ειδοποιούν αμέσως άλλα κράτη για τυχόν φυσικές καταστροφές ή άλλα έκτακτα περιστατικά που είναι πιθανό να

δημιουργήσουν ξαφνικά, επιβλαβή αποτελέσματα στο περιβάλλον εκείνων των κρατών. Κάθε προσπάθεια θα καταβληθεί από τη διεθνή κοινότητα να βοηθηθούν τα κράτη που πλήττονται κατ' αυτόν τον τρόπο.

19. Τα κράτη θα παράσχουν έγκαιρα ενημέρωση και σχετική πληροφόρηση στα κράτη που πιθανόν να πληγούν για τις δραστηριότητες που μπορούν να έχουν μια σημαντική δυσμενή διασυννοριακή περιβαλλοντική επίπτωση και να πραγματοποιηθεί, σε ένα πρώτο στάδιο, καλόπιστη διαβούλευση μεταξύ τους.
20. Οι γυναίκες έχουν έναν ζωτικής σημασίας ρόλο στην περιβαλλοντική διαχείριση και την ανάπτυξη. Η πλήρης συμμετοχή τους είναι επομένως ουσιαστική να επιτύχει τη βιώσιμη ανάπτυξη.
21. Η δημιουργικότητα, τα ιδανικά και το θάρρος της νεολαίας σε όλο τον κόσμο πρέπει να κινητοποιηθούν για μια παγκόσμια συνεργασία προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και να εξασφαλιστεί έναν καλύτερο μέλλον για όλους.
22. Ο ιθαγενής πληθυσμός και οι κοινότητές τους έχουν έναν ζωτικής σημασίας ρόλο στην περιβαλλοντικές διαχείριση και την ανάπτυξη λόγω γνώσης και παραδοσιακών πρακτικών. Τα κράτη πρέπει να αναγνωρίσουν και να υποστηρίξουν δεόντως την ταυτότητα, τον πολιτισμό και τα ενδιαφέροντά τους και να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική συμμετοχή τους στο επίτευγμα της βιώσιμης ανάπτυξης.
23. Το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι των ανθρώπων που βρίσκονται υπό κατοχή και κυριαρχία πρέπει να προστατευθούν.
24. Οι εκθροπραξίες είναι καταστρεπτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα κράτη επομένως πρέπει σεβαστούν το διεθνές δίκαιο που παρέχει την προστασία για το περιβάλλον σε περιόδους ένοπλης διαμάχης /σύρραξης και θα συνεργαστούν για την περαιτέρω ανάπτυξή του, ανάλογα με τις ανάγκες.
25. Η ειρήνη, η ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος είναι έννοιες αλληλοεξαρτώμενες και αδιαχώριστες.
26. Τα κράτη πρέπει να επιλύσουν όλες τις περιβαλλοντικές διαφωνίες τους ειρηνικά και με τα κατάλληλα μέσα σύμφωνα με τη Χάρτα των Ηνωμένων Εθνών.
27. Τα κράτη και οι άνθρωποι θα συνεργαστούν καλόπιστα για την εκπλήρωση των αρχών που ενσωματώνονται στη Διακήρυξη του Ρίο και στην περαιτέρω ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης (*Διακήρυξη του Ρίο, 1992*).

Η Agenda 21 ήταν αποτέλεσμα μίας εκτενούς ανάλυσης του τι χρειάζεται για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Τα 40 κεφάλαιά του προγράμματος της, πάνω σε περιβαλλοντικά, οικονομικά, κοινωνικά θέματα και θέματα οργάνωσης περιέχουν οδηγίες για την ανάπτυξη διαδικασιών λήψης αποφάσεων με στόχο τη βιωσιμότητα.

Σύμφωνα με την Agenda 21 η ανθρωπότητα βρίσκεται σε μια καθοριστική στιγμή στην ιστορία της. Έρχεται αντιμέτωπη με τη διαιώνιση των διαφορών μεταξύ και μέσα στα έθνη, την επιδείνωση της ένδειας, την πείνα, την κακή υγεία και τον αναλφαριθμητισμό και της συνεχιζόμενης επιδείνωσης της κατάστασης των οικοσυστημάτων από τα οποία εξαρτάται η ευημερία της. Εντούτοις, η ολοκλήρωση των ανησυχιών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη και η μεγαλύτερη προσοχή σε αυτά τα θέματα θα οδηγήσει στην εκπλήρωση βασικών αναγκών, σε βελτιωμένο βιοτικό επίπεδο για όλους, καλύτερα προστατευόμενα και διαχειριζόμενα οικοσυστήματα και σε ένα ασφαλέστερο και ευνοϊκό μέλλον. Κανένα έθνος δεν

μπορεί να επιτύχει κάτι τέτοιο από μόνο του αλλά όλα μαζί τα έθνη μπορούν μέσα από μια παγκόσμια συνεργασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Αυτή η παγκόσμια συνεργασία πρέπει να στηριχτεί στις βάσεις του ψηφίσματος 44/228 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών το 1989, όταν τα έθνη του κόσμου επέβαλαν την πραγματοποίηση διάσκεψης σχετικά με το περιβάλλον και την ανάπτυξη και για την αποδοχή της ανάγκης να υιοθετηθεί μια ισορροπημένη και ολοκληρωμένη μέθοδος προσέγγισης στα θέματα περιβάλλοντος και ανάπτυξης.

Η Ατζέντα 21 εξετάζει τα πιεστικά προβλήματα του παρόντος και αποσκοπεί στην προετοιμασία του κόσμου για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του επόμενου αιώνα. Απεικονίζει την παγκόσμια συναίνεση και την πολιτική δέσμευση στα πιο υψηλά κλιμάκια για συνεργασία σε ότο αφορά στην ανάπτυξη και το περιβάλλον. Η επιτυχής εφαρμογή της είναι πρώτα απ' όλα η ευθύνη των κυβερνήσεων. Οι εθνικές στρατηγικές, τα σχέδια, οι πολιτικές και οι διαδικασίες είναι κρίσιμες στην επίτευξη της. Η διεθνής συνεργασία πρέπει να υποστηρίξει και να συμπληρώσει σχετικές προσπάθειες σε εθνικό επίπεδο. Σε αυτήν την προσπάθεια καλούνται επίσης για να συμβάλουν και άλλοι διεθνείς, περιφερειακοί και υποπεριφερειακοί οργανισμοί. Η ευρύτερη δημόσια συμμετοχή και η ενεργός συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων ομάδων πρέπει επίσης να ενθαρρύνεται.

Οι αναπτυξιακοί και περιβαλλοντικοί στόχοι της Ατζέντα 21 θα απαιτήσουν μια ουσιαστική ροή νέων και συμπληρωματικών οικονομικών πόρων στις αναπτυσσόμενες χώρες, προκειμένου να καλυφθούν οι αυξανόμενες δαπάνες για ενέργειες που αντιμετωπίζουν τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα και να επιταχύνουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οικονομικοί πόροι απαιτούνται επίσης για την ενίσχυση της ικανότητας των διεθνών θεσμών για την εφαρμογή της Agenda 21. Μια ενδεικτική αξιολόγηση του μεγέθους των δαπανών που απαιτούνται συμπεριλαμβάνεται σε κάθε μια από τις περιοχές προγράμματος Agenda 21. Αυτή η αξιολόγηση πρέπει να εξεταστεί και να βελτιωθεί / τελειοποιηθεί από τις σχετικές παράγοντες και τους οργανισμούς εφαρμογής.

Στην εφαρμογή των διαφόρων τομέων του προγράμματος της Agenda 21, ειδική προσοχή πρέπει να δοθεί στις ιδιαίτερες καταστάσεις που αντιμετωπίζουν οι οικονομίες που βρίσκονται σε μεταβατική φάση. Πρέπει επίσης να αναγνωριστεί το γεγονός ότι αυτές οι χώρες αντιμετωπίζουν αυτές τις καταστάσεις εν τω μέσω κοινωνικών και πολιτικών εντάσεων.

Οι τομείς του προγράμματος της Agenda 21 θεωρούνται ως η βάση για την εφαρμογή των στόχων, των δράσεων και των μέτρων. Η Agenda 21 είναι ένα δυναμικό πρόγραμμα. Θα εφαρμοστεί ανάλογα με τις διαφορετικές καταστάσεις, τις ικανότητες και τις προτεραιότητες των διαφόρων χωρών και των περιοχών με πλήρη σεβασμό στις αρχές που περιλαμβάνονται στη Διακήρυξη του Ρίο σχετικά με το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Θα μπορούσε να εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου λαμβάνοντας υπόψη τις μεταβαλλόμενες ανάγκες και τις περιστάσεις. Αυτή η διαδικασία χαρακτηρίζει την αρχή μιας νέας παγκόσμιας συνεργασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

1.2.2 Η αειφόρος ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης ακολούθησε και στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια πορεία εξέλιξης αντίστοιχη με αυτή που ακολούθησε σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία παρουσιάστηκε στην προηγούμενη παράγραφο.

Η συνθήκη με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) υπεγράφη στη Ρώμη το 1957 που είναι γνωστή ως Συνθήκη της Ρώμης δεν προέβλεπε την έννοια της προστασίας του περιβάλλοντος αυτή κάθε αυτή, η οποία

ωστόσο συμπεριλήφθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 με την κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον που εγκρίθηκε σύμφωνα με το άρθρο 100 (σχετικά με την προσέγγιση των εθνικών διατάξεων που επηρεάζουν άμεσα την Κοινή Αγορά) και το άρθρο 235 (η οποία αφορούσε το δικαίωμα του Συμβουλίου να αναλάβουν δράσεις για την επίτευξη των στόχων της Κοινότητας, όπου η συνθήκη δεν έχει κάνει καμία πρόβλεψη για τέτοια) (www.ncte.ie/environ/).

Οι πρώτες ουσιαστικές Κοινοτικές πρωτοβουλίες ξεκίνησαν το 1972 με την εκπόνηση του 1ου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον και τη θέσπιση νομοθετημάτων υπέρ της περιβαλλοντικής προστασίας και της διαφύλαξης της βιοποικιλότητας. Μέσα από τα προγράμματα δράσης και τη μακροχρόνια εργασία των αρμοδίων οργάνων της ΕΕ, δημιουργήθηκαν πολλές νομοθετικές πράξεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, ενώ καθιερώθηκαν βασικές αρχές στην περιβαλλοντική πολιτική, που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη της ΕΕ: - η αρχή της αειφορίας, - η αρχή της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, - η αρχή της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή - η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» (*Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον: 50 χρόνια από την Συνθήκη της Ρώμης*).

Στη συνέχεια με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1987 η οποία τροποποίησε τη Συνθήκη της Ρώμης προστέθηκαν τρία νέα άρθρα (άρθρο 130Π, 130Ρ και 130Σ της Συνθήκης ΕΚ) που παρέχουν στην Κοινότητα τη δυνατότητα να «διατηρεί, να προστατεύει και να βελτιώνει την ποιότητα του περιβάλλοντος, να συμβάλλει στην προστασία της υγείας των ατόμων και να διασφαλίζει συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων» διευκρινίζοντας ότι η Κοινότητα παρεμβαίνει σε θέματα περιβάλλοντος μόνο όταν η παρέμβαση αυτή μπορεί να υλοποιηθεί καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο από ότι σε επίπεδο κρατών μελών σε εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας (*ΕΕ L 169 της 29.06.1987*).

Ακολουθεί η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση γνωστή ως Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) όπου στο Άρθρο 2 «Η κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία κοινής αγοράς, οικονομικής και νομισματικής ένωσης και με την εφαρμογή των κοινών πολιτικών ή δράσεων που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 3 Α, να προάγει την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, μία σταθερή και διαρκή, μη πληθωριστική και σεβόμενη το περιβάλλον ανάπτυξη, έναν υψηλό βαθμό σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων, ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών» (*ΕΕ C 191 της 29.07.1992*)

Γεγονός που δηλώνει ότι αν και η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης δεν αναφέρεται ρητά ωστόσο περιγράφεται σαφώς συσχετίζοντας την οικονομική ανάπτυξη με το περιβάλλον.

Στο πλαίσιο της Συνθήκης του Μάαστριχτ το Συμβούλιο και οι εκπρόσωποι των κρατών μελών ενέκριναν το 5ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον το 1993 με τίτλο «Προς την αειφορία» ο οποίος υπονοεί μακροπρόθεσμους στόχους και επικέντρωση σε μια πιο σφαιρική προσέγγιση.

Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού τα χαρακτηριστικά της αειφορίας είναι:

- η διατήρηση της γενικής ποιότητας ζωής
- η διατήρηση διαρκούς πρόσβασης στους φυσικούς πόρους
- η αποφυγή μόνιμης περιβαλλοντικής βλάβης

- η θεώρηση ως αιεφόρου της ανάπτυξης που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενιών να ικανοποιηθούν τους.

Το 5ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον αποτέλεσε την περιβαλλοντική Ατζέντα για τη δεκαετία, η οποία υποστηρίζεται από δύο βασικές αρχές:

Αφενός ότι η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις σημαντικές πολιτικές περιοχές είναι ένας παράγοντας κλειδί. Οι στόχοι προστασίας του περιβάλλοντος μπορούν να επιτευχθούν μόνο με την ανάμειξη εκείνων των πολιτικών τομέων που προκαλούν την περιβαλλοντική επιδείνωση.

Αφετέρου, ότι μόνο αν υπάρξει κοινή ευθύνη μεταξύ των διάφορων δραστών π.χ. οι κυβερνήσεις, βιομηχανία και το κοινό, μπορούν να επιτευχθούν τα συμφωνηθέντα μέτρα (*5th Environmental Action Programme, 1993*).

Τη Συνθήκη του Μάαστριχτ ακολούθησε η Συνθήκη του Άμστερνταμ όπου στο άρθρο 2 όπου η Ε.Ε. θέτει, μεταξύ άλλων, ως στόχο: «να προωθήσει την οικονομική και κοινωνική πρόοδο και ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και να επιτύχει ισόρροπη και αιεφόρο ανάπτυξη, ιδίως με τη δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής» (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 340 της 10ης Νοεμβρίου 1997).

Έτσι η βιώσιμη ανάπτυξη έπαψε να θεωρείται αποκλειστικά περιβαλλοντική έννοια και αναγνωρίστηκε ότι πρέπει να υπάρξει στενή συσχέτιση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη, στην κοινωνική συνοχή και στην περιβαλλοντική προστασία στα πλαίσια της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη (*Commission of the European Communities, 2001*).

Ολοκληρώνοντας σημειώνεται ότι η αιεφόρος ανάπτυξη αποτελεί ουσιαστικά μια «θεωρία» και παράλληλα μια ολοκληρωμένη διαδικασία επανενσωμάτωσης και επανένταξης του ανθρώπου και των δραστηριοτήτων του στη φύση και στο περιβάλλον.

Στη διάρκεια του περασμένου μισού αιώνα περίπου, μέσα από σταδιακές αλλαγές σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, ξεπεράστηκε η αντίληψη ότι η οικονομική πρόοδος και η ευημερία επιτυγχάνονται μόνο μέσα από την έντονη βιομηχανοποίηση, το εμπόριο και την αστικοποίηση. Η νέα αντίληψη περί αιεφορίας αντιλαμβάνεται τις φυσικές πρώτες ύλες ως σημαντικούς πόρους/κεφάλαιο, των οποίων η ποσότητα και παραγωγικότητα πρέπει να διατηρηθεί ως θεμελιώδης προϋπόθεση για την ανθρώπινη πρόοδο και ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελλάδα ως μέλος της, καλούνται να καταρτίσουν και εφαρμόσουν κατάλληλες στρατηγικές και πολιτικές και να πραγματοποιήσουν σχετικές ενέργειες και δράσεις προς την κατεύθυνση της επίτευξης μιας αιεφόρου ανάπτυξης, «η οποία αναφέρεται σε ένα πρότυπο ανάπτυξης το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες» (<http://europa.eu>).

Κεφάλαιο 2: Η Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη που εγκρίθηκε το 2001 και αναθεωρήθηκε το 2005 καθώς και συναφείς ενδιάμεσες πράξεις, όπου η έννοια της, αναφέρεται πλέον όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, σε ένα πρότυπο ανάπτυξης το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες και αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων διαφυλάσσοντας παράλληλα το περιβάλλον τους σε βραχυπρόθεσμη, σε μεσοπρόθεσμη και, κυρίως, σε μακροπρόθεσμη βάση.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ η αειφόρος ανάπτυξη έχει τριπλό στόχο: μια οικονομική ανάπτυξη αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη που για να επιτευχθεί απαιτείται η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις επιμέρους τομεακές πολιτικές της ΕΕ.

2.1 Περιεχόμενο - κύρια σημεία - Βασικοί στόχοι και μέτρα της Στρατηγικής της Ε.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Στο Ευρωπαϊκό, Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στο Ελσίνκι στις 10 και 11 Δεκεμβρίου 1999, υιοθετήθηκε η Διακήρυξη της Χιλιετίας (the Millennium Declaration) η οποία περιλάμβανε αποφάσεις χαρακτηρίζοντας ένα νέο στάδιο στη διαδικασία διεύρυνσης της Ε.Ε. και μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να εξασφαλίσουν ότι η ίδια η Ένωση θα έχει τα αποτελεσματικά, ανασχηματισμένα όργανα, μια ενισχυμένη κοινή πολιτική ασφάλειας και υπεράσπισης και μια ανταγωνιστική βιώσιμη οικονομία (www.europarl.europa.eu/summits/).

Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή "να προτείνει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική που θα συνδυάζει πολιτικές με στόχο την οικονομικά, κοινωνικά και οικολογικά αειφόρο ανάπτυξη και η οποία θα υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Göteborg τον Ιούνιο του 2001."

Τα βασικά σημεία και οι κύριοι στόχοι της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Η στρατηγική αυτή αναγνωρίζει ότι:

- α) Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί παγκόσμιο στόχο και ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη της, τόσο εντός της Ευρώπης όσο και σε ευρύτερη παγκόσμια κλίμακα, όπου απαιτείται ευρεία διεθνής δράση.
- β) Η αειφόρος ανάπτυξη προσφέρει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα θετικό μακρόπνοο όραμα για μια περισσότερο ευημερούσα και δικαιότερη κοινωνία μέσα σ' ένα καθαρότερο, ασφαλέστερο και υγιέστερο περιβάλλον - μιας κοινωνίας που θα παρέχει καλύτερη ποιότητα ζωής, στο παρόν και στο μέλλον. Για να επιτευχθεί στην πράξη απαιτείται η οικονομική αύξηση να υποστηρίζει την κοινωνική πρόοδο και να σέβεται το περιβάλλον, η κοινωνική πολιτική να αποτελεί το υπόβαθρο της οικονομικής επίδοσης και η περιβαλλοντική πολιτική να είναι οικονομικά αποδοτική.
- γ) Το γεγονός ότι για να αποσυνδεθεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η κατανάλωση πόρων από την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη απαιτείται σοβαρός επαναπροσανατολισμός των δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων προς

νέες, φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες, οφείλει να αποτελέσει τον καταλύτη για τους σχεδιαστές πολιτικής και την κοινή γνώμη τα ερχόμενα έτη και να καταστεί καθοδηγητική δύναμη για τη μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων και για αλλαγές στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.

Η Στρατηγική της Επιτροπής, για να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ αυτού του φιλόδοξου οράματος / παγκόσμιου στόχου της αειφόρου ανάπτυξης και της πρακτικής πολιτικής δράσης, εστιάζεται σε ένα συγκεκριμένο αριθμό απειλών τα οποία προκαλούν σοβαρή ή μη αναστρέψιμη επίπτωση στη μελλοντική ευημερία της ευρωπαϊκής κοινωνίας οι οποίες είναι οι εξής:

- Οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου προκαλούν υπερθέρμανση του πλανήτη. Η αλλαγή του κλίματος είναι αιτία εμφάνισης δριμύτερων καιρικών συνθηκών (τυφώνες, έντονες και μεγάλης διάρκειας χιονοπτώσεις, πλημμύρες, καύσωνες) με σοβαρές επιπτώσεις στις υποδομές, την ιδιοκτησία, την υγεία και τη φύση.
- Η αύξηση των ανθεκτικών στα αντιβιοτικά στελέχη ορισμένων ασθενειών και οι εν δυνάμει επιπτώσεις των πολυάριθμων επικίνδυνων χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται καθημερινά αποτελούν σοβαρή απειλή για τη δημόσια υγεία. Παράλληλα, οι απειλές για την ασφάλεια των τροφών συνιστούν ένα όλο και σοβαρότερο πρόβλημα.
- Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός έχουν τεράστιες άμεσες επιπτώσεις στα άτομα όπως επισφαλής υγεία, αυτοκτονίες και μόνιμη ανεργία. Η φτώχεια βαρύνει δυσανάλογα τις ανύπανδρες μητέρες και τις ηλικιωμένες γυναίκες που ζουν μόνες ενώ συχνά παραμένει σε ορισμένες οικογένειες για ολόκληρες γενεές.
- Η υπογεννητικότητα συνδυαζόμενη με την αύξηση στο μέσο όρο της διάρκειας ζωής έχει ως αποτέλεσμα τη γήρανση του πληθυσμού η οποία με τη σειρά της απειλεί το ρυθμό οικονομικής αύξησης με επιβράδυνση, καθώς και την ποιότητα και οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων συνταξιοδότησης και δημόσιας περίθαλψης.
- Η απώλεια βιοποικιλότητας στην Ευρώπη αυξήθηκε σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες. Τα αλιευτικά αποθέματα στα ευρωπαϊκά ύδατα πλησιάζουν στην κατάρρευση. Η απώλεια εδαφών και η ελαττούμενη γονιμότητα συρρικνώνουν τη βιωσιμότητα των αγροτικών γαιών.
- Οι όγκοι αποβλήτων σταθερά αυξάνονται ταχύτερα από το εγχώριο ακαθάριστο προϊόν.
- Η συμφόρηση στις μεταφορές αυξάνει γοργά και προσεγγίζει το σημείο κορεσμού ιδιαίτερα τις αστικές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζονται προβλήματα όπως συγκεντρώσεις έντονης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, παρακμή των κέντρων τους, ελλιπή χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, υποβάθμισης περιβάλλοντος.
- Οι περιφερειακές ανισορροπίες στην ΕΕ παραμένουν ένα σοβαρό πρόβλημα.

Οι απειλές στις οποίες επικεντρώνεται η Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη δεν είναι ως επί το πλείστον νέες. Στην προσπάθεια αντιμετώπισής τους έχουν πραγματοποιηθεί πολλές ενέργειες και δράσεις τόσο σε πολιτικό όσο σε κοινωνικό επίπεδο, οι οποίες ωστόσο είχαν περιορισμένη επιτυχία λόγω της δυσκολίας αλλαγής καθιερωμένων πολιτικών και τρόπων συμπεριφοράς. Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι αντίθετες προς τις αρχές της αειφορίας τάσεις/απειλές και να υλοποιηθεί ο στόχος της αειφορίας απαιτείται επείγουσα λήψη μέτρων,

αποφασισμένη και διορατική πολιτική ηγεσία, νέα προσέγγιση κατά τη χάραξη των πολιτικών, ευρεία κοινωνική συμμετοχή και διεθνής συνυπευθυνότητα.

Στο πλαίσιο αυτό, οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Ε.Ε. είναι:

- Άμεση δράση και λήψη μέτρων: για αντιμετωπιστούν οι απειλές της αειφόρου ανάπτυξης που είναι συνέπειες προγενέστερων επιλογών σχετικών με τις τεχνολογίες παραγωγής, τα πρότυπα χρήσης γης και τις επενδύσεις στον τομέα των υποδομών οι οποίες είναι δύσκολο να αναστραφούν σε σύντομο χρονικό διάστημα απαιτείται η έντονη δραστηριοποίηση και κατεπείγουσα λήψη μέτρων.
- Πολιτική ηγεσία με βούληση: Για να πραγματοποιηθούν οι αλλαγές που απαιτούνται για την αειφόρο ανάπτυξη απαιτείται ισχυρή δέσμευση της πολιτικής ηγεσίας για το χειρισμό των διαπραγματεύσεων μεταξύ των αντικρουόμενων συμφερόντων. Οι αλλαγές στις εκάστοτε πολιτικές πρέπει να γίνουν με δίκαιο και ισορροπημένο τρόπο, χωρίς να επιτρέπεται στα συμφέροντα κάθε τομέα να υπερισχύουν της ευημερίας μιας κοινωνίας στο σύνολό της.
- Νέα προσέγγιση στη χάραξη πολιτικής: Η Ε.Ε. διαθέτει ευρύ φάσμα πολιτικών για την αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών διαστάσεων της αειφορίας, ωστόσο οι πολιτικές αυτές δεν διαθέτουν επαρκή συντονισμό. Πολύ συχνά, τα μέτρα επίτευξης της μιας πολιτικής εμποδίζουν την επίτευξη των στόχων της άλλης, ενώ πολλές φορές η επίλυση των προβλημάτων μεταβιβάζεται σε άλλες τομεακές πολιτικές και σε άλλα επίπεδα διακυβέρνησης. Επιπλέον, η απουσία μιας μακροπρόθεσμης, με συνοχή, προοπτικής σημαίνει ότι υπάρχει πολύ μεγάλη επικέντρωση στο βραχυπρόθεσμο κόστος και πολύ μικρή επικέντρωση στην προοπτική πιο μακροπρόθεσμων καταστάσεων επωφελών για όλα τα μέρη.
- Ανάληψη δράσεων από όλους και σε όλα τα επίπεδα: Κάποιες από τις απαιτούμενες αλλαγές για την εξασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να αναληφθούν με επιτυχία μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο άλλες πάλι με μέτρα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο ενώ σημαντικό ρόλο παίζουν οι πολίτες και οι επιχειρήσεις προκαλώντας τις αλλαγές στην κατανάλωση και τις επενδύσεις που είναι απαραίτητες για την επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης.
- Έναν υπεύθυνο εταίρο σε μια παγκόσμια κοινωνία: Πολλές από τις απειλές της αειφορίας, όπως η κλιματική αλλαγή και η απώλεια βιοποικιλότητας απαιτούν μέτρα σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αναπτυσσόμενες χώρες της Ε.Ε. πρέπει να ηγηθούν στην επίδιωξη της αειφόρου ανάπτυξης και να αναλάβουν τις ευθύνες του καθώς και να καλέσουν τις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο να αναλάβουν και εκείνες τις ευθύνες τους. Η ΕΕ πρέπει να αρχίσει βάζοντας τάξη στον εαυτό της, παρέχοντας παράλληλα καθοδήγηση σε διεθνές επίπεδο.

Η Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις προβαίνει σε μια σειρά από προτάσεις που διακρίνονται σε τρία μέρη.

Στο πρώτο μέρος με σκοπό την εξασφάλιση αποτελεσματικότερων απαντήσεων στις προκλήσεις για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης προτείνονται τα εξής:

1. Βελτίωση της συνοχής των πολιτικών

Η αειφόρος ανάπτυξη πρέπει να καταστεί κεντρικός στόχος όλων των τομεακών πολιτικών γεγονόσ που δηλώνει ότι οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της εκάστοτε πολιτικής οφείλουν:

- α) να αξιολογούν τις πιθανές έμμεσες επιπτώσεις της σε άλλους τομείς πολιτικής και να τις λαμβάνουν υπόψη τους,
- β) να εκτιμούν τις συνολικές επιπτώσεις της, κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές, εντός και εκτός της ΕΕ και
- γ) να προσδιορίζουν τις επιπτώσεις στην ισότητα των φύλων και στις ίσες ευκαιρίες καθώς είναι ιδιαίτερα σημαντικό να προσδιοριστούν σαφώς οι ομάδες που φέρουν το φορτίο της.

Για να βελτιωθεί η συνοχή των πολιτικών προτείνονται τα παρακάτω μέτρα:

«- Η αειφόρος ανάπτυξη να είναι κεντρικός στόχος όλων των πολιτικών. Ιδίως, κατά τις αναθεωρήσεις κοινών πολιτικών πρέπει να αναζητηθούν τρόποι για θετικότερη συνεισφορά στην αειφόρο ανάπτυξη.

- Η κοινή γεωργική πολιτική πρέπει να ανταμείβει την ποιότητα και όχι την ποσότητα (ενθαρρύνοντας τη βιολογική γεωργία και άλλες φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους καλλιέργειας) και να μετατοπίσει περαιτέρω τους διατιθέμενους πόρους από τη στήριξη της αγοράς στην αγροτική ανάπτυξη.

- Η κοινή αλιευτική πολιτική πρέπει να προάγει την αειφόρο διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων στην ΕΕ και διεθνώς, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του αλιευτικού κλάδου της ΕΕ και την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

- Η κοινή πολιτική μεταφορών πρέπει να αντιμετωπίζει τα αυξανόμενα επίπεδα συμφόρησης και ρύπανσης και να ενθαρρύνει τη χρήση περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον τρόπων μεταφοράς.

- Οι πολιτικές σύγκλισης πρέπει να βελτιώσουν την στοχοθεσία των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών και αυτών με τα οξύτερα διαρθρωτικά προβλήματα - όπως ο αστικός μαρασμός και η παρακμή της αγροτικής οικονομίας - και των κοινωνικών ομάδων που είναι πλέον ευάλωτες στο μόνιμο κοινωνικό αποκλεισμό» (COM(2001)264 final).

2. Ενδεδειγμένη τιμολόγηση προς επηρεασμό της συμπεριφοράς ατόμων και επιχειρήσεων

Οι τιμές της αγοράς έχουν ισχυρή επιρροή στη συμπεριφορά ατόμων και επιχειρήσεων. Η μεταρρύθμιση της αγοράς με σκοπό τη διόρθωση των τιμών θα δημιουργήσει :

- α) νέες επιδοτούμενες επιχειρηματικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη υπηρεσιών και προϊόντων που ελαττώνουν την πίεση στο περιβάλλον και ικανοποιούν κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες,
- β) κατάργηση των επιδοτήσεων που ενθαρρύνουν την άσκοπη χρήση φυσικών πόρων και
- γ) τιμολόγηση της ρύπανσης που παρέχει μόνιμο κίνητρο για την ανάπτυξη και τη χρήση ασφαλέστερων, λιγότερο ρυπογόνων τεχνολογιών και εξοπλισμού.

Στην κατεύθυνση αυτή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταρτίζοντας πολιτικές και άλλες νομοθετικές προτάσεις, οφείλει να δώσει προτεραιότητα σε προσεγγίσεις βάσει της

αγοράς, οι οποίες παρέχουν κίνητρα σχετικά με τις τιμές στις περιπτώσεις που δύναται να επιτευχθούν μέσω αυτών κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι με ευέλικτο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

3. Επενδύσεις στην επιστήμη και τεχνολογία για το μέλλον

Η συνεχής και μακροπρόθεσμη ευημερία της Ε.Ε. εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εξέλιξη της γνώσης και της τεχνολογίας. Μέσω της καινοτομίας, μπορούν να αναπτυχθούν νέες τεχνολογίες οι οποίες χρησιμοποιούν λιγότερους φυσικούς πόρους, ελαττώνουν τη ρύπανση ή τους κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια και είναι φτηνότερες από τις προγενέστερες. Στο πλαίσιο αυτό οι όποιες θεσμικές ρυθμίσεις δεν πρέπει να παρεμποδίζουν την καινοτομία και να δημιουργούν υπερβολικούς φραγμούς στη διάδοση και τη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Η δημόσια χρηματοδότηση ασφαλείς και περιβαλλοντικά ήπιες νέες τεχνολογίες πρέπει να εστιάζεται στη βασική και την εφαρμοσμένη έρευνα για και στην ενίσχυση της γρηγορότερης υιοθέτησης τους.

Τα μέτρα που προτείνονται για την υιοθέτηση νέων πολιτικών είναι:

«- Η ΕΕ πρέπει να εκμεταλλευτεί πλήρως το δυναμικό του επόμενου κοινοτικού προγράμματος-πλαισίου έρευνας για τη στήριξη ερευνητικών δραστηριοτήτων σχετικών με την αειφόρο ανάπτυξη.

- Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν πως να χρησιμοποιήσουν καλύτερα τις δημόσιες προμήθειες για να ευνοήσουν τα φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα και υπηρεσίες.

- Η Επιτροπή πρέπει να ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα για ενσωμάτωση περιβαλλοντικών συνιστωσών στις προδιαγραφές των αγορών που πραγματοποιεί ο ιδιωτικός τομέας.

- Η Επιτροπή καλεί τη βιομηχανία να προσδιορίσει ποια θεωρεί ως κύρια εμπόδια για την ανάπτυξη και την ευρύτερη χρήση νέων τεχνολογιών σε τομείς όπως η ενέργεια, οι μεταφορές και οι επικοινωνίες.

- Η Κοινότητα πρέπει να συμβάλει στη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής μονάδας παγκόσμιας παρακολούθησης του περιβάλλοντος και της ασφάλειας» (COM(2001)264 final).

4. Βελτίωση της επικοινωνίας και κινητοποίηση των πολιτών και των επιχειρήσεων

Για να αντιμετωπιστεί αυτή η αυξανόμενη απομάκρυνση από την πολιτική διαδικασία και η σχετική δυσφορία που παρατηρείται λόγω των ανησυχιών για καθοδήγηση της διαμόρφωσης των πολιτικών από τα στενά συμφέροντα κάποιων κλάδων και όχι από το ευρύτερο συμφέρον της κοινωνίας, η διαδικασία χάραξη πρέπει να γίνει πιο ανοιχτή, να επιτρέπει το σαφή προσδιορισμό των αναγκών συμβιβασμών μεταξύ ανταγωνιστικών συμφερόντων και να λαμβάνονται οι αποφάσεις με διαφάνεια. Ο έγκαιρος και συστηματικός διάλογος μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών μπορεί να επιμηκύνει το χρόνο προετοιμασίας αλλά εξασφαλίζει την ποιότητα και επιταχύνει την εφαρμογή.

Επιπλέον οι ανοιχτές διαδικασίες δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες να «οικειοποιηθούν» τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης και να αποκτήσουν το συναίσθημα ότι δραστηριοποιούμενα τα άτομα μπορούν να επιφέρουν πραγματικές αλλαγές.

Στην κατεύθυνση αυτή τα μέτρα που προτείνονται είναι:

- Η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής για τη Διακυβέρνηση να περιλαμβάνει προτάσεις για ευρείες διαβουλεύσεις, οι οποίες κατά κανόνα θα περιλαμβάνουν πριν την κατάρτιση οποιασδήποτε πολιτικής και την αναθεώρηση της.
- Οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες να δημοσιεύουν ένα "τριπλό αποτέλεσμα" στις ετήσιες εκθέσεις τους προς τους μετόχους, το οποίο να μετρά τις επιδόσεις τους με βάση οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια.
- Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάζουν πως τα εκπαιδευτικά τους συστήματα μπορούν να βοηθήσουν να κατανοηθεί ευρύτερα η αειφόρος ανάπτυξη.

5. Συνυπολογισμός της διεύρυνσης και της παγκόσμιας διάστασης

Οι πολιτικές της ΕΕ πρέπει να λειτουργεί λαμβάνοντας υπόψη τις χώρες που θα προσχωρήσουν στην Ένωση κατά τα ερχόμενα έτη οι οποίες αντιμετωπίζουν αντίστοιχα προβλήματα με αυτά των κρατών μελών και εμφανίζουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Περαιτέρω, πολλές πολιτικές της ΕΕ επηρεάζουν τις προοπτικές για την αειφορία πολύ πέρα από τα σύνορα της Ένωσης. Είναι επομένως σημαντικό τα μέτρα που λαμβάνονται προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης στην Ευρώπη να συμβάλλουν προς την ίδια κατεύθυνση για τον υπόλοιπο κόσμο. Για να επιτευχθεί αυτό η ΕΕ και τα κράτη μέλη της πρέπει να συνεργαστούν αποτελεσματικά με άλλες χώρες και διεθνή ιδρύματα.

Στο δεύτερο μέρος της Στρατηγικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη τίθενται οι στόχοι και τα μέτρα προτεραιότητας για την αντιμετώπιση από την Ε.Ε μέσω διατομεακής προσέγγισης των κύριων απειλών, οι οποίες αναφέρθηκαν ανωτέρω και διαπερνούν πολλούς τομείς πολιτικής.

Η εν λόγω στρατηγική υιοθέτησε σε ότι αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της γήρανσης του πληθυσμού τους στόχους και τα μέτρα που τέθηκαν για αυτές τις δύο απειλές από τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Λισαβώνας, της Νίκαιας και της Στοκχόλμης και συνοψίζονται στη συνέχεια.

Σε ότι αφορά στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού οι κύριοι στόχοι είναι:

«- Να γίνει ένα αποφασιστικό βήμα προς την εξάλειψη της φτώχειας.

- Να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης σε 67% για τον Ιανουάριο 2005 και σε 70% έως το 2010. να αυξηθεί ο αριθμός των απασχολούμενων γυναικών σε 57% για τον Ιανουάριο 2005 και σε άνω του 60% έως το 2010.
- Να μειωθεί στο μισό έως το 2010 ο αριθμός των νέων 18 έως 24 ετών που είναι απόφοιτοι του πρώτου μόνο κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι δεν παρακολουθούν τμήματα περαιτέρω επιμόρφωσης και κατάρτισης» (COM(2001)264 final).

Ενώ τα σχετικά μέτρα που προτείνονται σε επίπεδο ΕΕ είναι:

- «-Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού δημιουργώντας τους οικονομικούς όρους για μεγαλύτερη ευημερία μέσω υψηλότερων επιπέδων οικονομικής αύξησης και απασχόλησης και ανοίγοντας νέους δρόμους συμμετοχής στην κοινωνία.
- Ενίσχυση της εφαρμογής της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Ορισμός κοινών προσεγγίσεων για τη διατήρηση και τη βελτίωση της ποιότητας

εργασίας η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνεται ως γενικός στόχος στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση.

- Ολοκλήρωση των εργασιών που αφορούν τον εκσυγχρονισμό της ισχύουσας νομοθεσίας για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών ως προς την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας.
- Επίτευξη συμφωνίας σχετικά με την πρόταση για πρόγραμμα κοινωνικής ένταξης.
- Επίτευξη συμφωνίας σχετικά με δείκτες για την ποιότητα της εργασίας και για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Ανάπτυξη δεικτών σχετικών με την παροχή υπηρεσιών φύλαξης παιδιών και άλλων εξαρτημένων προσώπων και με τα συστήματα οικογενειακών επιδομάτων. Ανάπτυξη δεικτών προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι δεν υπάρχουν διαφορές στις αμοιβές ανδρών και γυναικών λόγω διακριτικής μεταχείρισης» (COM(2001)264 final).

Σε ότι αφορά στην αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της γήρανσης του πληθυσμού οι κύριοι στόχοι είναι:

- «-Εξασφάλιση της καταλληλότητας των συστημάτων συνταξιοδότησης καθώς και των συστημάτων περίθαλψης και φροντίδας για τους ηλικιωμένους, με ταυτόχρονη διατήρηση της αειφορίας των δημόσιων οικονομικών και της αλληλεγγύης μεταξύ γενεών.
- Αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης αυξάνοντας το ποσοστό απασχόλησης, μειώνοντας το δημόσιο χρέος και προσαρμόζοντας τα συστήματα κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των συνταξιοδοτικών συστημάτων.
- Αύξηση του μέσου όρου του ποσοστού απασχόλησης της ΕΕ μεταξύ των μεγαλύτερης ηλικίας ανδρών και γυναικών (55-64 ετών) σε 50% έως το 2010» (COM(2001)264 final).

Ενώ τα μέτρα που τίθενται αντίστοιχα σε επίπεδο ΕΕ είναι:

- «-Χρήση του δυναμικού της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού στο πεδίο των συντάξεων και εκπόνηση έκθεσης για την ποιότητα και την αειφορία των συντάξεων υπό το φως της δημογραφικής αλλαγής.
- Προσδιορισμός συνεκτικών στρατηγικών και πρακτικών μέτρων με σκοπό την ενθάρρυνση της δια βίου εκπαίδευσης για όλους.
- Τακτική αναθεώρηση από το Συμβούλιο της μακροπρόθεσμης αειφορίας των δημοσίων οικονομικών, συμπεριλαμβανομένων των αναμενόμενων αλλαγών λόγω των επερχόμενων δημογραφικών αλλαγών, τόσο με βάση τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές της οικονομικής πολιτικής όσο και στο πλαίσιο των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης» (COM(2001)264 final).

Για τα υπόλοιπα τέσσερα ζητήματα, η Στρατηγική προτείνει τους ακόλουθους στόχους και μέτρα προτεραιότητας σε επίπεδο ΕΕ.

«Περιορισμός της αλλαγής του κλίματος και αύξηση της χρήσης καθαρών πηγών ενέργειας

Κύριοι στόχοι:

- Η ΕΕ θα εκπληρώσει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε στο Κυότο. Ωστόσο το Κυότο είναι ένα πρώτο μόνο βήμα. Επομένως, η ΕΕ πρέπει να έχει ως στόχο τη μείωση των εκπομπών στην ατμόσφαιρα αερίων θερμοκηπίου κατά μέσο όρο 1% ανά έτος ως προς τα επίπεδα του 1990 έως το 2020.

- Η Ένωση θα επιμένει να συμμορφωθούν και οι άλλες κύριες βιομηχανικές χώρες με τους στόχους που έθεσαν στο Κυότο. Πρόκειται για απαραίτητο βήμα προκειμένου να εξασφαλιστεί η ευρύτερη διεθνής προσπάθεια που απαιτείται για να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη και να υπάρξει προσαρμογή στις επιπτώσεις της.

Μέτρα σε επίπεδο ΕΕ

- Έγκριση της οδηγίας για τη φορολόγηση των ενεργειακών προϊόντων. Στη συνέχεια η Επιτροπή θα προτείνει πιο φιλόδοξους περιβαλλοντικούς στόχους για τη φορολόγηση της ενέργειας με σκοπό την πλήρη εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους, καθώς και αναπροσαρμογή των ελάχιστων επιπέδων των ειδικών φόρων τουλάχιστον όσο το ποσοστό του πληθωρισμού.
- Σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων για την παραγωγή και κατανάλωση ορυκτών καυσίμων έως το 2010. Όπου είναι απαραίτητο, θέσπιση μέτρων στήριξης τα οποία να βοηθούν την ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών απασχόλησης. Πραγματοποίηση ανάλυσης σχετικά με την ανάγκη δημιουργίας αποθεμάτων άνθρακα και την αναγκαιότητα διατήρησης ενός ελάχιστου επιπέδου επιδοτούμενης παραγωγής για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού.
- Μέτρα μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου βασισμένα στα αποτελέσματα του ευρωπαϊκού προγράμματος για την αλλαγή του κλίματος.
- Τα εναλλακτικά καύσιμα, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα βιοκαύσιμα, πρέπει να αποτελούν τουλάχιστον το 7% της κατανάλωσης καυσίμου αυτοκινήτων και φορτηγών έως το 2010 και τουλάχιστον 20% έως το 2020.
- Σαφή μέτρα μείωσης της ζήτησης ενέργειας, μέσω, για παράδειγμα, αυστηρότερων ελάχιστων προτύπων και απαιτήσεων επισήμανσης για τα κτίρια και τις ηλεκτρικές συσκευές προκειμένου να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση.
- Μεγαλύτερη στήριξη της έρευνας, ανάπτυξης και διάδοσης τεχνολογίας για: καθαρούς και ανανεώσιμους ενεργειακούς πόρους και ασφαλέστερη πυρηνική ενέργεια, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων.

Αντιμετώπιση των απειλών για τη δημόσια υγεία

Κύριοι στόχοι:

- Η ασφάλεια και ποιότητα των τροφών να καταστούν στόχος όλων των συμμετεχόντων στην τροφική αλυσίδα.
- Έως το 2020, να διασφαλιστεί ότι οι χημικές ουσίες παράγονται και χρησιμοποιούνται με τρόπους που δεν δημιουργούν σοβαρούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.
- Αντιμετώπιση ζητημάτων σχετικών με την εμφάνιση λοιμωδών νόσων και την αντίσταση στα αντιβιοτικά.

Μέτρα σε επίπεδο ΕΕ

- Βελτίωση της ενημέρωσης και συνειδητοποίησης των καταναλωτών, και μέσω της εκπαίδευσης, και σαφής επισήμανση των τροφών.
- Δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Αρχής Τροφίμων.
- Βελτίωση της ικανότητας παρακολούθησης και ελέγχου των επιπτώσεων στην υγεία ορισμένων ουσιών (π.χ. διοξινών, τοξινών, φυτοφαρμάκων) απαντώντων στις τροφές και στο περιβάλλον, ιδίως των επιπτώσεών τους στα παιδιά.
- Επαναπροσανατολισμός της στήριξης που παρέχεται στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής ώστε να ανταμείβονται τα υγιεινά, υψηλής ποιότητας

προϊόντα και πρακτικές και όχι η ποσότητα. Προσαρμογή του καθεστώτος ώστε να επιτρέπει τη σταδιακή κατάργηση των επιχορηγήσεων για τα καπνά προβλέποντας ταυτόχρονα μέτρα ανάπτυξης εναλλακτικών πηγών εισοδήματος και οικονομικές δραστηριότητες για τους εργαζόμενους στα καπνά και τους καλλιεργητές και λήψη απόφασης για μια σύντομη προθεσμία αναλόγως.

- Ανάπτυξη μιας συνολικής κοινοτικής στρατηγικής για την προαγωγή της υγείας και ασφάλειας στον τόπο εργασίας, ώστε να επιτευχθεί μείωση των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών.
- Η Επιτροπή θα υποβάλει ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την επιβράδυνση της αντίστασης στα αντιβιοτικά, μέσω βελτίωσης της πληροφόρησης, σταδιακής κατάργησης της χρήσης τους ως αυξητικών παραγόντων στη γεωργία και καλύτερου ελέγχου της χρήσης των αντιβιοτικών για την περίθαλψη των ανθρώπων και την φροντίδα ζώων και φυτών.
- Δημιουργία ευρωπαϊκού οργάνου παρακολούθησης και ελέγχου της εμφάνισης λοιμωδών νόσων.

Περισσότερο υπεύθυνη διαχείριση των φυσικών πόρων

Κύριοι στόχοι:

- Αποσύνδεση της οικονομικής αύξησης από τη χρήση πόρων και την παραγωγή αποβλήτων.
- Προστασία και αποκατάσταση ενδιαίτημάτων και φυσικών συστημάτων και σταμάτημα της απώλειας βιοποικιλότητας έως το 2010.
- Βελτίωση της διαχείρισης της αλίευσης προκειμένου να αναστραφεί η ελάττωση των αλιευτικών αποθεμάτων και να διασφαλιστεί αειφόρος αλίευση και υγιή θαλάσσια οικοσυστήματα, τόσο στην ΕΕ όσο και παγκοσμίως.

Μέτρα σε επίπεδο ΕΕ:

- Ανάπτυξη ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων σε συνεργασία με επιχειρήσεις προκειμένου να μειωθεί η χρήση πόρων και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αποβλήτων.
- Κατά την μεσοπρόθεσμη αναθεώρηση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, βελτίωση των σχετικών με τη γεωργία περιβαλλοντικών μέτρων ώστε να παρέχουν διάφανο σύστημα άμεσων πληρωμών για τις περιβαλλοντικές υπηρεσίες.
- Κατά την αναθεώρηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, κατάργηση των αντιπαραγωγικών επιδοτήσεων που ενθαρρύνουν την υπεραλίευση και μείωση του μεγέθους και της δραστηριότητας των κοινοτικών αλιευτικών στόλων σε επίπεδο συμβατό με την αειφορία σε παγκόσμιο επίπεδο, με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των επακόλουθων κοινωνικών προβλημάτων.

Βελτίωση των συστημάτων μεταφοράς και διαχείρισης της χρήσης γης

Κύριοι στόχοι:

- Σημαντική αποσύνδεση της αύξησης των μεταφορών από την αύξηση του ΑΕΠ ώστε να μειωθεί η συμφόρηση και οι άλλες αρνητικές παρενέργειες των μεταφορών.
- Μεταστροφή στον τρόπο μεταφοράς από τις οδικές μεταφορές προς τις σιδηροδρομικές, τις πλωτές και τις δημόσιες επιβατικές μεταφορές ώστε το ποσοστό των οδικών μεταφορών το 2010 να μην υπερβαίνει το ποσοστό τους κατά το 1998 (το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία)

- Προώθηση πιο ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης μέσω της μείωσης των ανισοτήτων στην οικονομική δραστηριότητα και διατήρηση της βιωσιμότητας των αγροτικών και αστικών κοινοτήτων, σύμφωνα με τις συστάσεις του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου.

Μέτρα σε επίπεδο ΕΕ:

- Εφαρμογή πλαισίου το οποίο να διασφαλίζει μέσω της χρήσης έξυπνων μεταφορικών συστημάτων τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων πληρωμής για τις οδικές μεταφορές. προώθηση της περαιτέρω τεχνολογικής προόδου η οποία να επιτρέπει την επιβολή οδικών τελών.
- Προτεραιότητα στις επενδύσεις σε υποδομές για τα δημόσια μέσα μεταφοράς και για τις σιδηροδρομικές, εσωτερικές, ακτοπλοϊκές και διατροφικές μεταφορές. Ειδικότερα, αναθεώρηση των κατευθυντηρίων γραμμών για τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών και θα προάγει, κατά την ενδιάμεση αναθεώρηση των προγραμμάτων των διαρθρωτικών ταμείων, σημαντική μείωση του ποσοστού χρηματοδότησης που αφιερώνεται στις οδικές μεταφορές.
- Βελτίωση των μεταφορικών συστημάτων επιλύοντας το ζήτημα των μεταφορικών συνδέσεων που δεν υπάρχουν, αναπτύσσοντας ανοικτές αγορές και συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ (π.χ. απελευθέρωση των σιδηροδρομικών μεταφορών, συστήματα εναέριας κυκλοφορίας).
- Προώθηση της τηλεργασίας επιταχύνοντας τις επενδύσεις στις τηλεπικοινωνιακές υποδομές και υπηρεσίες νέας γενεάς.
- Έναρξη εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Δικτυακού Παρατηρητηρίου Χωροταξίας (ESPON) ώστε να καθοριστεί δέσμη εδαφικών δεικτών για την ανάλυση του αντίκτυπου των κοινοτικών πολιτικών στις περιφέρειες.
- Αξιολόγηση της συνοχής της οριοθέτησης των περιοχών εφαρμογής των διάφορων κοινοτικών πολιτικών, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους τους (π.χ. NATURA 2000, μειονεκτικές γεωργικές περιοχές, περιοχές επιλέξιμες στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων ή των κρατικών ενισχύσεων).
- Διαφοροποίηση των πηγών εισοδήματος στις αγροτικές περιοχές, και με αύξηση του ποσοστού χρηματοδότησης στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής πολιτικής το οποίο προορίζεται για την αγροτική ανάπτυξη.
- Ενθάρρυνση των τοπικών πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι αστικές περιοχές. διατύπωση συστάσεων για τις στρατηγικές ολοκληρωμένης ανάπτυξης για τις αστικές και τις περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές» (COM(2001)264 final).

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της Στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη το τρίτο μέρος της περιλαμβάνονται μια σειρά μέτρων με σκοπό τον έλεγχο της εφαρμογής της και την προετοιμασία για την αναθεώρηση της που είναι τα εξής:

- α) Ετήσιοι έλεγχοι ανασκόπησης της προόδου και της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στις επιμέρους πολιτικές με χρήση δεικτών απορρέουν από τους μακροπρόθεσμους στόχους της
- β) Αλλαγή στις μεθόδους εργασίας προκειμένου οι προτάσεις για πολιτικές σε χωριστούς τομείς να αναπτύσσονται και να συζητούνται με ιδιαίτερη έμφαση στους δεσμούς μεταξύ διαφορετικών πολιτικών πεδίων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να βελτιωθεί ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας/εργασίας της Επιτροπής, του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου
- γ) Μεσοπρόθεσμες αναθεωρήσεις που επιτρέπουν την προσαρμογή της στρατηγικής σε πιθανές αλλαγές των μακροπρόθεσμων προτεραιοτήτων. Στο

πλαίσιο αυτό και για την έγκαιρη προειδοποίηση για απρόβλεπτες εξελίξεις προβλέπεται η ετήσια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα πρέπει να συμπληρώνεται περιοδικά από μια πιο συνολική αναθεώρηση στην αρχή της θητείας κάθε Επιτροπής. Σ' αυτήν θα πρέπει να εξετάζεται η αποτελεσματικότητα της στρατηγικής για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης. Με την πάροδο του χρόνου, η σοβαρότητα ορισμένων προβλημάτων - ή η αξία ορισμένων μέτρων - μπορεί να αλλάξει, και να εμφανιστούν νέα, πιεστικότερα προβλήματα. Οι τακτικές μεσοπρόθεσμες αναθεωρήσεις θα επιτρέψουν στην Ένωση να προσαρμόζει τη στρατηγική της σε αυτές τις αλλαγές και σε αλλαγές στους μακροπρόθεσμους στόχους των πολιτικών της.

Κλείνοντας, σημειώνεται ότι η Στρατηγική της Ε.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη αποτελεί μια μακροπρόθεσμη στρατηγική προκειμένου να εναρμονιστούν μεταξύ τους οι οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές πολιτικές που διατρέχονται από τη διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης με στόχο τη βελτίωση της ευημερίας και του βιοτικού επιπέδου των σημερινών και των μελλοντικών γενιών.

Η στρατηγική παρέχει ένα ολοκληρωμένο πολιτικό πλαίσιο για την Ε.Ε. για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης δηλαδή για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς υπονόμηση της δυνατότητας των μελλοντικών γενιών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους.

Η εν λόγω στρατηγική συμπληρώνει τη στρατηγική της Λισσαβώνας και αποτελεί τον καταλύτη για τους φορείς χάραξης πολιτικής και την κοινή γνώμη, ώστε η κοινωνία και η πολιτική ηγεσία να αλλάξουν συμπεριφορά. Περιλαμβάνει στόχους για την αντιμετώπιση των βασικών απειλών, όπως αυτές προσδιορίζονται, αντίστοιχα μέτρα, προβλέψεις για επαρκή χρηματοδότηση, συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων (φορείς, κοινωνία) καθώς και για την αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών και τη συνέχιση τους (follow - up).

2.2 Συναφείς με τη Στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη πράξεις

2.2.1 Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για αειφόρο ανάπτυξη

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στο Γκέτεμποργκ, στις 15 και 16 Ιουνίου του 2001 ενέκρινε τη Στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη της Επιτροπής, αναγνώρισε την ανάγκη ανάπτυξης της εξωτερικής της διάστασης (δηλαδή πέραν το ορίων της Ε.Ε.), η οποία προστέθηκε τελικά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002 και προέτρεψε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ασχοληθεί με τη συνεισφορά της Ε.Ε. στην αειφόρο ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο (<http://consilium.europa.eu>).

Τα αποτελέσματα των εργασιών της Επιτροπής συνοψίζονται στην ανακοίνωση με τίτλο: «Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για την αειφόρο ανάπτυξη», τα βασικά σημεία της οποίας παρουσιάζονται σε αυτή την ενότητα.

Η ανακοίνωση περιλαμβάνει ένα σύνολο δράσεων -κοινωνικών, περιβαλλοντικών, χρηματοοικονομικών και άλλων σχετικών με τη συνοχή των κοινοτικών πολιτικών και τη διακυβέρνηση- για την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο οι οποίες συμπληρώνουν τη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη.

Ειδικότερα περιλαμβάνει:

- α) Δράσεις με στόχο η παγκοσμιοποίηση¹ να συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, στην καλύτερη ενσωμάτωση των

¹ Σημειώνεται ότι κύρια θέση της Επιτροπής, σύμφωνα με την ανακοίνωση, είναι ότι η παγκοσμιοποίηση αποτελεί ισχυρή κινητήρια δύναμη τροφοδότησης της παγκόσμιας οικονομικής

αναπτυσσόμενων χωρών στην παγκόσμια οικονομία μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, τη στήριξη των προσπάθειών των αναπτυσσόμενων χωρών να ενσωματωθούν στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, την τροποποίηση του συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων προκειμένου οι αναπτυσσόμενες χώρες να μειώσουν τη φτώχεια και να έχουν έσοδα από το διεθνές εμπόριο, τη μείωση της αδιαφάνειας του διεθνούς χρηματοδοτικού συστήματος και τη θέσπιση αποτελεσματικότερης κανονιστικής ρύθμισής του, στην προαγωγή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

- β) Δράσεις για τη ενίσχυση της ποιότητας, της ποσότητας, του αντίκτυπου και της διάρκειας συνεργασίας για την ανάπτυξη με στόχο τον περιορισμό της ακραίας φτώχειας² σε παγκόσμιο επίπεδο πριν το 2015. Οι δράσεις αυτές αφορούν, μεταξύ άλλων, στον προσανατολισμό της πολιτικών της ΕΕ στη μείωση της φτώχειας και την καταπολέμηση της πείνας, στην ενσωμάτωση σε αυτές του ζητήματος της ισότητας των φύλων, στη μεγαλύτερη επένδυση στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των λοιμωδών νόσων καθώς και στην προώθηση της έρευνας που αφορά την αειφόρο ανάπτυξη.
- γ) Δράσεις για την αειφόρο διαχείριση των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων με στόχο να αντιστραφεί η τάση απώλειας των περιβαλλοντικών πόρων πριν το 2015 και να αναπτυχθούν ενδιάμεσοι στόχοι στους τομείς των υδάτων, της ενέργειας και της βιοποικιλότητας. Οι δράσεις αυτές αφορούν, μεταξύ άλλων, στη δρομολόγηση πρωτοβουλιών για την αειφόρο διαχείριση των υδάτινων πόρων και για συνεργασία στους τομείς της ενέργειας και της ανάπτυξης, στην προώθηση της εφαρμογής των διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών, την ενασχόληση με την πρόληψη των φυσικών καταστροφών, την κατάρτιση προγράμματος δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης εκμετάλλευσης των δασών και την προώθηση της αειφόρου εκμετάλλευσης των αλιευτικών πόρων.
- δ) Δράσεις για τη βελτίωση της συνοχής των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την ενσωμάτωση της αειφόρου ανάπτυξης σε όλες. Οι δράσεις αυτές αφορούν στη θέσπιση συστήματος ανάλυσης της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής επίπτωσης όλων των μεγάλων πολιτικών προτάσεων της Ένωσης, τη συνέχιση της διαδικασίας προσαρμογής των πολιτικών στους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης, την υπογραφή του πρωτοκόλλου των Ηνωμένων Εθνών κατά του εμπορίου και της παράνομης κατασκευής όπλων και την καταπολέμηση των αρνητικών επιπτώσεων της μετανάστευσης.
- ε) Δράσεις για καλύτερη διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα με στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, της νομιμότητας, της συνέπειας και της αποτελεσματικότητας της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διακυβέρνησης του πλανήτη. Οι εν λόγω δράσεις αναφέρονται κατά κύριο λόγο στην ενίσχυση i) των δημόσιων οργάνων και της κοινωνίας των πολιτών στις αναπτυσσόμενες χώρες, ii) του αγώνα κατά της διαφθοράς· και γ) της καταπολέμησης των διακρίσεων κατά των γυναικών καθώς και στη λήψη μέτρων ώστε να τηρούνται οι θεμελιώδεις νόρμες εργασίας·
- στ) Δράσεις για τη χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης με στόχους την εξάλειψη της φτώχειας και της πείνας, την εξασφάλιση στοιχειώδους εκπαίδευσης σε όλους, την προώθηση της ισότητας των φύλων, περιορισμός

αύξησης και εξεύρεσης μέσων για την αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων όπως η υγεία, η εκπαίδευση και το περιβάλλον. Ωστόσο, αν οι δυνάμεις της αγοράς δεν ελέγχονται, δημιουργούν ανισότητες, εντείνουν τα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού και προκαλούν σημαντικές στο περιβάλλον και για το λόγο αυτό πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για την αποφυγή ή τον περιορισμό των επιπτώσεων αυτών.

² Άτομα που διαβιώνουν με 1\$ ημερησίως το πολύ.

της παιδικής θνησιμότητας, τη βελτίωση της υγείας των γυναικών, την καταπολέμηση των λοιμωδών νόσων και την ανάπτυξη της παγκόσμιας συνεργασίας. Οι προβλεπόμενες δράσεις αφορούν στην προώθηση του στόχου για δημόσια χρηματοδότηση της ανάπτυξης ανερχόμενη σε 0,7% του ΑΕγχΠ (ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) καθώς και, ως ενδιάμεσος στόχος, σε 0,33% του ΑΕγχΠ τουλάχιστον για όλες τις χώρες της Ένωσης από το 2006, την ελάφρυνση του χρέους των υπερχρεωμένων φτωχών χωρών και τη συμμετοχή στη συζήτηση για τη δυνατότητα να προσφέρουν τα κράτη παγκόσμια δημόσια αγαθά (COM(2002) 82 τελικό).

Συνοψίζοντας η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο: «Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για την αειφόρο ανάπτυξης περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία μέσω των οποίων η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει στην παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη καθώς και τις δράσεις που αποβλέπουν στη δημιουργία παγκόσμιου συμφώνου συνεργασίας για την αειφόρο ανάπτυξη.

2.2.2 Παγκόσμια σύνοδος κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, Γιοχάνεσμπουργκ 2002

Το επόμενο βήμα μετά την ανακοίνωσης της Επιτροπής της Ε.Ε. «Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για την αειφόρο ανάπτυξη» έγινε σε παγκόσμιο πλέον επίπεδο στη Παγκόσμια σύνοδος κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ (Νότια Αφρική), από 26 Αυγούστου έως 4 Σεπτεμβρίου 2002. Η Σύνοδος αυτή στην οποία συμμετείχαν 191 χώρες και η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ως κύριο στόχο τη συγκεκριμενοποίηση των περιβαλλοντικών στόχων που καθορίστηκαν στη σύνοδο κορυφής του Ρίο.

Τα κύρια σημεία που αναφέρονται στην τελική δήλωση και το σχέδιο δράσης που υιοθετήθηκε από τη Σύνοδο του Γιοχάνεσμπουργκ, συνοψίζονται παρακάτω:

- Επιβεβαίωση της δέσμευσης για την υλοποίηση των αρχών του Rio, την πλήρη εφαρμογή της Agenda 21 και του Προγράμματος για την περαιτέρω προώθησή της.
- Δέσμευση για την επίτευξη των διεθνώς συμφωνημένων στόχων ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένων αυτών της Διακήρυξης της Χιλιετίας και των βασικών συνόδων και συμφωνιών των Ηνωμένων Εθνών που πραγματοποιήθηκαν μετά το 1992.
- Δέσμευση για ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων και μέτρων σε όλα τα επίπεδα και ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας προκειμένου να ολοκληρωθούν οι τρεις πυλώνες της αειφόρου ανάπτυξης δηλαδή η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος.
- Η εξάλειψη της φτώχειας, η αλλαγή στα μη βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης καθώς και η προστασία και διαχείριση των φυσικών πόρων ως της βάσης για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη αποτελούν τους στόχους και τις απαιτήσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Αναγνώριση του γεγονότος ότι τα αποτελέσματα της Συνόδου πρέπει να ωφελούν όλους και ειδικότερα τις γυναίκες, τα παιδιά και τις ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες και ότι τη συμμετοχή όλων των σχετικών παραγόντων στο πλαίσιο συνεργασιών είναι το κλειδί για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Η καλή διακυβέρνηση κάθε χώρας και σε παγκόσμιο επίπεδο είναι απαραίτητη για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στο εσωτερικό επίπεδο, «γερές» περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές, δημοκρατικοί

θεσμοί ανταποκρινόμενοι στις ανθρώπινες ανάγκες, το κράτος δικαίου, μέτρα κατά της διαφθοράς, ισότητα των φύλων και ένα κατάλληλο περιβάλλον για επενδύσεις είναι η βάση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης εξωτερικοί παράγοντες έχουν καθοριστικό ρόλο για την επιτυχία ή την αποτυχία των προσπαθειών των αναπτυσσόμενων χωρών σε εθνικό επίπεδο. Το χάσμα μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών υποδεικνύει τη συνεχή ανάγκη για ένα δυναμικό και ικανό διεθνές οικονομικό περιβάλλον που να υποστηρίζει ιδιαίτερα τους τομείς χρηματοδότησης, μεταφοράς τεχνολογίας, χρεών και εμπορίου καθώς και την αποτελεσματική συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στη λήψη αποφάσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, εφόσον η τάση για παγκόσμια πρόοδο προς τη βιώσιμη ανάπτυξη διατηρείται και ενισχύεται.

Η ειρήνη, η ασφάλεια, η σταθερότητα και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματος της ανάπτυξης και του σεβασμού στις πολιτιστικές διαφορές είναι απαραίτητα για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και την εξασφάλιση ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι προς όφελος όλων (U.N. A/CONF.199/20)

Βάσει των όσων αναφέρθηκαν ως κύρια σημεία, υιοθετήθηκαν αντίστοιχες δράσεις και μέσα για την υλοποίηση τους σε όλα τα επίπεδα που αφορούν:

- στην εξάλειψη της φτώχειας,
- στην αλλαγή των μη βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης, στην προστασία και διαχείριση των φυσικών πόρων ως της βάσης για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη,
- γενικά στη βιώσιμη ανάπτυξη σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο,
- στην υγεία,
- στη βιώσιμη ανάπτυξη μικρών νησιών στις αναπτυσσόμενες χώρες
- σε διάφορες περιφερειακές πρωτοβουλίες για τη Λατιτική Αμερική, την Καραϊβική, τη Δυτική Ασία, την Ευρώπη
- στην ενδυνάμωση του θεσμικού πλαισίου για την αειφόρο ανάπτυξης σε διεθνές και εθνικό επίπεδο (U.N. A/CONF.199/20).

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της Συνόδου οι κυριότεροι στόχοι που τέθηκαν σε αυτή είναι:

- Μείωση στο μισό μέχρι το 2015 του αριθμού των ατόμων που διαβιώνουν σε συνθήκες φτώχειας
- μείωση κατά το ήμισυ, το αργότερο μέχρι το 2015, του αριθμού των προσώπων που δεν έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και σε στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής,
- αποκατάσταση των εξαντλημένων αλιευτικών αποθεμάτων και την επαναφορά τους σε βιώσιμο επίπεδο,
- μείωση, το αργότερο μέχρι το 2020, των αρνητικών επιπτώσεων των χημικών προϊόντων για την υγεία και το περιβάλλον,
- τον τερματισμό της απώλειας της βιοποικιλότητας πριν από το 2010 και την αναστροφή της τάσης επιδείνωσης των φυσικών πόρων (ΔΕΛΤΙΟ ΕΕ 9-2002 Περιβάλλον (5/25)).

Ως εκ των ανωτέρω γίνεται σαφές ότι η Σύνοδος του Γιοχάνεσμπουργκ υιοθέτησε τα προβλεπόμενα στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Προς μια παγκόσμια

σύμπραξη για την αειφόρο ανάπτυξη», που αποτελούσαν και τις θέσεις που υποστηρίχθηκαν από την Ε.Ε. σε αυτή και τα εμπλούτισε και τα ενίσχυσε.

2.2.3 Η αναθεωρημένη στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη (2006)

Η αναθεωρημένη Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 15-16 Ιουνίου του 2006 στις Βρυξέλλες, προέκυψε στο πλαίσιο ενός ταχέως μεταβαλλόμενου κόσμου στο οποίο η Ευρώπη οφείλει να προσαρμοστεί και να παραμείνει στην πρώτη γραμμή των αλλαγών. Η πρόκληση συνίσταται στη διατήρηση μιας δυναμικής που να ενισχύει αμοιβαία την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ευημερία και την προστασία του περιβάλλοντος (COM(2005) 658 Τελικό).

Η πρόκληση αυτή, καθώς και η επιτακτική ανάγκη για αλλαγή, αναγνωρίστηκαν ήδη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Gothenburg το 2001 με την έγκριση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη στην οποία προστέθηκε η εξωτερική διάσταση το 2002 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης ενόψει της Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής στο Γιοχάνεσμπουργκ. Οι αρχές και οι στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης - οικονομική ευημερία, κοινωνική ισότητα, προστασία του περιβάλλοντος και διεθνείς ευθύνες - βεβαιώθηκαν εκ νέου από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο 2005 με την έγκριση των κατευθυντήριων αρχών της αειφόρου ανάπτυξης (COM(2005)0218 τελικό).

Παράλληλα, το πλαίσιο δράσης για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξη έχει διαμορφωθεί και συμπληρωθεί από οικονομικής πλευράς, με την ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβόνας, η οποία αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη και τις θέσεις απασχόλησης, βοηθά την ΕΕ να προσαρμοστεί στις προκλήσεις του παγκόσμιου ανταγωνισμού και της γήρανσης του πληθυσμού, συμβάλει στην προώθηση επενδύσεων, για καθαρότερο περιβάλλον, καλύτερη εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη, κοινωνική προστασία καθώς και για αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων και μεγαλύτερη κοινωνική δικαιοσύνη προκειμένου να επιτευχθεί οικονομική ανάπτυξη (COM(2005) 658 Τελικό).

Η Ε.Ε. αναγνωρίζοντας τις συσχετίσεις αυτές, αξιοποιεί τα αλληλοενισχυόμενα στοιχεία της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής και πραγματοποιεί αξιολογήσεις για τις επιπτώσεις όλων των σημαντικών προτάσεων πολιτικής, προκειμένου να εκτιμηθεί η συμβολή τους στην αειφορία. Παράλληλα, η μεταρρύθμιση της γεωργικής και της αλιευτικής πολιτικής, η ενίσχυση της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης, ο εκσυγχρονισμός της πολιτικής για τη συνοχή καθώς και η πολιτική για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται ένα φιλόδοξο σύστημα εμπορίας εκπομπών CO₂, αντικατοπτρίζουν τη δέσμευση της Ε.Ε. για την επίτευξη της αειφορίας. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και τα διάφορα οριζόντια και τομεακά σχέδια δράσης και στρατηγικές όπως οι κοινές δράσεις που πραγματοποιούνται σε πολυάριθμους τομείς με σκοπό να βελτιωθούν η ασφάλεια και η δημόσια υγεία, να ενισχυθούν η κοινωνική ενσωμάτωση και η συνοχή, να τεθεί τέρμα στην απώλεια της βιοποικιλότητας ή να βελτιωθεί η ποιότητα των εδαφών, του ύδατος και του αέρα (COM(2005) 658 Τελικό).

Ωστόσο εκτός από την Ε.Ε., τα κράτη μέλη, καθώς και οι τοπικές και περιφερειακές δημόσιες αρχές, έχουν επίσης λάβει μέτρα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την προετοιμασία για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της γήρανσης του πληθυσμού, τη μείωση των αερίων θερμοκηπίου και τη βελτίωση της ποιότητας των τοπικών δημόσιων συγκοινωνιών, για παράδειγμα (COM(2005) 658 Τελικό).

Στην κατάρτιση της αναθεωρημένης Στρατηγικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη έγινε μια προσπάθεια να ληφθούν υπόψη τα προαναφερόμενα και να καθοριστούν περαιτέρω δράσεις για τα επόμενα χρόνια με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη της στρατηγικής για αειφόρο ανάπτυξη του 2001. Περαιτέρω η κατάρτιση της αναθεωρημένης στρατηγικής βασίστηκε και σε μια διαδικασία επανεξέτασης, η οποία:

- εντόπισε βασικά θέματα στα οποία απαιτείται ισχυρότερη ώθηση προκειμένου να αναληφθούν ευθύνες από το κοινό, να επισπευσθούν η λήψη αποφάσεων και η δράση σε κάθε επίπεδο, να ενθαρρυνθεί ένας περισσότερο συλλογικός προβληματισμός και να επιταχυνθεί η αφομοίωση νέων και καλύτερων ιδεών,
- υπέδειξε την ενσωμάτωση στη χάραξη εσωτερικής πολιτικής της εξωτερικής διάστασης της αειφόρου ανάπτυξης και την πιο συστηματική αξιολόγηση των επιπτώσεων των επιλογών ευρωπαϊκής πολιτικής στην παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη,
- προτείνει τρόπους για την αξιολόγηση της προόδου και την τακτική επανεξέταση των προτεραιοτήτων, με σκοπό τη διευκόλυνση της μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ των στρατηγικών των κρατών μελών και της ΕΕ· και της εξέτασης των τομεακών πολιτικών συνολικά, σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο, λόγω συσχετίσεων και αλληλοσυνδέσεων που παρουσιάζουν,
- συνέστησε τη διενέργεια συνεχούς διαλόγου με τα πρόσωπα και τους φορείς - επιχειρηματίες, περιφερειακές και τοπικές αρχές, ΜΚΟ, ακαδημαϊκούς παράγοντες, οργανώσεις πολιτών - που δραστηριοποιούνται και έχουν αναλάβει δεσμεύσεις για να υπάρξουν αλλαγές,
- ανέδειξε τη σημασία της συνέχισης της επένδυσης στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογίας για την εξεύρεση νέων τρόπων παραγωγής και κατανάλωσης, αποδοτικών από πλευράς κόστους και πόρων καθώς και τη σημασία της εκπαίδευσης που διαδραματίζει βασικό ρόλο για τη διευκόλυνση των αλλαγών που απαιτούνται για την αειφόρο ανάπτυξη, εξασφαλίζοντας ότι οι πολίτες διαθέτουν τις δεξιότητες για να προσαρμοστούν στις παγκόσμιες αλλαγές, ότι οι γνώσεις διαδίδονται και ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη αναλαμβάνουν δέσμευση για την αλλαγή (COM(2005) 658 Τελικό).

Γενικός στόχος της ανανεωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη είναι ο προσδιορισμός και η ανάπτυξη δράσεων που θα επιτρέψουν στην ΕΕ να επιτύχει συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο της σημερινής γενιάς όσο και των επόμενων γενεών, μέσω της δημιουργίας βιώσιμων κοινοτήτων ικανών για αποτελεσματική διαχείριση και χρησιμοποίηση των πόρων και η αξιοποίηση του δυναμικού οικολογικής και κοινωνικής καινοτομίας προκειμένου να εξασφαλίζεται ευημερία, προστασία του περιβάλλοντος και κοινωνική συνοχή (10917/06 Συμβούλιο της Ε.Ε).

Οι επιμέρους στόχοι και αρχές που αποτελούν τη βάση της ανανεωμένης στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη είναι οι εξής:

Επιμέρους στόχοι :

1. Προστασία του περιβάλλοντος

Διατήρηση δηλαδή της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη και εξασφάλιση υψηλού επιπέδου όσον αφορά στην προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του

περιβάλλοντος. Παράλληλα πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και προώθηση αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής, προκειμένου να αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

2. Κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή

Ο στόχος αυτός σημαίνει προώθηση μιας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, που να βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, να διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και να καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.

3. Οικονομική ευημερία

Δηλαδή προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα εργασίας στην Ε.Ε.

4. Ανάληψη διεθνών ευθυνών

Ο στόχος αυτός μεταφράζεται ως ενθάρρυνση της εφαρμογής, σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών βάσει της ειρήνης, της ασφάλειας και της ελευθερίας και ως προώθηση της σταθερότητας των θεσμών αυτών. Παράλληλα σημαίνει προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και μάλιστα ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και τις διεθνείς δεσμεύσεις της (COM(2005) 658 Τελικό).

Αρχές

1. Προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Η αρχή αυτή δηλώνει την επικέντρωση των πολιτικών της Ε.Ε. στον άνθρωπο, με την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης, τον περιορισμό της φτώχειας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

2. Αλληλεγγύη μεταξύ των τωρινών και μελλοντικών γενεών

Δηλαδή ανταπόκριση στις ανάγκες των τωρινών γενεών χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύπτουν τις ανάγκες τους, στην Ε.Ε. και παγκοσμίως.

3. Μια ανοικτή και δημοκρατική κοινωνία

Που μεταφράζεται ως διασφάλιση της δυνατότητας των πολιτών να ασκούν τα δικαιώματά τους όσον αφορά στην πρόσβαση στην πληροφορία και τη δικαιοσύνη καθώς και ως εξασφάλιση δυνατοτήτων διαβούλευσης και συμμετοχής σε όλους τους ενδιαφερομένους και τις σχετικές ενώσεις.

4. Συμμετοχή των πολιτών

Η αρχή αυτή δηλώνει την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων, την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης καθώς και την ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την επίδρασή τους στο περιβάλλον και τις εναλλακτικές δυνατότητες που διαθέτουν για να προβαίνουν σε βιώσιμες επιλογές.

5. Συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων

Δηλαδή ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και των εταιρικών σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, προκειμένου

να προωθηθούν η συνεργασία και η κοινή ευθύνη σχετικά με την εφαρμογή αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

6. Συνοχή των πολιτικών και διακυβέρνηση

Προώθηση της συνοχής τόσο μεταξύ των διαφόρων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και μεταξύ των δράσεων που διεξάγονται σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου να ενισχυθεί η συμβολή τους στην αειφόρο ανάπτυξη.

7. Συνολοκλήρωση των πολιτικών

Η αρχή αυτή μεταφράζεται ως ενσωμάτωση εκτιμήσεων οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα στις διάφορες πολιτικές, κατά τρόπο ώστε να είναι συνεπείς και αλληλοενισχυόμενες, με πλήρη και γενική αξιοποίηση των μέσων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, όπως η ισόρροπη εκτίμηση του αντικτύπου και οι διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερομένους.

8. Αξιοποίηση των καλύτερων διαθέσιμων γνώσεων

Που σημαίνει μέριμνα προκειμένου οι πολιτικές να διαμορφώνονται, να αξιολογούνται και να εφαρμόζονται με βάση τις καλύτερες διαθέσιμες γνώσεις καθώς και και προσφέρουν καλή σχέση ωφέλειας-κόστους.

9. Αρχή της προφύλαξης

Η αρχή αυτή δηλώνει ότι σε περίπτωση που υπάρχει επιστημονική αμφιβολία, εφαρμόζονται διαδικασίες αξιολόγησης και λαμβάνονται προληπτικά μέτρα, για την αποφυγή βλαβών στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

10. «Ο ρυπαίνων πληρώνει»

Η αρχή αυτή σημαίνει να εξασφαλιστεί μια αντιστοιχία μεταξύ τιμών και πραγματικού κοινωνικού κόστους των δραστηριοτήτων κατανάλωσης και παραγωγής και μέριμνα ώστε οι ρυπαίνοντες να πληρώνουν για τις βλάβες που προξενούν στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον (COM(2005) 658 Τελικό).

Εκτός από τους στόχους και τις αρχές που προαναφέρθηκαν, η ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη έχοντας υπόψη την τάση για συνεχή υποβάθμιση του περιβάλλοντος, τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ σε συνδυασμό με τις νέες ανταγωνιστικές πιέσεις και τις νέες διεθνείς δεσμεύσεις, καθόρισε περαιτέρω επτά (7) κύριες προκλήσεις και αντίστοιχους γενικούς στόχους, οι οποίοι συνοδεύονται από αντίστοιχους επιχειρησιακούς στόχους και δράσεις.

Οι προκλήσεις αυτές και οι γενικοί τους στόχοι, συνοπτικά, είναι οι εξής:

«Αλλαγή του κλίματος και καθαρή ενέργεια

Γενικός στόχος: Να περιοριστούν οι κλιματικές αλλαγές καθώς και το κόστος και οι αρνητικές συνέπειες για την κοινωνία και το περιβάλλον.

Βιώσιμες μεταφορές

Γενικός στόχος: Να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα μεταφορών ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις τους στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.

Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή

Γενικός στόχος: Προώθηση μεθόδων βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής.

Διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων

Γενικός στόχος: Βελτίωση της διαχείρισης και αποφυγή της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, αναγνωρίζοντας την αξία των υπηρεσιών του οικοσυστήματος.

Δημόσια υγεία

Γενικός στόχος : Η προαγωγή της καλής δημόσιας υγείας και η βελτίωση της προστασίας έναντι των κινδύνων που απειλούν την υγεία

Κοινωνική ένταξη, δημογραφία και μετανάστευση

Γενικός στόχος: Δημιουργία μιας κοινωνίας κοινωνικής ένταξης με συνυπολογισμό της αλληλεγγύης μεταξύ και εντός των γενεών και εξασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών ως προϋπόθεση διαρκούς προσωπικής ευημερίας

Παγκόσμια φτώχεια και προκλήσεις της αειφόρου ανάπτυξης

Γενικός στόχος : Ενεργός προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και μέριμνα ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς δεσμεύσεις της» (COM(2005) 658 Τελικό).

Παράλληλα, η ανανεωμένη στρατηγική αναφέρεται στην κατάρτιση οριζόντιων πολιτικών που συμβάλουν στην οικονομία της γνώσης και την επίτευξη της αειφορίας, οι οποίες αφορούν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση καθώς και στην έρευνα και την ανάπτυξη.

Τέλος η ανανεωμένη στρατηγική περιλαμβάνει κατευθύνσεις για χρηματοδοτικά και οικονομικά μέσα προκειμένου να υλοποιηθούν οι πολιτικές της για την αειφόρο ανάπτυξη.

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό σημειώνεται ότι με την ανανεωμένη στρατηγική του 2005 έγινε μια προσπάθεια ώστε να υπάρξει μια ενιαία και συνεκτική στρατηγική για το πώς η ΕΕ θα μπορέσει να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στην προ πολλού αναληφθείσα δέσμευση να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της αειφόρου ανάπτυξης.

Σήμερα η Ε.Ε. βρίσκεται στο στάδιο της αναθεώρησης της στρατηγικής αυτής, όπως προκύπτει από την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό συμβούλιο, την οικονομική και κοινωνική επιτροπή και την επιτροπή των περιφερειών στις 24.07.09 (COM(2009) 400 τελικό) προκειμένου να ληφθεί υπόψη η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που υφίσταται παγκοσμίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Οι Ευρωπαϊκές τομεακές πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη

Εισαγωγή

Η κοινοτική πολιτική για το περιβάλλον, όπως έχει ειπωθεί, ξεκίνησε το 1972 με την κοινή θέση του Συμβουλίου των έξι κρατών μελών σχετικά με την ανάγκη να συνοδευτεί η προσπάθεια για οικονομική ανάπτυξη με μέτρα βελτίωσης της ποιότητας ζωής και προστασίας του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτό, μέχρι σήμερα, έχουν διαμορφωθεί έξι (6) Προγράμματα Δράσης για το περιβάλλον στους τομείς της Βιομηχανίας, της Ενέργειας των Μεταφορών, της Γεωργίας και του Τουρισμού. Αυτά τα προγράμματα δράσης οδήγησαν στην έγκριση πάνω από 300 περίπου κοινοτικές διατάξεις σχετικά με την προστασία των φυσικών πόρων, την καταπολέμηση της ρύπανσης, τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και τη διαχείριση των αποβλήτων.

Τα προγράμματα που δημιουργήθηκαν επιχειρήσαν να αναπτύξουν στρατηγικές παρεμβάσεις για θέματα περιβάλλοντος όπως:

- η παγκόσμια αλλαγή κλίματος,
- η ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα,
- οι υδάτινοι πόροι,
- το φυσικό περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα,
- τα απόβλητα,
- οι παράκτιες ζώνες,
- το αστικό περιβάλλον,
- η υγεία και ποιότητα ζωής των πολιτών (ατμοσφαιρική ρύπανση, ηχορύπανση, γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί, κλπ),
- η υποβάθμιση και απώλεια των εδαφών (μόλυνση, διάβρωση, τσιμεντοποίηση, οδοποιία, κλπ),

Το υφιστάμενο έκτο (6^ο) Πρόγραμμα Δράσης 2001 -2010 για το περιβάλλον με τίτλο «*Το περιβάλλον το έτος 2010: το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή*», εστιάζει σε τέσσερις (4) τομείς-στόχους:

1. Αντιμετώπιση κλιματικών μεταβολών.
2. Φύση και βιοποικιλότητα.
3. Περιβάλλον και υγεία.
4. Διαχείριση φυσικών πόρων και αποβλήτων.

Για την υλοποίηση των συγκεκριμένων στόχων προωθείται η βελτίωση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, η συνεργασία με την αγορά και τους πολίτες και η ενίσχυση της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις κοινοτικές πολιτικές (Οικονόμου Σ., 2003).

Για κάθε ένα από τους τομείς δράσεις, το πρόγραμμα προχωρεί σε αναλύσεις, καθορίζει τους στόχους και ιεραρχεί τις προτεραιότητες, όπως:

1. Οι κλιματολογικές μεταβολές,
2. Η φύση και η βιοποικιλότητα,

3. Το περιβάλλον και η υγεία,
4. Η βιώσιμη διαχείριση των πόρων και των αποβλήτων.

Για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων επίτευξης των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης, σύμφωνα με αποφάσεις της ΕΕ, μπορούν να χρησιμοποιηθούν έξι (6) κατηγορίες εργαλείων περιβαλλοντικής πολιτικής:

1. Απαγορεύσεις (π.χ. καθορισμός οριακών τιμών εκπομπής και συγκέντρωσης ρύπων, πρότυπα τεχνολογίας και εργασιακής πρακτικής, εξατομικευμένες άδειες κ.ά.).
2. Φορολογία και τέλη (π.χ. φόρος διάθεσης αποβλήτων στο περιβάλλον, διαφοροποίηση της φορολογίας προϊόντων, διοικητικά τέλη κ.ά.).
3. Χρηματοδοτήσεις - επιδοτήσεις (π.χ. φορολογικές απαλλαγές - εκπτώσεις φόρων επιδοτήσεις του λειτουργικού κόστους της αντιρρύπανσης, μείωση του κόστους χρηματοδότησης για πράσινες επενδύσεις κ.ά.).
4. Χωρικές ρυθμίσεις (π.χ. σχεδιασμός χρήσεων γης, πολεοδομικός σχεδιασμός κ.ά.).
5. Πληροφόρηση (περιβαλλοντική εκπαίδευση-αγωγή πολιτών, επαγγελματική κατάρτιση σε πράσινα επαγγέλματα).
6. Συμβατικές συμφωνίες (π.χ. Σχήμα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου - ΕΜΑΣ, Διεθνές Πρότυπο ISO 14000, Εθελούσιες Περιβαλλοντικές Συμφωνίες, κλπ.).

3.1 Τομεακές Πολιτικές της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί για την αειφόρο ανάπτυξη μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε 10 ευρύτερες ομάδες, με βάση την κατηγοριοποίηση που κάνει η Eurostat.

Η στατιστική υπηρεσία της ΕΕ, έχει ομαδοποιήσει τις πολιτικές σε 10 ομάδες πολιτικών, όπου δεκάδες δείκτες μετριοούνται στατιστικά από την Υπηρεσία, με σκοπό να αξιολογείται κάθε χρόνο η πρόοδος της ενσωμάτωσης της αειφορίας στις πολιτικές των κρατών μελών αλλά (κυρίως) η αποτελεσματικότητα των πολιτικών αυτών. Οι ομάδες των πολιτικών αυτών είναι οι εξής:

1. Πολιτικές κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης
2. Πολιτικές για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια
3. Πολιτικές για τις αειφορικές μεταφορές
4. Πολιτικές για την αειφόρο κατανάλωση και παραγωγή
5. Πολιτικές για τους φυσικούς πόρους
6. Πολιτικές για την δημόσια υγεία
7. Πολιτικές για την κοινωνική συνοχή
8. Πολιτικές για τις δημογραφικές αλλαγές
9. Πολιτικές για την διεθνή συνεργασία
10. Πολιτικές για την σωστή διακυβέρνηση

3.1.1 Πολιτικές για την Κοινωνικοοικονομική Ανάπτυξη

Βασική αρχή της πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη «Πρώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, η οποία προβλέπει υψηλό βιοτικό επίπεδο και πλήρη και υψηλής ποιότητας απασχόληση σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση»

Η οικονομική ευημερία είναι ένας από τους βασικούς στόχους της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη

Το 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ ανέφερε ότι για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης, οι *«καλές οικονομικές επιδόσεις πρέπει να συμβαδίζουν με τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων και των επιπέδων αποβλήτων, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, τη διαφύλαξη των οικοσυστημάτων και την αποφυγή της απερίμωσης»*. Πιο πρόσφατα, τον Ιούνιο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρόσθεσε ότι η βιώσιμη ανάπτυξη, *«προωθεί μια δυναμική οικονομία με πλήρη απασχόληση και ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, προστασία της υγείας, της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και της προστασίας του περιβάλλοντος σε έναν ειρηνικό και ασφαλή κόσμο, σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία»*.

Το θέμα της «κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης» επισημαίνει την κοινωνική και οικονομική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης, που αναφέρεται στη διαδικασία της Λισσαβόνας. Το 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε ότι η ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβόνας θα πρέπει να εξεταστεί στο ευρύτερο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης [SEC (2006) 1379]. Η στρατηγική αυτή επικεντρώνονται κυρίως στις δράσεις που σχετίζονται με τη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης και την ανάπτυξη περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας [COM(2005) 141].

Στο εξαιρετικά σοβαρό ζήτημα της εδαφικής συνοχής και την σχέση της με την αειφόρο ανάπτυξη, στο πλαίσιο της ΕΕ, επισημαίνονται τα εξής:

Στις 24 και 25 Μαΐου 2007, οι Υπουργοί της Ε.Ε. που είναι αρμόδιοι για τη χωροταξία και τον αστικό σχεδιασμό ενέκριναν σε άτυπη Σύνοδο Υπουργών στη Λειψία το **Εδαφικό Πρόγραμμα (ΕΠ)** και το Χάρτη της Λειψίας (ΧΛ).

Με βάση μια κοινή ανάλυση των μελλοντικών προκλήσεων για τη χωροταξία στην Ευρώπη, οι Υπουργοί της Ε.Ε. έθεσαν προτεραιότητες για την ανάπτυξη της Ε.Ε. και συμφώνησαν σε συστάσεις για μια ολοκληρωμένη αειφόρο πολιτική για την εδαφική συνοχή.

Το ΕΠ, αποτέλεσμα πολυετούς συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών, βασίζεται στους τρεις (3) βασικούς στόχους του ευρωπαϊκού σχεδίου χωροταξίας (EUREK):

1. εκπόνηση ενός ισορροπημένου και πολυ-κεντρικού συστήματος ανάπτυξης των πόλεων και δημιουργία νέας σχέσης μεταξύ πόλης και χώρας,
2. εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στις υποδομές και τη γνώση,
3. αειφόρος ανάπτυξη, ιδίως μέσω της διαχείρισης και της προστασίας της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στις 23 Νοεμβρίου 2007, οι Υπουργοί της Ε.Ε. εγκρίνουν στην άτυπη Σύνοδό τους στις Αζόρες το πρώτο πρόγραμμα δράσης για την εφαρμογή του ΕΠ. Το πρόγραμμα δράσης παρέχει ένα πλαίσιο για συγκεκριμένα μεμονωμένα μέτρα, τα οποία περιλαμβάνονται σε πέντε (5) πεδία δραστηριοποίησης εκ των οποίων το πέμπτο αναφέρεται στον συντονισμό και την αποτίμηση της εφαρμογής του πρώτου προγράμματος δράσης και την χάραξη μιας επικοινωνιακής στρατηγικής για την εδαφική συνοχή και την αειφόρο χωροταξία.

Σύμφωνα με την ΕΕ η «αιφόρος χωροταξική, οικιστική ανάπτυξη απαιτεί και **οριζόντια προσέγγιση**». Οι τομεακές πολιτικές δεν πρέπει να υπονομεύουν ούτε τους στόχους της χωροταξίας, ούτε τους στόχους της ανάπτυξης των πόλεων και της περιφέρειας, αλλά πρέπει αντίθετα να συνάδουν με αυτούς. Κατά συνέπεια, στις τομεακές πολιτικές, όπως για παράδειγμα η πολιτική των μεταφορών και της ενέργειας, πρέπει να αναλύονται ως προς τις επιπτώσεις τους σε ευρύτερη και σε πιο εντοπισμένη κλίμακα.

Τέλος, η ΕΕ, μέσω της Λευκής Βίβλου για την κλιματική αλλαγή του 2009 εστιάζει το ενδιαφέρον της και σε μια άλλη διάσταση του χώρου, του θαλάσσιου.

Η ΕΕ αναγνωρίζει την αναγκαιότητα να υιοθετηθεί μια πιο συνεκτική και ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά τον θαλάσσιο και παράκτιο σχεδιασμό και διαχείριση.

Η ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική μπορεί να εξασφαλίσει ένα συνολικό πλαίσιο συνεκτικής ενσωμάτωσης των προσπαθειών προσαρμογής στις τομεακές και ειδικές πολιτικές και μέτρα. Πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες ώστε οι διατάξεις της σύστασης για την **Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών (ICZM)**³ να ενισχυθούν και να τηρούνται πλήρως. Οι ενέργειες στη συνέχεια του οδικού χάρτη για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό⁴ πρέπει να περιλαμβάνουν την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος στο πλαίσιο της διαχείρισης των θαλάσσιων και παράκτιων ζωνών.

3.1.2 Πολιτικές για την αλλαγή του κλίματος και την ενέργεια

Βασική αρχή της πολιτικής της Ε.Ε. για την αιφόρο ανάπτυξη και την αλλαγή του κλίματος και την ενέργεια (στρατηγικός στόχος): *«να περιοριστεί η αλλαγή του κλίματος καθώς επίσης το κόστος και οι αρνητικές συνέπειες της αλλαγής για την κοινωνία και το περιβάλλον»*.

Η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής δεν είναι κάτι απλό. Αν και η ενεργειακή πολιτική ήταν πάντα ζωτικής και κεφαλαιώδους σημασίας για την ΕΕ, η προσοχή της ωστόσο είχε μετατοπισθεί και διαφοροποιηθεί τα τελευταία 50 χρόνια.

Στα αρχικά στάδια δημιουργίας της ΕΕ, οι βασικές ανησυχίες των κρατών μελών ήταν η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς άνθρακα και η συνεργασία στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας. Η πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του 1970 κατέδειξε την ανάγκη για συντονισμένη δράση για τη σταθεροποίηση των τιμών και των προμηθειών στα καύσιμα. Από τότε τα θέματα της εξοικονόμησης ενέργειας, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η εναρμόνιση των φόρων επί των παραγώγων πετρελαίου, και η ανάπτυξη ενός διευρωπαϊκού δικτύου διανομής ενέργειας αποτελούν βασικό θέμα ενδιαφέροντος της ΕΕ.

Όστόσο τα τελευταία χρόνια η περιβαλλοντική πολιτική έχει διεισδύσει σε ενεργειακά θέματα, όπως είναι οι εκπομπές ρύπων που προκύπτουν από τη χρήση ενέργειας. Δύο σημαντικά θέματα που υφίστανται σήμερα, όσο ποτέ, είναι η αλλαγή του κλίματος και της ασφάλειας του εφοδιασμού, που απαιτούν δράση σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ανάγκη και την υλοποίηση μιας κοινής ενεργειακής στρατηγικής της ΕΕ, αν και δεν αποτελεί υποχρέωση της βασικής Συνθήκης της Ένωσης.

³ Σύσταση της 30ης Μαΐου 2002

⁴ COM(2008) 791

Έτσι, για πρώτη φορά, το 1998, η Επιτροπή πρότεινε μια στρατηγική για την ορθολογική χρήση της ενέργειας⁵, με τη μείωση των εκπομπών CO₂ και την αύξηση της ασφάλειας εφοδιασμού.

Το 2000 εκδόθηκε η πρώτη Πράσινη Βίβλος⁶ η οποία επικεντρώθηκε στο θέμα της ενεργειακής ασφάλειας, και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια συντονισμένη ενεργειακή στρατηγική της ΕΕ ήταν απαραίτητη για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης εξάρτησης της ΕΕ από εξωτερικές πηγές ενέργειας. Ένα επιπλέον θέμα που επισημάνθηκε ήταν η ανάγκη να παρθούν μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας, προκειμένου να μειωθεί η ζήτηση και η μείωση των εκπομπών CO₂.

Το 2001, η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ⁷, προσδιόρισε την κλιματική αλλαγή ως μία από τις βασικές απειλές για την αειφόρο ανάπτυξη. Στην ανακοίνωση αυτή, υπογράμμισε την ανάγκη για αύξηση της χρήσης της «καθαρής» ενέργειας για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής. Αυτό σημαίνει μείωση της κατανάλωσης υψηλών εκπομπών άνθρακα από ενεργειακές πηγές, όπως τα ορυκτά καύσιμα και την αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας, όπως υποστηρίζεται από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την αλλαγή του κλίματος⁸. Οι πολιτικές αυτές ουσιαστικά είναι μια δέσμη μέτρων για να συμμορφωθούν τα κράτη μέλη με το Πρωτόκολλο του Κιότο στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC). Το Πρωτόκολλο του Κιότο επικυρώθηκε, τον Δεκέμβριο του 2002, από 15 κράτη μέλη της ΕΕ και τον Μάιο του ίδιου έτους, η ΕΕ δημιούργησε ένα σύστημα εμπορίας εκπομπών⁹, σε μια προσπάθεια για την επίτευξη των στόχων αυτών. Παράλληλα, η ΕΕ προώθησε την φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας ως ένα άλλο (επιπλέον) μέσο για την επίτευξη των στόχων του Κιότο¹⁰.

Πιο εξειδικευμένες προτάσεις σε σχέση με την αειφόρο πολιτική στον κλάδο της ενέργειας ενσωματώθηκαν στην Πράσινη Βίβλο του 2006 «για μια ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια» [COM(2006) 105]. Η Πράσινη Βίβλος του 2006 υποστήριξε ότι για την βελτίωση όλων των παραμέτρων που σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη και την ενέργεια μπορούν να λυθούν μόνο αν υπάρχει και λειτουργεί μια κοινή ενεργειακή πολιτική στο πλαίσιο της ΕΕ.

Το 2006, η ανανεωμένη στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης επεσήμανε ότι τα προβλήματα σε σχέση με την κλιματική αλλαγή και την παραγωγή ενέργειας δυστυχώς διατηρούνται και ως εκ τούτου απαιτούνται επείγουσες ενέργειες και ολοκληρωμένη πολιτική για το θέμα.

Στην Πράσινη Βίβλο περιγράφονται οι ενεργειακές ανάγκες τις οποίες αντιμετωπίζει η Ευρώπη, και τίθενται σε αδρές γραμμές τα ερωτήματα για τον σχετικό διάλογο. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να κάνει τις επιλογές του με βάση τις δικές του εθνικές προτιμήσεις, ωστόσο, σε ένα αλληλοεξαρτώμενο κόσμο, η ενεργειακή πολιτική έχει κατ' ανάγκη ευρωπαϊκή διάσταση.

⁵ Energy efficiency in the European Community – Towards a strategy for the rational use of energy, COM(1998) 246.

⁶ Green Paper Towards a European strategy for the security of energy supply, COM(2000) 769.

⁷ A sustainable Europe for a better world: A European Union strategy for sustainable development, COM(2001) 264.

⁸ EU policies and measures to reduce greenhouse gas emissions: Towards a European climate change programme (ECCP), COM(2000) 88.

⁹ Directive 2003/87/EC establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC

¹⁰ Council Directive 2003/96/EC on restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity.

Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο του 2006, η ενεργειακή πολιτική της Ευρώπης, πρέπει να έχει **τρεις κύριους στόχους**:

1. **Αειφορία**: (i) να αναπτυχθούν ανταγωνιστικές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και άλλες ενεργειακές πηγές και φορείς χαμηλών εκπομπών άνθρακα, ιδίως εναλλακτικά καύσιμα προς χρήση στις μεταφορές, (ii) να περισταλεί η ενεργειακή ζήτηση μέσα στην Ευρώπη και (iii) να πρωτοστατήσουμε στις παγκόσμιες προσπάθειες για την αναστολή της αλλαγής του κλίματος και τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα σε τοπικό επίπεδο.
2. **Ανταγωνιστικότητα**: (i) να εξασφαλιστεί ότι το άνοιγμα της ενεργειακής αγοράς αποφέρει οφέλη στους καταναλωτές και στην οικονομία ως σύνολο, ενώ παράλληλα προσελκύει επενδύσεις στην παραγωγή ενέργειας χωρίς ρύπανση και στην ενεργειακή απόδοση, (ii) να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις των υψηλότερων διεθνών τιμών ενέργειας για την οικονομία της ΕΕ και για τους πολίτες της (iii) να διατηρηθεί η Ευρώπη στην πρωτοπορία των ενεργειακών τεχνολογιών αιχμής.
3. **Ασφάλεια του εφοδιασμού**: αντιμετώπιση του προβλήματος της αυξανόμενης εξάρτησης της ΕΕ από τις εισαγωγές ενέργειας μέσω (i) ενοποιημένης προσέγγισης - μείωση της ζήτησης, διαφοροποίηση της σύνθεσης ενεργειακών πηγών της ΕΕ με εντονότερη χρήση ανταγωνιστικών εγχώριων και ανανεώσιμων ενεργειακών πηγών και διαφοροποίηση των πηγών και των οδύσεων προμήθειας εισαγόμενης ενέργειας (ii) διαμόρφωσης πλαισίου το οποίο θα προσελκύσει επαρκείς επενδύσεις ώστε να καλυφθεί η αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση (iii) καλύτερου εξοπλισμού της ΕΕ για να αντεπεξέρχεται σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, (iv) βελτίωσης των συνθηκών υπό τις οποίες οι ευρωπαϊκές εταιρείες αναζητούν πρόσβαση στους παγκόσμιους πόρους και (v) διασφάλισης της πρόσβασης στην ενέργεια για όλους τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Στην στρατηγική αυτή σύμφωνα με την ΕΕ μπορεί να προστεθεί και ένας επιπλέον στρατηγικός στόχος με τον οποίο να εξισορροπούνται οι επιδιώξεις της αειφόρου χρήσης της ενέργειας, ανταγωνιστικότητας και ασφάλειας του εφοδιασμού.

Η στρατηγική αυτή στοχεύει σε ένα ελάχιστο επίπεδο της συνολικής ενεργειακής σύνθεσης της ΕΕ το οποίο θα προέρχεται από ασφαλείς και χαμηλών εκπομπών άνθρακα ενεργειακές πηγές. Έτσι κάθε κράτος μέλος μπορεί ελεύθερα να αποφασίσει τις ενεργειακές πηγές της οι οποίες πρέπει να ανταποκρίνονται στους τρεις κεντρικούς ενεργειακούς στόχους.

Μάλιστα η Πράσινη Βίβλος προτείνει συγκεκριμένες πολιτικές ώστε να επιτευχθούν οι τρεις ανωτέρω στόχοι.

1. **Η ΕΕ χρειάζεται να ολοκληρώσει τις εσωτερικές αγορές αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας.** Η σχετική δράση μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής μέτρα:
 - Ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού διασυνδεδεμένου δικτύου, μεταξύ άλλων μέσω της καθιέρωσης ενός ευρωπαϊκού κώδικα διασυνδεδεμένου δικτύου. Πρέπει επίσης να εξεταστεί η δημιουργία ευρωπαϊκής ρυθμιστικής αρχής και ευρωπαϊκού κέντρου για ενεργειακά δίκτυα.
 - Βελτιωμένες διασυνδέσεις.
 - Διαμόρφωση του πλαισίου προσέλκυσης νέων επενδύσεων.
 - Αποτελεσματικότερο διαχωρισμό δραστηριοτήτων.

- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας, συμπεριλαμβανομένου του καλύτερου συντονισμού μεταξύ ρυθμιστικών αρχών, αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών και Επιτροπής.

Τα ανωτέρω πρέπει να αντιμετωπιστούν ως προτεραιότητα· η Επιτροπή θα καταλήξει σε τελικά συμπεράσματα για τυχόν επιπρόσθετα μέτρα που χρειάζεται να ληφθούν ώστε να διασφαλιστεί η ταχεία ολοκλήρωση γνήσια ανταγωνιστικών, ευρωπαϊκών διαστάσεων, αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου, και θα παρουσιάσει συγκεκριμένες προτάσεις έως τα τέλη του έτους.

2. Η ΕΕ χρειάζεται να διασφαλίσει ότι η εσωτερική της ενεργειακή αγορά εγγυάται την ασφάλεια του εφοδιασμού και την αλληλεγγύη μεταξύ κρατών μελών. Πρέπει να περιλαμβάνονται τα εξής συγκεκριμένα μέτρα:

- Ανασκόπηση της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας για τα αποθέματα πετρελαίου και αερίου, ώστε να εστιαστούν στα σημερινά προβλήματα.
- Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Ενεργειακού Εφοδιασμού, το οποίο θα αυξήσει τη διαφάνεια σε ζητήματα ενεργειακού εφοδιασμού μέσα στην ΕΕ.
- Βελτιωμένη ασφάλεια δικτύων, μέσω εντονότερης συνεργασίας μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης δικτύων και, πιθανώς, μια επίσημη ευρωπαϊκή ομαδοποίηση φορέων εκμετάλλευσης δικτύων.
- Μεγαλύτερη φυσική ασφάλεια υποδομών, πιθανώς μέσω της θέσπισης κοινών προτύπων.
- Βελτιωμένη διαφάνεια για τα ενεργειακά αποθέματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3. Η Κοινότητα χρειάζεται ένα πραγματικό, κοινοτικών διαστάσεων διάλογο για τις διάφορες ενεργειακές πηγές, συμπεριλαμβανομένων του κόστους και συμβολών στην αλλαγή του κλίματος, που θα μας δώσει τη βεβαιότητα ότι, συνολικώς, με τη σύνθεση των ενεργειακών πηγών της ΕΕ επιδιώκονται οι στόχοι της ασφάλειας του εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και της αειφόρου ανάπτυξης.

4. Η Ευρώπη χρειάζεται να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της αλλαγής του κλίματος κατά τρόπο που να συμβιβάζεται με τους στόχους της Λισσαβόνας. Η Επιτροπή πρότεινε τα ακόλουθα μέτρα στο Συμβούλιο και στο Κοινοβούλιο:

(i) ένα σαφή στόχο ιεράρχησης, κατά προτεραιότητα, της ενεργειακής απόδοσης, με στόχο την εξοικονόμηση ποσοστού 20% της ενέργειας που θα κατανάλωνε έως το 2020 η ΕΕ αν δεν λάμβανε μέτρα και μια συμφωνία για δέσμη απτών μέτρων επίτευξης του στόχου αυτού, συμπεριλαμβανομένων:

- Εκστρατειών για τον βαθμό απόδοσης, μεταξύ άλλων στα κτίρια.
- Αξιοποίηση χρηματοδοτικών μέσων και μηχανισμών για την προσέλκυση επενδύσεων.
- Ανανεωμένη προσπάθεια για τις μεταφορές.
- Ευρωπαϊκών διαστάσεων σύστημα εμπορίας «λευκών πιστοποιητικών».

- Καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τις ενεργειακές επιδόσεις ορισμένων συσκευών, οχημάτων και στοιχείων βιομηχανικού εξοπλισμού και, πιθανώς, θέσπιση ελάχιστων προτύπων για τις επιδόσεις.
- (ii) υιοθέτηση μακροπρόθεσμου χάρτη πορείας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μεταξύ άλλων:
- Ανανεωμένη προσπάθεια για την επίτευξη ισχυόντων στόχων.
 - Προβληματισμός για το ποιοι στόχοι ή επιδιώξεις με ορίζοντα μετά το 2010 είναι αναγκαίοι.
 - Μια νέα κοινοτική οδηγία για τη θέρμανση και την ψύξη.
 - Αναλυτικό σχέδιο σταθεροποίησης και σταδιακής μείωσης της εξάρτησης της ΕΕ από τις εισαγωγές πετρελαίου.
 - Πρωτοβουλίες για να έλθουν οι καθαρές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας πλησιέστερα στις αγορές.
5. Ένα στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών, με το οποίο αξιοποιούνται καλύτερα οι πόροι της Ευρώπης, στηριζόμενο στις ευρωπαϊκές τεχνολογικές βάσεις και με τη δυνατότητα ανάληψης από κοινού πρωτοβουλιών ή κοινών επιχειρήσεων σε θέματα τεχνολογίας, ώστε να αναπτυχθούν πρωτοπόρες αγορές για ενεργειακή καινοτομία.
6. Μια κοινή εξωτερική ενεργειακή πολιτική. Προκειμένου να αντιδράσει στις προκλήσεις των υψηλών και αυξανόμενων τιμών ενέργειας, της αυξημένης εξάρτησης από τις εισαγωγές, της έντονα διογκούμενης παγκόσμιας ενεργειακής ζήτησης και της θέρμανσης του πλανήτη, η ΕΕ χρειάζεται να διαθέτει σαφώς διατυπωμένη εξωτερική ενεργειακή πολιτική και να την προωθεί με ενιαία φωνή ταυτόχρονα τόσο στο εθνικό όσο και στο κοινοτικό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτείνει:
- Να προσδιοριστούν ευρωπαϊκές προτεραιότητες για την κατασκευή νέας αναγκαίας υποδομής για την ασφάλεια των ενεργειακών προμηθειών της ΕΕ.
 - Να συνταχθεί μια πανευρωπαϊκή συνθήκη ενεργειακής κοινότητας.
 - Να δημιουργηθεί μια νέα ενεργειακή εταιρική σχέση με τη Ρωσία.
 - Να θεσπιστεί ένας νέος κοινοτικός μηχανισμός που θα επιτρέψει ταχεία και συντονισμένη αντίδραση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα του ενεργειακού εφοδιασμού από το εξωτερικό, που έχει επιπτώσεις στις προμήθειες ενέργειας της ΕΕ.
 - Εμβάθυνση των ενεργειακών σχέσεων με τις μεγάλες χώρες παραγωγής και κατανάλωσης.
 - Τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας για την ενεργειακή απόδοση.

Έτσι, με βάση τις προτάσεις της αναθεωρημένης στρατηγικής, την άνοιξη του 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια ολοκληρωμένη πολιτική για το κλίμα και την ενέργεια¹¹. Οι τρεις (3) βασικοί άξονες αυτής της πολιτικής ήταν:

1. Πρώτον, η ΕΕ δεσμεύτηκε να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 20% έως το 2020, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, αν και άλλες αναπτυγμένες χώρες δεσμεύθηκαν να υλοποιήσουν μεγαλύτερες περικοπές, έως και 30%.

¹¹ Presidency conclusions of the Brussels European Council, 8 and 9 March 2007.

2. Δεύτερον, αποφασίστηκε να αποδεσμευτεί η λειτουργία και τη συντήρηση των δικτύων ενέργειας από την παραγωγή και την προμήθεια ενέργειας.
3. Και τρίτον, η ΕΕ δεσμεύτηκε να αυξηθεί το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην κατανάλωση σε 20% μέχρι το 2020, με ένα ελάχιστο 10% για το μερίδιο των βιοκαυσίμων στον κλάδο των μεταφορών.

Τον Δεκέμβριο του 2008, η ΕΕ συμφώνησε για μια νέα δέσμη μέτρων για το κλίμα και την ενέργεια¹² που θέτει πιο φιλόδοξους στόχους. Η ΕΕ δεσμεύτηκε μονομερώς για τη μείωση των συνολικών της εκπομπών κατά 20% κάτω από τα επίπεδα του 1990 έως το 2020, και την αναβάθμιση της προσπάθειας αυτής με μείωση των εκπομπών κατά 30% στην περίπτωση ολοκληρωμένης διεθνούς συμφωνίας για το κλίμα στην Κοπεγχάγη τον Δεκέμβριο του 2009. Έθεσε επίσης τον στόχο της αύξησης του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε ποσοστό 20% έως το 2020.

Ως τμήμα της δέσμης, η οδηγία για το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών στην ΕΕ (ΣΕΔΕ)¹³ τροποποιήθηκε και εκδόθηκαν οδηγίες για τη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα (CCS)¹⁴ και για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας¹⁵. Η δέσμη μέτρων για την ενεργειακή απόδοση ενισχύει την καίριας σημασίας νομοθεσία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων¹⁶ και των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια.¹⁷ Πρόσθετη εξοικονόμηση ενέργειας θα μπορέσει να επιτευχθεί με την επέκταση της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό¹⁸ σε συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα σύμφωνα με το σχέδιο δράσης για την αειφόρο κατανάλωση και παραγωγή και την αειφόρο βιομηχανική πολιτική (SCP/SIP)¹⁹.

Επιπλέον, οι κανόνες που διέπουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) τροποποιήθηκαν²⁰ για να στηρίξουν την αειφόρο ενέργεια στον στεγαστικό τομέα, προκειμένου να ενισχυθούν περισσότερο οι επενδύσεις στον τομέα αυτό. Το Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακών Τεχνολογιών (SET-Plan)²¹ επιχειρεί να συνδέσει την ανάπτυξη και τη χρήση οικονομικά αποδοτικών τεχνολογιών με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Επίσης, εκδόθηκε ανακοίνωση²² το 2009, σχετικά με την κινητοποίηση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας (ICT) για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης.

Τέλος, σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο του 2009 για την προσαρμογή της κλιματικής αλλαγής, η ΕΕ εστιάζει το ενδιαφέρον των πολιτικών και των ενεργειών της στους εξής άξονες - δράσεις:

- Συνεκτίμηση των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στο πλαίσιο της στρατηγικής ανάλυσης της ενεργειακής πολιτικής
- Καθορισμός των μεθοδολογιών για τον σχεδιασμό έργων υποδομής «ανθεκτικών στο κλίμα» και μελέτη της ενσωμάτωσής τους στις κατευθυντήριες γραμμές που ισχύουν για τα προγράμματα των Διευρωπαϊκών Δικτύων Ηλεκτρικής Ενέργειας

¹² http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

¹³ Οδηγία 2009/29/ΕΚ (ΕΕ L 140 της 5.6.2009, σ. 63).

¹⁴ Οδηγία 2009/31/ΕΚ (ΕΕ L 140 της 5.6.2009, σ. 114).

¹⁵ Οδηγία 2009/28/ΕΚ (ΕΕ L 140 της 5.6.2009, σ. 16)

¹⁶ COM(2008) 780 της 13.11.2008.

¹⁷ COM(2008) 778 της 13.11.2008.

¹⁸ COM(2008) 399 της 16.7.2008.

¹⁹ COM(2008) 397 της 16.7.2008.

²⁰ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 397/2009 (ΕΕ L 126 της 21.5.2009, σ. 3).

²¹ COM(2007) 723 της 22.11.2007.

²² COM(2009) 111 της 12.3.2009.

Αξίζει να σημειωθεί πως αρκετά κράτη μέλη, με βάση τις προαναφερόμενες κοινοτικές πολιτικές έχουν αναπτύξει καινοτόμες λύσεις που συνδέονται με την ατζέντα για την ενέργεια και την αειφόρο ανάπτυξη. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναπτύξει νέα συστήματα ενεργειακού ελέγχου και παραγωγής, με οικονομική στήριξη, πράγμα που βοήθησε αισθητά τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στον οικοδομικό και παραγωγικό τομέα.

3.1.3 Πολιτικές για τις Αειφορικές Μεταφορές

Βασικός στόχος:

«να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα μεταφορών ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις τους στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον»

Ο κλάδος των μεταφορών αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας της Ευρώπης καθώς διευκολύνει την κινητικότητα των εμπορευμάτων και των επιβατών. Σημειώνεται πως το 5,7% του πληθυσμού της ΕΕ, σύμφωνα με την Eurostat, εργάζονται άμεσα στις υπηρεσίες στον τομέα των μεταφορών, ενώ ένα επιπλέον 1,5% του κοινοτικού πληθυσμού εργάζεται στην αυτοκινητοβιομηχανία και στην κατασκευή και η συντήρηση των υποδομών. Η προστιθέμενη αξία που δημιουργείται από τον τομέα των μεταφορών υπολογίζεται στο 7,1% του ΑΕΠ ενώ στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας το αντίστοιχο ποσό υπολογίζεται στο 1,8%. Τέλος, το 13,5% περίπου των δαπανών των νοικοκυριών σχετίζονται με τις μεταφορές.

Τα προβλήματα στο κλάδο των μεταφορών είναι πολλά και σύνθετα. Μερικά από αυτά, τα οποία έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το περιβάλλον είναι:

1. Χιλιάδες νεκροί από ατυχήματα κάθε χρόνο (αυτοκινητιστικά²³ κ.ά.)
2. Κατακερματισμός και υποβάθμιση της γης από τις υποδομές των μεταφορών
3. Ατμοσφαιρική ρύπανση από τα καυσαέρια
4. Μεγάλης έκτασης περιβαλλοντικά ατυχήματα (ναυάγια, αεροπορικά ατυχήματα κ.ά.)
5. Κυκλοφοριακή συμφόρηση
6. Ηχητική (θόρυβος) και αισθητική μόλυνση
7. Ανισότητα στην πρόσβαση σε μεταφορικές υπηρεσίες (άλλες περιοχές της ΕΕ έχουν υπερεπάρκεια μεταφορικών υπηρεσιών, άλλες πάλι παντελή έλλειψη)
8. Σημαντική υστέρηση προσφοράς μεταφορικών υπηρεσιών σε άτομα κινητικές δυσκολίες κ.ά.

Ένα από τα πιο σημαντικά θέματα που έχουν να κάνουν με τις μεταφορές και την αειφόρο ανάπτυξη έχει να κάνει με το κόστος των μεταφορικών υπηρεσιών, το οποίο πρέπει να συμπεριλάβει μέσα του και το περιβαλλοντικό κόστος. Συνήθως, τα μεταφορικά μέσα που μολύνουν δεν πληρώνουν για την μόλυνση που προκαλούν. Αντιθέτως η κοινωνία που υποβάλλεται στην περιβαλλοντική υποβάθμιση πληρώνει (με αρνητικό τρόπο) το περιβαλλοντικό κόστος.

Για αυτό τον λόγο η αναθεωρημένη στρατηγική της του Ιουνίου του 2006 ορίζει ως γενικό στόχο για τις βιώσιμες μεταφορές ότι τα συστήματα μεταφορών θα πρέπει «να εκπληρώνουν τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες

²³ Περίπου 45.000 στην ΕΕ-27 το 2005

ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις τους στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον».

Το θέμα του κόστους - οφέλους σε σχέση με τις μεταφορές, εισάγεται για πρώτη φορά στην πολιτική της ΕΕ, το 1992 με την έκδοση της Λευκής Βίβλου για τη «μελλοντική ανάπτυξη της κοινής πολιτικής μεταφορών»²⁴. Η ιδέα ότι οι ανισορροπίες και η αναποτελεσματικότητα των ευρωπαϊκών συστημάτων μεταφορών θα μπορούσε να διορθωθεί με την δημιουργία κατάλληλων δομών τιμολόγησης, προωθήθηκε περαιτέρω με την έκδοση της Πράσινης Βίβλου, του 1995, για τις μεταφορές²⁵.

Το 2001, η Επιτροπή δημοσίευσε μια νέα Λευκή Βίβλο για τις μεταφορές²⁶, στην οποία καθορίζεται μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τον κλάδο. Η Λευκή Βίβλος περιλαμβάνει παράλληλα πάνω από 60 ειδικών μέτρων-έργα, με στόχο να επέλθει ισορροπία μεταξύ του κλάδου των μεταφορών, της αειφόρου ανάπτυξης και δίκαιης τιμολόγησης.

Στην ενδιάμεση εξέταση (του 2006)²⁷ της νέας Λευκής Βίβλου του 2001, η Επιτροπή επιβεβαίωσε και επεξεργάστηκε τη προσέγγιση που αποτυπωνόταν τόσο στην Λευκή Βίβλο του 1992 όσο και του 2001, προβάλλοντας το επιχείρημα υπέρ μιας αναλυτικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης της πολιτικής μεταφορών σύμφωνα με τη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη.

Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη μιας πολιτικής βιώσιμης κινητικότητας για την επίτευξη «πιο φιλικών προς το περιβάλλον τρόπων μεταφοράς, όπου κρίνεται σκόπιμο, ειδικά στις μεγάλες αποστάσεις, στις αστικές περιοχές και στους άξονες που παρουσιάζουν συμφόρηση». Δεδομένου ότι η δεκαετής περίοδος της Λευκής Βίβλου πλησιάζει το τέλος της, η Επιτροπή θεωρεί ότι έφτασε πλέον η στιγμή για να διαγραφούν οι περαιτέρω προοπτικές και να προετοιμαστεί το έδαφος για την εξέλιξη της πολιτικής που θα ακολουθήσει.

Συνοπτικά οι πολιτικές της ΕΕ για τις αειφόρες μεταφορές, ως τμήμα της δέσμης για το κλίμα και την ενέργεια²⁸, έχουν ως εξής:

Η ΕΕ δεσμεύτηκε να τροφοδοτεί έως το 2020 το 10% της κατανάλωσης καυσίμων για τις μεταφορές από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (περιλαμβανομένων των βιοκαυσίμων, της ηλεκτρικής ενέργειας και του υδρογόνου από ανανεώσιμες πηγές). Ο στόχος αυτός συνοδεύεται από τον καθορισμό δεσμευτικών κριτηρίων βιωσιμότητας για την παραγωγή βιοκαυσίμων, όπως προβλέπονται στην οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας²⁹ και την οδηγία για την ποιότητα των καυσίμων.³⁰

Στις βασικές εξελίξεις πολιτικής της ΕΕ περιλαμβάνεται η δέσμη για πράσινες μεταφορές, με στόχο πιο οικολογικές μεταφορές³¹, εσωτερική του εξωτερικού κόστους³² και μείωση του θορύβου των σιδηροδρόμων.³³ Περιλαμβάνεται επίσης η διεθνής επιβολή τελών συμφόρησης στα φορτηγά.³⁴ Τον Απρίλιο του 2009 εκδόθηκε

²⁴ The future development of the common transport policy – A global approach to the construction of a Community framework for sustainable mobility, COM(92) 494.

²⁵ Towards fair and efficient pricing in transport – Policy-options for internalising the external costs of transport in the European Union, COM(95) 691

²⁶ European transport policy for 2010: time to decide, COM(2001) 370

²⁷ Keep Europe moving - Sustainable mobility for our continent - Mid-term review of the European Commission's 2001 transport White Paper, COM(2006) 314.

²⁸ http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

²⁹ Οδηγία 2009/28/EK (ΕΕ L 140 της 5.6.2009, σ. 16).

³⁰ Οδηγία 2009/30/EK (ΕΕ L 140 της 5.6.2009, σ. 88).

³¹ COM(2008) 433 της 8.7.2008.

³² COM(2008) 435 της 8.7.2008.

³³ COM(2008) 432 της 8.7.2008.

³⁴ COM(2008) 436 της 8.7.2008.

κανονισμός για τον καθορισμό δεσμευτικών στόχων σχετικά με τις εκπομπές CO₂ από νέα επιβατηγά αυτοκίνητα³⁵.

Άλλες ενέργειες της ΕΕ είναι η έκδοση μιας οδηγίας για την προώθηση καθαρών και ενεργειακά αποδοτικών οχημάτων οδικών μεταφορών³⁶, ένα σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη ευφύων συστημάτων μεταφορών³⁷ και την ανάληψη νέων δράσεων ως συνέχεια της Πράσινης Βίβλου για την κινητικότητα στις αστικές περιοχές.

Επίσης, επιτεύχθηκε συμφωνία για να περιληφθούν οι αεροπορικές μεταφορές στο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας από το 2012 και μετά. Στις θαλάσσιες μεταφορές, προβλέπονται δράσεις για τη θέσπιση δέσμης σχετικά με τη θαλάσσια ασφάλεια και τη στρατηγική για τις θαλάσσιες μεταφορές έως το 2018.³⁸

Θεσπίστηκαν επίσης προτάσεις για μια νέα οδηγία για τη σήμανση ελαστικών³⁹ και έναν κανονισμό για τα όρια των εκπομπών ήχου κύλισης, τα πρότυπα αντίστασης κύλισης και τη χρήση συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης για την πίεση των ελαστικών⁴⁰.

Στην ανάπτυξη της πολιτικής μεταφορών της ΕΕ, είναι βασικό να λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία βιωσιμότητας (όπως οι εκπομπές, ο θόρυβος, η εκμετάλλευση εδάφους και η βιοποικιλότητα) και να βασίζονται όλες οι δράσεις σε μακροχρόνια θεώρηση της βιώσιμης κινητικότητας ανθρώπων και αγαθών που θα καλύπτει ολόκληρο το σύστημα μεταφορών⁴¹, και σε συμπληρωματικές προσπάθειες σε επίπεδο ΕΕ, κρατών μελών και περιφερειών.

Οστόσο, τα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών δεν έχουν μέχρι στιγμής τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πολύ πρόσφατη Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2009)⁴² με αφορμή την νέα πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί για την προώθηση της αειφορίας στις μεταφορές. Συνοπτικά η Ανακοίνωση αναφέρει τα εξής σχετικά:

- «Τα αποτελέσματα με βάση τους στόχους της πολιτικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη ήταν μικρότερης εμβέλειας: όπως περιγράφηκε στην έκθεση προόδου του 2007⁴³ πολλές πτυχές του ευρωπαϊκού συστήματος μεταφορών δεν ακολουθούν την πορεία προς την αειφορία».
- «Το περιβάλλον εξακολουθεί να αποτελεί τον κύριο τομέα άσκησης πολιτικής όπου χρειάζονται περαιτέρω βελτιώσεις. Σε σύγκριση προς τα επίπεδα του 1990, ο ρυθμός αύξησης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στην ΕΕ από τις μεταφορές ήταν ο υψηλότερος από όλους τους άλλους τομείς⁴⁴. Η εφαρμογή αυτής της ανάλυσης στις μεταφορές μπορεί να καταδείξει ότι η δραστηριότητα του τομέα των μεταφορών έχει αυξηθεί υπέρμετρα, ενώ είναι ανεπαρκής η πρόοδος για τη μείωση της ενεργειακής έντασης και της έντασης των αερίων θερμοκηπίου.».

³⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 443/2009 (ΕΕ L 140 της 5.6.2009, σ. 1).

³⁶ Οδηγία 2009/33/ΕΚ (ΕΕ L 120 της 15.5.2009, σ. 5).

³⁷ COM(2008) 886 της 16.12.2008.

³⁸ COM(2009) 8 της 21.1.2009.

³⁹ COM(2008) 779 της 13.11.2008.

⁴⁰ COM(2008) 316 της 23.5.2008.

⁴¹ Ανακοίνωση «Αειφόρο μέλλον για τις μεταφορές: προς ένα ενοποιημένο, βασισμένο στην τεχνολογία και εύχρηστο σύστημα», COM(2009) 279 της 17.6.2009.

⁴² Ανακοίνωση της Επιτροπής - Αειφόρο μέλλον για τις μεταφορές: προς ένα ενοποιημένο, καθοδηγούμενο από την τεχνολογία και εύχρηστο σύστημα μεταφορών, COM(2009) 279 τελικό.

⁴³ COM(2007) 642.

⁴⁴ Τα δεδομένα προέρχονται από το εγχειρίδιο στατιστικών στοιχείων της DG TREN (2009): EU energy and transport in figures. Statistical pocketbook 2009.

- Η αποσύνδεση της ανάπτυξης των μεταφορών από την αύξηση του ΑΕΠ, η οποία ήταν ένας από τους στόχους της Λευκής Βίβλου το 2001 και της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη, επιτεύχθηκε ως προς τη διακίνηση επιβατών όχι όμως ως προς τις εμπορευματικές μεταφορές.
- «Περιορισμένη ήταν επίσης η πρόοδος που σημειώθηκε όσον αφορά τη στροφή των μεταφορών σε αποδοτικότερους τρόπους μεταφοράς, όπου συγκαταλέγεται η ανάπτυξη των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων (ακτοπλοΐα)...»,
- Η αύξηση της ανεπάρκειας ορυκτών καυσίμων θα επιδράσει καθοριστικά στις μεταφορές και αυτό όχι μόνο από άποψη τεχνολογίας (οι μεταφορές εξαρτώνται κατά 97% από ορυκτά καύσιμα), αλλά και από διαρθρωτική άποψη (οι μεταφορές ορυκτών καυσίμων αντιστοιχούν επί του παρόντος στο ήμισυ του όγκου των διεθνών θαλάσσιων μεταφορών)
- Το ποσοστό του ευρωπαϊκού πληθυσμού που κατοικεί σε πόλεις θα αυξηθεί⁴⁵, ενώ διαπιστώνεται ότι οι αστικές μεταφορές ευθύνονται για το 40% των εκπομπών CO₂ και το 70% των εκπομπών των λοιπών ρύπων από τις οδικές μεταφορές.
- η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου σημαίνει αύξηση της κινητικότητας και, συνεπώς, των μεταφορών. Σύμφωνα με ορισμένες μελέτες, το πλήθος των αυτοκινήτων σ' όλη την υφήλιο θα αυξηθεί από περίπου 700 εκατ. αυτοκίνητα που είναι σήμερα σε περισσότερα από 3 δισεκατ. το 2050, «με αποτέλεσμα σοβαρά προβλήματα αειφορίας, εκτός εάν σημειωθεί μεταστροφή προς οχήματα χαμηλότερων και μηδενικών εκπομπών και καθιερωθεί διαφορετική αντίληψη για την κινητικότητα».

Για το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει από εδώ και στο εξής επτά (7) γενικούς πολιτικούς στόχους για την αειφόρο ανάπτυξη σε σχέση με τις μεταφορές:

1. Δημιουργία ασφαλών και πολύ ποιοτικών μεταφορών
2. Καλά συντηρούμενο και πλήρως ενοποιημένο δίκτυο
3. Περιβαλλοντικά περισσότερο αειφόρες μεταφορές
4. Διατήρηση της πρωτοπορίας της ΕΕ στην παροχή υπηρεσιών και τεχνολογιών μεταφορών
5. Προστασία και ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου
6. Ευφυής διαμόρφωση τιμών ως σημάτων ρύθμισης της κυκλοφορίας
7. Προγραμματισμός με μέριμνα για τις μεταφορές: βελτίωση της προσβασιμότητας.

Τέλος, οι μετρήσιμοι στόχοι έως το 2020 για τις μεταφορές και την αειφόρο ανάπτυξη που έχουν τεθεί από την ΕΕ είναι οι εξής (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2010):

- να μειωθεί ο αριθμός των νεκρών και σοβαρά τραυματισμένων στις οδικές μεταφορές από το 2010 έως το 2020 κατά 40%,
- στις αστικές μεταφορές να διπλασιαστεί ο αριθμός των χρηστών λεωφορείων και σιδηροδρόμων έως το 2020,
- να μειωθούν τα καυσαέρια CO₂ στις οδικές μεταφορές με αντίστοιχες καινοτομίες και η αποφυγή κενών δρομολογίων έναντι των τιμών του 2010 κατά 20%,

⁴⁵ Θα αυξηθεί από 72% το 2007 σε 84% το 2050.

- να μειωθεί η κατανάλωση ρεύματος των οχημάτων σταθερής τροχιάς σε σχέση με τις τιμές του 2010 κατά 20%,
- στις σιδηροδρομικές μεταφορές να εξοπλισθεί από το 2011 το σύνολο του νέου τροχαίου υλικού και οι νέες γραμμές σύνδεσης με ένα συμβατό σύστημα ERTMS,
- να μειωθεί στις αεροπορικές μεταφορές έως το 2020 η επιβάρυνση του περιβάλλοντος στο σύνολο του εναέριου χώρου της ΕΕ κατά 20%,
- να ενισχυθεί οικονομικά η δημιουργία πολυτροπικών συνδέσεων (πλατφόρμες) για την εσωτερική ναυσιπλοΐα έως το 2020 και να αυξηθεί ο αριθμός τους κατά 20%.

3.1.4 Πολιτικές για την Βιώσιμη Κατανάλωση και Παραγωγή

Στρατηγικός στόχος:

«Αλλαγή των αειφορικών προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής»

Η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ τον Σεπτέμβριο του 2002 έδωσε μεγάλη έμφαση στην ανάγκη να αλλάξουν τα «αειφορικά πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής», επιβεβαιώνοντας την πολιτική της έτσι που υιοθέτησε 10 περίπου χρόνια πριν, στη δήλωση του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη⁴⁶ ότι τα «κράτη μέλη πρέπει να μειώσουν και να εξαλείψουν τα μη αειφορικά πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης».

Έτσι, το 2002, στη διάσκεψη κορυφής, εγκρίθηκε το πρόγραμμα εφαρμογής⁴⁷ και ορίστηκαν δέκα (10) αρχές που αποσκοπούν στην αλλαγή των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, έναν από τους πρωταρχικούς στόχους και βασικές προϋποθέσεις για την αειφόρο ανάπτυξη, μαζί με την «εξάλειψη της φτώχειας» και τη «προστασία και τη διαχείριση των φυσικών πόρων της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης». Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της αλιείας. Στην παγκόσμια Διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη το 2002 καθορίστηκαν συγκεκριμένοι στόχοι για τη διαχείριση της αλιείας, συμπεριλαμβανομένης και της αποκατάστασης ιχθυαποθεμάτων σε επίπεδα Μέγιστης Βιώσιμης Απόδοσης (ΜΒΑ)⁴⁸ μέχρι το 2015, στόχος που πρέπει να υιοθετηθεί από όλες τις αρχές διαχείρισης της αλιείας. Μάλιστα η Πράσινη Βίβλος για τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΠ)⁴⁹ προωθεί και ενθαρρύνει τον δημόσιο διάλογο για τη διασφάλιση μιας μακροχρόνιας αειφόρου και βιώσιμης αλιείας.

Το επόμενο έτος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο⁵⁰ ενέκρινε τις πολιτικές που συμφωνήθηκαν στο Γιοχάνεσμπουργκ και τόνισε ότι η Ένωση έχει δεσμευτεί ενεργά να διατηρήσει τον ηγετικό της ρόλο στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε παγκόσμια κλίμακα υιοθετώντας τις πολιτικές αυτές στην πράξη.

Το 2006, η ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη υπογραμμίζει ότι η κύρια πρόκληση ήταν «να αλλάξει σταδιακά τρέχουσα βιώσιμη κατανάλωση και

⁴⁶ <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163> & <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/default.asp? DocumentID = 78 & ArticleID = 1163>

⁴⁷ http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm

⁴⁸ Η Μέγιστη Βιώσιμη Απόδοση είναι η μέγιστη ετήσια ποσότητα αλιευμάτων κατά μέσον όρο που μπορεί να αλιευθεί με την πάροδο των ετών από ένα ιχθυαπόθεμα χωρίς να υποβαθμιστεί η παραγωγικότητα του αποθέματος. Η αλίευση άνω του ΜΒΑ ραχυπρόθεσμα θα οδηγήσει σε χαμηλότερες αλιευτικές δυνατότητες μακροπρόθεσμα καθώς το ιχθυαπόθεμα υφίσταται υπεραλίευση.

⁴⁹ COM(2009) 163 της 22.4.2009 <http://ec.europa.eu/fisheries/reform/>

⁵⁰ Presidency conclusions of the Brussels European Council, 20 and 21 March 2003

παραγωγικών προτύπων και η μη ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χάραξη συγκεκριμένης πολιτικής».

Επιβεβαιώνοντας τη δέσμευση για την προστασία του περιβάλλοντος, στο πλαίσιο της στρατηγικής του Γκέτεμποργκ 2001, η ανανεωμένη στρατηγική τόνισε την ανάγκη «να διασφαλίσει την ικανότητα της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη και εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος», ενώ την ίδια στιγμή επεσήμανε την πρόληψη και τη μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και την προώθηση της αειφόρου κατανάλωσης και παραγωγής, με σκοπό να σπάσει ο δεσμός μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Αυτή η στρατηγική απαιτεί την τήρηση των διαφόρων πολιτικών, όπως η ενεργή συμμετοχή των πολιτών, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων με σκοπό να αποκτήσουν επίγνωση των ευθυνών τους στις επιπτώσεις της παραγωγής τους ή των καταναλωτικών τους συνηθειών. Παράλληλα, επεσήμανε ότι οι κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές δεσμεύσεις πρέπει να ενσωματωθούν στη χάραξη πολιτικής και ότι η συνοχή και η (καλή) διακυβέρνηση (όπως θα αναφερθεί κατωτέρω) πρέπει να είναι οι κινητήριες δυνάμεις της αειφόρου κατανάλωσης και παραγωγής σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Για τον σκοπό αυτό το 2008 η ΕΕ συνέταξε τα σχέδια δράσης για την αειφόρο κατανάλωση και παραγωγή και την αειφόρο βιομηχανική πολιτική (SCP/SIP)⁵¹, το οποίο στοχεύει στο να συμβάλει στη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των προϊόντων, ενισχύοντας τη ζήτηση για περισσότερα αειφόρα αγαθά και παραγωγή τεχνολογιών και καινοτομίας.

Το συγκεκριμένο σχέδιο δράσης συνοδεύτηκε από προτάσεις για αναδιατύπωση των οδηγιών για τον οικολογικό σχεδιασμό και τη σήμανση της ενεργειακής απόδοσης καθώς και την αναθεώρηση των κανονισμών για το οικολογικό σήμα και το EMAS⁵². Μάλιστα, επειδή οι έμποροι λιανικής πώλησης ασκούν μεγάλη επιρροή στις επιλογές των καταναλωτών, για τον λόγο η ΕΕ δημιούργησε ένα φόρουμ με στόχο τη μείωση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου του λιανικού εμπορίου και την καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών.

Στις σημαντικές πολιτικές πρωτοβουλίες της οικολογικής δημόσιας σύμβασης (GPP) περιλαμβάνονται ο κανονισμός Energy Star⁵³ και μία ανακοίνωση σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις στην υπηρεσία του περιβάλλοντος⁵⁴, που προτείνει έναν εθελοντικό στόχο 50% GPP για τα κράτη μέλη από το 2010. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής επεξεργάστηκαν κριτήρια GPP για δέκα ομάδες προϊόντων και υπηρεσιών προτεραιότητας (όπως οι μεταφορές, τα τρόφιμα, οι οικοδομές, ο εξοπλισμός γραφείων) που τα κράτη μέλη κλήθηκαν να εγκρίνουν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή του προγράμματος δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες (ETAP) σημείωσε προόδους, καθώς και οι εργασίες για τη μέτρηση της οικο-καινοτομίας. Οι αναθεωρηθείσες κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος παρέχουν πριμοδότηση 10% για τη μέγιστη ένταση ενίσχυσης που αφορά επενδύσεις οικο-καινοτομίας⁵⁵. Η οδηγία σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (IPPC)⁵⁶ αποτελεί και αυτή ένα βασικό μέσο για την αειφόρο παραγωγή

⁵¹ COM(2008) 397 της 16.7.2008.

⁵² Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ήδη κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με την οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό και τους κανονισμούς για το οικολογικό σήμα και EMAS.

⁵³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 106/2008 (ΕΕ L 39 της 13.2.2008, σ. 1).

⁵⁴ COM(2008) 400 της 16.7.2008.

⁵⁵ ΕΕ αριθ. C 82 της 1.4.2008, σ. 1.

⁵⁶ http://ec.europa.eu/environment/air/pollutants/stationary/ippc/key_impl.htm

και την οικο-καινοτομία, που θα ενισχυθεί περαιτέρω με την πρόταση οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές⁵⁷.

Επιπλέον, το 2008 η νομοθεσία για τεχνικά προϊόντα REACH κατέστη λειτουργική με τον νέο Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων (ECHA), με αποτέλεσμα να ισχύσουν άμεσα οι νέοι κανόνες για την ταξινόμηση, τη σήμανση και τη συσκευασία χημικών προϊόντων.

Τέλος, πιο πρόσφατα, σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο του 2009 για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή γίνεται ειδική αναφορά ότι η πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε η Κοινή Γεωργική Παραγωγή (ΚΓΠ) πρέπει να εξασφαλίζει ένα προσαρμοσμένο στην αειφόρο παραγωγή πλαίσιο, παρέχοντας έτσι στο γεωργικό τομέα τα μέσα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που θέτει η αλλαγή του κλίματος. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται αυστηρές πολιτικές και ενέργειες που έχουν να κάνουν την ορθολογική χρήση των υδατίνων πόρων στην γεωργική εκμετάλλευση.

Συνοπτικά οι πιο πρόσφατες πολιτικές και δράσεις της ΕΕ, σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο, για το θέμα αφορούν:

- Διασφάλιση της συνεκτίμησης των μέτρων προσαρμογής και διαχείρισης του νερού στις εθνικές στρατηγικές και στα εθνικά προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης για την περίοδο 2007-2013
- Μελέτη των μέσων ενσωμάτωσης της προσαρμογής στους 3 πυλώνες της αγροτικής ανάπτυξης και της αναγκαίας ενίσχυσης στην αειφόρο ενίσχυση, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο η ΚΓΠ μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της ορθολογικής χρήσης του νερού στη γεωργία.
- Εξέταση των δυνατοτήτων του συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών σε εκμεταλλεύσεις, προκειμένου να ενισχυθεί η κατάρτιση και οι γνώσεις όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες που διευκολύνουν την προσαρμογή.
- Επικαιροποίηση της δασοκομικής στρατηγικής και έναρξη διαλόγου για τις δυνατές κοινοτικές προσεγγίσεις όσον αφορά την προστασία των δασών και των συστημάτων πληροφοριών σχετικά με τα δάση.
- Εξέταση της δυνατότητας να καταστεί η μελέτη των επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών προϋπόθεση για τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις
- Εξέταση της δυνατότητας ενσωμάτωσης των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στα πρότυπα των κατασκευών (π.χ. Ευρωκώδικες)
- Κατάρτιση, μέχρι το 2011, κατευθυντηρίων γραμμών για τη διασφάλιση της συνεκτίμησης των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στις οδηγίες για τη μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση.

3.1.5 Πολιτικές για τους Φυσικούς Πόρους

Στρατηγικός στόχος:

«Βελτίωση της διαχείρισης και αποφυγή της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, αναγνωρίζοντας την αξία των οικοσυστημάτων»

Ως γνωστό η ανθρώπινη ανάπτυξη βασίζεται στη χρήση των φυσικών πόρων. Τα αποθέματα των φυσικών πόρων όμως πρέπει να διαχειρίζονται προσεκτικά, με σκοπό την εξασφάλιση της διαθεσιμότητά τους για τις ανάγκες των μελλοντικών

⁵⁷ COM(2007) 844 της 21.12.2007.

γενεών. Οι φυσικοί πόροι αποτελούν μεταξύ άλλων: τα τρόφιμα, οι οικότοποι, ο άνθρακας, το νερό, και ένα σωρό άλλες πρώτες ύλες. Πολλοί από τους φυσικούς πόρους βρίσκονται υπό εξαφάνιση. Η κοινοτική μελέτη για την αξιολόγηση των οικοσυστημάτων (Millennium Ecosystem Assessment, 2005) σημείωσε ότι το φυσικό περιβάλλον έχει ήδη πολύ σημαντικές απώλειες, σε σχεδόν όλους τους τύπους οικοσυστημάτων.

Οι περιφέρειες σε όλη την Ευρώπη θα είναι όλο και περισσότερο αντιμέτωπες με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως και με νέες προκλήσεις όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό και την ενεργειακή απόδοση. Οι προκλήσεις αυτές θα ποικίλλουν ανάλογα με την περιοχή. Το 7 % του πληθυσμού της Ένωσης ζει σε περιοχές που κινδυνεύουν από πλημμύρες, το 9 % περίπου ζει σε περιοχές στις οποίες παρατηρούνται διαστήματα άνω των 120 ημερών χωρίς βροχόπτωση. Οι συνδυασμένες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής θα δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα στην ποιότητα ζωής, στον τουρισμό, στη γεωργία, στο φυσικό περιβάλλον σε ορισμένες περιφέρειες της ΕΕ.

Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, η υπουργική διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη (MCPFE)⁵⁸ όρισε, ήδη από το 1993, ως αειφόρο διαχείριση των δασών (ΑΔΔ) τη «διαχείριση και χρήση των δασών και των δασικών εκτάσεων κατά τρόπο, και σε βαθμό, ώστε να διατηρείται η βιολογική τους ποικιλότητα, η παραγωγικότητά τους, η ικανότητα αναγέννησης και η ζωτικότητα τους, καθώς και η ικανότητά τους να επιτελούν, τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον, τις εύλογες οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς να βλάπτονται άλλα οικοσυστήματα». Σε μετέπειτα διασκέψεις⁵⁹ εκδόθηκαν συστάσεις για αειφόρο διαχείριση και προστασία των δασών, καθώς και κριτήρια και δείκτες για την υποβολή εθνικών εκθέσεων. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και η Επιτροπή έχουν υπογράψει τις αποφάσεις της MCPFE, όπου επιβεβαιώνεται ότι η αειφόρος διαχείριση των δασών και η πολυλειτουργικότητά τους αποτελούν τη βασική προσέγγιση της δασοκομίας.

Η στρατηγική της ΕΕ⁶⁰ για τα δάση θέτει κοινές αρχές για την ευρωπαϊκή δασοκομία - αειφόρος διαχείριση των δασών και πολυλειτουργικότητα - και αναφέρει αναλυτικά τις διεθνείς διεργασίες και δραστηριότητες που πρέπει να ακολουθηθούν σε επίπεδο ΕΕ. Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα δάση⁶¹ λειτουργεί ως συντονιστικό εργαλείο δραστηριοτήτων και πολιτικών για τα δάση σε επίπεδο ΕΕ. Σκοπός του είναι, μεταξύ άλλων, να διαφυλαχθεί και να διευρυνθεί κατάλληλα η βιοποικιλότητα, η δέσμευση του άνθρακα, η ακεραιότητα, η υγεία και η αντοχή των δασικών οικοσυστημάτων σε πολλαπλές γεωγραφικές κλίμακες, διότι η ομαλή λειτουργία των δασικών οικοσυστημάτων είναι αποφασιστικής σημασίας για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της προστασίας των φυσικών πόρων.

Το Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, το 2001, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι προκειμένου να επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη, «η σχέση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης, κατανάλωσης φυσικών πόρων και την παραγωγή των αποβλήτων πρέπει να αλλάξει», τονίζοντας περαιτέρω ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να συνδυάζεται με την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων. Η ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη το 2006 τόνισε και πάλι τη διαχείριση των φυσικών πόρων ως απαραίτητη πολιτική για την ΕΕ.

⁵⁸ <http://www.mcpfe.org>

⁵⁹ MCPFE Λισαβόνα (1998), MCPFE Βιέννη (2003)

⁶⁰ Ψήφισμα του Συμβουλίου (ΕΕ 1999/С 56/01)

⁶¹ COM (2006) 302

Έτσι, τα τελευταία 30 χρόνια, η ΕΕ έχει δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος και η διαδικασία αυτή είχε ως γνώμονα τα γνωστά στρατηγικά προγράμματα περιβαλλοντικής δράσης.

Η πιο πρόσφατη και ολοκληρωμένη πολιτική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη σε σχέση τους φυσικούς πόρους περιλαμβάνεται στο έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, το οποίο καθορίζει το πλαίσιο για την περιβαλλοντική πολιτική της Κοινότητας για την περίοδο 2002 έως 2012. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει την περιβαλλοντική διάσταση της στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ και καθορίζει περιβαλλοντικές προτεραιότητες, με ιδιαίτερη έμφαση στα εξής θέματα:

1. Στην κλιματική αλλαγή,
2. Το φυσικό περιβάλλον και την βιοποικιλότητα.
3. Την υγεία και την ποιότητα της ζωής,
4. Η ερημοποίηση,
5. Η προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
6. Η αειφόρο χρήση των φυτοφαρμάκων.
7. Η ρύπανση του αέρα.
8. Η αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος.
9. Αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων.
10. Η πρόληψη και η ανακύκλωση των αποβλήτων.

Στις πιο εξειδικευμένες πρωτοβουλίες της ΕΕ περιλαμβάνεται η πρωτοβουλία του 2008 για τις πρώτες ύλες της ΕΕ⁶², που πρότείνει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την αντιμετώπιση των ποικίλων προκλήσεων που συνδέονται με την πρόσβαση στις πρώτες ύλες, περιλαμβανομένων και των δευτερογενών πρώτων υλών που μπορούν να αποκτηθούν στην ΕΕ με περισσότερη και καλύτερη ανακύκλωση.

Τον Νοέμβριο του 2007 εγκαινιάστηκε η Διεθνής Επιτροπή για τη Βιώσιμη Διαχείριση Πόρων⁶³ από την UNEP και την Επιτροπή. Παράλληλα, εκπονήθηκε νέα νομοθεσία περί εμπορίας σπόρων και πολλαπλασιασμού υλικού κηπευτικών που θα συμβάλει στον περιορισμό της απώλειας της βιοποικιλότητας⁶⁴.

Η αναθεωρημένη οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα⁶⁵ αποτελεί και αυτή ένα σημαντικό εργαλείο για την ΕΕ να προχωρήσει προς μια καλύτερη διαχείριση υλικών πόρων και να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα στη χρήση των πόρων. Η οδηγία αυτή διευκρινίζει βασικές έννοιες, όπως η ιεράρχηση των αποβλήτων, η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και η ένταξη στον περιβαλλοντικό κύκλο ζωής. Η οδηγία θέτει σημαντικούς στόχους για την ανακύκλωση των απορριμμάτων για το έτος 2020: ανακύκλωση του 50% των οικιακών απορριμμάτων και του 70% των αποβλήτων από κατασκευές και κατεδαφίσεις.

Παράλληλα, τα κράτη μέλη ανέλαβαν ειδικές δράσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας μέσω της εφαρμογής των οδηγιών για τα πτηνά και τα ενδιαιτήματα. Ωστόσο, εκκρεμεί η ολοκλήρωση του δικτύου Natura 2000, καθώς και η κατάλληλη διαχείριση των ειδών και βιοτόπων. **Δυστυχώς Ελλάδα στο συγκεκριμένο σημείο υστερεί σημαντικά, ωστόσο επισημαίνεται ότι η χώρα**

⁶² COM(2008) 699 της 4.11.2008.

⁶³ www.unep.fr/scp/rpanel/

⁶⁴ http://ec.europa.eu/food/plant/propagation/conservation_varieties/index_en.htm

⁶⁵ Οδηγία 2008/98/ΕΚ (ΕΕ L 312 της 22.11.2008, σ. 3).

διαθέτει το μεγαλύτερο αναλογικά ποσοστό περιοχών του δικτύου NATURA από οποιαδήποτε άλλη κοινοτική χώρα της ΕΕ.

Επιπλέον, η ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2007, θεσπίζει ένα κοινό πλαίσιο για όλα τα θέματα θαλάσσιας πολιτικής και εισάγει διατομεακά μέσα για την εξασφάλιση της αειφόρου χρήσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος (ωκεανοί, θάλασσες και ακτές). Σημειώθηκε αισθητή πρόοδος σε πρωτοβουλίες τομεακής πολιτικής στον θαλάσσιο τομέα⁶⁶.

Τέλος, σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο του 2009 για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, η ΕΕ εστιάζει το ενδιαφέρον της στα ύδατα. Αναφέρεται ειδικότερα στην παλαιότερη Οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα⁶⁷ και στην ανάγκη να θεσπιστεί ένα νομικό πλαίσιο προστασίας και αποκατάστασης των ευρωπαϊκών υδάτων για το διάστημα που μεσολαβεί μέχρι το 2015, αποβλέποντας στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης αειφόρου εκμετάλλευσής τους. Στις βασικές δράσεις για τη διαχείριση των υδάτων περιλαμβάνεται και η κοινοτική πολιτική για τη λειψυδρία και την ξηρασία⁶⁸.

Η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα ολοκληρώθηκε με μία οδηγία που καθορίζει περιβαλλοντικά πρότυπα ποιότητας για ορισμένες χημικές ουσίες προτεραιότητας.⁶⁹

Οι πιο εξειδικευμένες πολιτικές και δράσεις της ΕΕ, σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο του 2009, για το θέμα συνοπτικά είναι:

- Διερεύνηση των δυνατοτήτων βελτίωσης των πολιτικών και ανάπτυξης μέτρων αντιμετώπισης της απώλειας βιοποικιλότητας και των κλιματικών αλλαγών κατά τρόπο ολοκληρωμένο, ώστε να αξιοποιηθούν πλήρως τα οφέλη στους δύο αυτούς τομείς και να αποφευχθούν αντιδράσεις των οικοσυστημάτων που επιταχύνουν τη θέρμανση του πλανήτη
- Χάραξη κατευθυντηρίων γραμμών και ανάπτυξη σειράς μέσων (κατευθύνσεις και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών) μέχρι τα τέλη του 2009, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα σχέδια διαχείρισης των λεκανών απορροής (υδρογραφικών λεκανών) (ΣΔΛΑ) συνεκτιμούν τις «κλιματικές δοκιμασίες»
- Διασφάλιση της συνεκτίμησης του παράγοντα της κλιματικής αλλαγής στην εφαρμογή της οδηγίας για τις πλημμύρες
- Αξιολόγηση της ανάγκης για τη λήψη περαιτέρω μέτρων ενίσχυσης της αποδοτικότητας της χρήσης του νερού στη γεωργία, στα νοικοκυριά και στα κτίρια
- Διερεύνηση των δυνατοτήτων χάραξης πολιτικών και λήψης μέτρων ενίσχυσης της δυναμικότητας αποθήκευσης νερού των οικοσυστημάτων στην Ευρώπη
- Χάραξη κατευθυντηρίων γραμμών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στη διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000.

⁶⁶ Οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (οδηγία 2008/56/EK, ΕΕ L 164 της 25.6.2008, σ. 19), η ευρωπαϊκή στρατηγική για θαλάσσια και ναυτιλιακή έρευνα (COM(2008) 534 της 3.9.2008), ο κοινός θαλάσσιος χώρος χωρίς φραγμούς (COM(2009) 10 της 21.1.2009), η ανακοίνωση για την αιολική ενέργεια ανοικτής θάλασσας (COM(2008) 768 της 13.11.2008), η Πράσινη Βίβλος όσον αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (COM(2009)147 της 1.4.2009), και η στρατηγική για τη διάλυση πλοίων (COM (2008) 767 της 19.11.2008).

⁶⁷ Οδηγία 2000/60/EK.

⁶⁸ COM(2007) 414 της 18.7.2007

http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/scarcity_en.htm

⁶⁹ Οδηγία 2008/105/EK (ΕΕ L 384 της 24.12.2008, σ. 84).

3.1.6 Πολιτικές για την Δημόσια υγεία

Στρατηγικός στόχος:

«η προώθηση της καλής δημόσιας υγείας με ίσους όρους και η βελτίωση της προστασίας της υγείας από απειλές»

Η ανανεωμένη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη τον Ιούνιο του 2006 «έχει ως στόχο τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας της ζωής και της ευημερίας», και για αυτό το λόγο προωθεί ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας της υγείας του ευρωπαίου πολίτη. Βελτιώσεις στην κατάσταση της υγείας, και την αύξηση του προσδόκιμου ζωής και του υγιούς ζωής χρόνου, μπορούν να οδηγήσουν σε μεγαλύτερο και πιο παραγωγικό επαγγελματικό βίο. Οι άνθρωποι που είναι άρρωστοι κοστίζουν στο σύστημα της υγειονομικής περίθαλψης, ενώ η απουσία τους από την εργασία προκαλεί απώλεια και της παραγωγικότητας.

Το άρθρο 152 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ορίζει ότι «ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας πρέπει να διασφαλίζεται με τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των κοινοτικών πολιτικών και δραστηριοτήτων». Η υγεία είναι το κλειδί για την ευημερία των ευρωπαίων πολιτών, όπως επίσης είναι ένα θεμελιώδες δικαίωμα⁷⁰, μάλιστα είναι εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτικές σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών, των πολιτικών για την γεωργία, την βιομηχανία, το εμπόριο, την κοινωνία, την οικονομία. Η υγεία του κοινοτικού πληθυσμού είναι επίσης απαραίτητη και αλληλένδετη για την οικονομική και αειφόρο ανάπτυξη.

Το άρθρο 152 ορίζει επίσης ότι η κοινοτική δράση, η οποία συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές, αποβλέπει στη βελτίωση της δημόσιας υγείας, την πρόληψη ασθενειών και νόσων, και την αποτροπή των πηγών κινδύνου για την ανθρώπινη υγεία. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001, η δημόσια υγεία ξεχώρισε ως ένας από τους τέσσερις τομείς προτεραιότητας για τη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης.

Η Επιτροπή ξεκίνησε τη διαδικασία για την υιοθέτηση ενός νέου προγράμματος κοινοτικής δράσης στον τομέα της υγείας για την περίοδο 2008-2013.

Η πρόταση αυτή θέτει το πλαίσιο για τη χρηματοδότηση από την Επιτροπή των σχεδίων και αποτελεί μέρος μιας στρατηγικής που συγκεντρώνει ένα ευρύ φάσμα των κοινοτικών δράσεων για την υγεία και καθορίζει στόχους και προτεραιότητες για να βελτιωθεί η υγείας των ευρωπαίων πολιτών. Η πρόταση αυτή έχει τρεις βασικούς στόχους [COM (2006) 234].

1. **Βελτίωση της ασφάλειας της υγείας των πολιτών.** Αποσκοπεί στην προστασία των πολιτών από τις απειλές για την υγεία και εγκαινιάζει τις δράσεις στον τομέα της ασφάλειας των ασθενών, οι τραυματισμοί και τα ατυχήματα, και την κοινοτική νομοθεσία σχετικά με το αίμα, τους ιστούς και τα κύτταρα και σε σχέση με τον διεθνή κανονισμό υγείας.
2. **Προώθηση της υγείας, της ευημερίας και της αλληλεγγύης.** Ο στόχος εδώ είναι να προωθήσει την υγιή και ενεργητική γήρανση και την άμβλυνση των ανισοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα νεότερα κράτη μέλη. Άλλοι καθοριστικοί παράγοντες της υγείας που αναφέρονται στην κοινοτική πολιτική είναι η διατροφή, το αλκοόλ, ο καπνός και η χρήση των ναρκωτικών, καθώς και η ποιότητα του κοινωνικού και του φυσικού περιβάλλοντος.

⁷⁰ Charter of Fundamental Rights of the European Union [Articles 31 (fair and just working conditions) and 35 (health care)]

3. **Απόκτηση και διάδοση γνώσεων για την υγεία.** Στο πλαίσιο αυτού του στόχου, θα πρέπει να ληφθούν για την ανταλλαγή γνώσεων και βέλτιστων πρακτικών, π.χ. όσον αφορά τις σπάνιες ασθένειες και τα διασυννοριακά θέματα που σχετίζονται με τη συνεργασία μεταξύ των συστημάτων υγείας. Εξετάζεται επίσης η υγεία των φύλων, η υγεία των παιδιών και η ψυχική υγεία (βασικά θέματα). Τέλος, άλλες δράσεις που θα επιτρέψουν την παρακολούθηση της υγείας και της ανάπτυξης των δεικτών και των εργαλείων για τη διάδοση πληροφοριών στους πολίτες με ένα φιλικό τρόπο, όπως είναι η δικτυακή πύλη της ΕΕ για την υγεία.

Η θέσπιση της στρατηγικής για τη δημόσια υγεία στην ΕΕ⁷¹ τον Οκτώβριο του 2007, πρόσφερε έτσι μια συνολική προσέγγιση για την επίτευξη προόδου και την αειφόρο διαβίωση των πολιτών της ΕΕ.

Διάφορες δράσεις που ακολούθησαν στόχευαν την ψυχική υγεία, τον αλκοολισμό, την παχυσαρκία και την κατανάλωση καπνού καθώς και την καταπολέμηση του ιού HIV/AIDS. Συμφωνήθηκε επίσης ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για την αειφόρο χρήση των φυτοφαρμάκων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο⁷².

Επιπλέον, εφαρμόστηκε νέο καθεστώς για την έγκριση πρόσθετων ουσιών και υλών στις ζωοτροφές⁷³. Το σχέδιο δράσης σχετικά με τη στρατηγική για την υγεία των ζώων⁷⁴ περιλαμβάνει διάφορες πρωτοβουλίες σχετικά με τη βιώσιμη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου όσον αφορά τα πρότυπα που αφορούν τα ζώα και τη δημόσια υγεία.

Η Επιτροπή υιοθέτησε δύο βασικές πρωτοβουλίες⁷⁵ το 2007.

1. Πρώτον, μια κοινοτική στρατηγική για την υγεία η οποία θα έχει ως στόχο να θέσει σε εφαρμογή ένα γενικό, στρατηγικό πλαίσιο με μετρήσιμους στόχους που θα θέσει την κατεύθυνση για τα βασικά ζητήματα για τη βελτίωση της υγείας στην ΕΕ κατά την επόμενη δεκαετία. Αυτή η στρατηγική περιλαμβάνει ενέργειες για την αντιμετώπιση των απειλών για την υγεία και την αντιμετώπιση των ανισοτήτων στην υγεία.
2. Δεύτερον, μια πρωτοβουλία για τις υπηρεσίες υγείας που θα στοχεύουν στη βελτίωση της ασφάλειας δικαίου σχετικά με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου για τις υπηρεσίες υγείας καθώς επίσης να υποστηρίξει τα κράτη μέλη σε τομείς όπου η κοινοτική δράση μπορεί να προσθέσει αξία στις εθνικές δράσεις.

Το 2009, η Επιτροπή ξεκίνησε μία πρωτοβουλία για την υγεία των νέων, που στοχεύει στη βελτίωση της υγείας και της ευημερίας των νέων.

Η Επιτροπή επίσης συνέχισε τις εργασίες της με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) σχετικά με θέματα όπως οι κλιματικές αλλαγές, η ποιότητα του αέρα των εσωτερικών χώρων, ο έλεγχος του καπνίσματος και η πρόληψη των τραυματισμών.

Τέλος, σύμφωνα με την τελευταία Λευκή Βίβλο του 2009 για την «*Προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος: προς ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης*» η ΕΕ αναφέρει ότι στον κοινωνικό τομέα πληθαίνουν οι ενδείξεις ότι όσοι διαθέτουν λιγότερους πόρους είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος. Προκειμένου να επιτύχουν οι πολιτικές προσαρμογής, είναι ζωτικής σημασίας

⁷¹ COM (2007) 630 της 23.10.2007.

⁷² <http://ec.europa.eu/environment/ppps/home.htm>

⁷³ http://ec.europa.eu/food/food/animalnutrition/feedadditives/comm_register_feed_additives_1831-03.pdf

⁷⁴ http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/actionplan_en.htm

⁷⁵ Commission legislative and work programme 2007, communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM (2006) 629

προϋπόθεση η ισόρροπη κατανομή των βαρών και η συνεκτίμηση των επιπτώσεων στις θέσεις εργασίας και στην ποιότητα ζωής των πληθυσμιακών ομάδων χαμηλών εισοδημάτων.

Η κοινωνική διάσταση των πολιτικών προσαρμογής πρέπει να εξακολουθήσει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο των υφιστάμενων διαδικασιών της ΕΕ στους τομείς της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης, και πρέπει να εμπλακούν όλοι οι κοινωνικοί εταίροι. Οι πιο τελευταίες πολιτικές την ΕΕ για το θέμα συνοπτικά αναφέρονται:

1. Η ανάπτυξη, μέχρι το 2011, κατευθυντηρίων γραμμών και μηχανισμών παρακολούθησης των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στην υγεία.
2. Η αναβάθμιση της υφιστάμενης παρακολούθησης των ζωννύσεων και των συστημάτων ελέγχου.
3. Η εκτίμηση των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος και των πολιτικών προσαρμογής στην απασχόληση και στην ποιότητα ζωής των ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

3.1.7 Πολιτικές για την Κοινωνική ένταξη

Στρατηγικός στόχος:

«για να δημιουργηθεί μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς, λαμβάνοντας υπόψη την αλληλεγγύη μεταξύ και εντός των γενεών και τη διασφάλιση και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών ως προϋπόθεση για τη διαρκή ατομική ευημερία»

Η «κοινωνική ένταξη, η δημογραφία και η μετανάστευση» είναι μία από τις επτά βασικές προκλήσεις που προσδιορίζονται στην ανανεωμένη στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης. Η στρατηγική αυτή θέτει τον «άνθρωπο στο επίκεντρο των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και τη συμβολή της στη μείωση της φτώχειας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού σε παγκόσμιο επίπεδο».

Η κοινωνική ενσωμάτωση έχει το τελευταίο διάστημα μπει στο επίκεντρο των ευρωπαϊκών πολιτικών. Τα άρθρα 136 και 137 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προκύπτουν από τη συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997 και τη Συνθήκη της Νίκαιας του 2001, προβλέπουν ότι η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να είναι ένας από τους βασικούς στόχους της κοινωνικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Σύνοδος Κορυφής της Λισσαβόνας του 2000 περιλάμβανε στο ανακοινωθέν της τις πολιτικές για την κοινωνική συνοχή και την εξάλειψη της φτώχειας έως το 2010. Η δέσμευση αυτή αναπτύχθηκε περαιτέρω με την ευρωπαϊκή κοινωνική ατζέντα που συμφωνήθηκε στη Νίκαια το ίδιο έτος.

Το 2001, η κοινωνική διάσταση επιβεβαιώνεται ως ένας από τους τρεις (3) πυλώνες της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, καθώς επίσης εισάγεται και ένα σύνολο κοινών δεικτών ως μέσο σύγκρισης των βέλτιστων πρακτικών και τη μέτρηση της προόδου. Ο στόχος της κοινωνικής ένταξης υπογραμμίστηκε περαιτέρω στο Συμβούλιο της Βαρκελώνης (Μάρτιος 2002), η οποία ζητούσε τον καθορισμό στόχων για τη σημαντική μείωση του αριθμού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού έως το 2010.

Τον Μάρτιο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε ένα νέο πλαίσιο για την κοινωνική προστασία και η διαδικασία κοινωνικής ένταξης. Το πλαίσιο αυτό

δημιούργησε ένα νέο σύνολο τριών κοινών στόχων: την κοινωνική ένταξη, της προστασία των συντάξεων και της υγείας και της μακροχρόνιας περίθαλψης.

Έτσι τα κράτη μέλη από το 2007 συντονίζουν τις πολιτικές τους για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού με βάση μια διαδικασία ανταλλαγής πολιτικών και αμοιβαίας μάθησης, γνωστή και ως η «Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού» (ΑΜΣ). Οι ευρύτεροι στόχοι της ΑΜΣ για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη είναι να προωθήσουν:

- α) τη κοινωνική συνοχή, την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, και τις ίσες ευκαιρίες για όλους μέσω επαρκών, προσιτών, οικονομικά βιώσιμων, προσαρμόσιμων και αποτελεσματικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας και πολιτικών κοινωνικής ένταξης,
- β) την αποτελεσματική και αμοιβαία αλληλεπίδραση μεταξύ των στόχων της Λισσαβόνας για μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη, περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή παράλληλα με τη στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ,
- γ) την χρηστή διακυβέρνηση, τη διαφάνεια και τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της πολιτικής.

Μετά την αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας, η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ενέκρινε τον Ιούνιο του 2006 ένα σύνολο δεικτών για την κοινωνική προστασία και τη διαδικασία της κοινωνικής ένταξης. Αν και οι έννοιες της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι έννοιες πολυδιάστατες, με πολλές πτυχές, η ΕΕ συμπεριλαμβάνει στις έννοιες αυτές θέματα που έχουν να κάνουν όπως: η πρόσβαση στην απασχόληση, την εκπαίδευση, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη, το επίπεδο ικανοποίησης των βασικών αναγκών και την ικανότητα να συμμετάσχουν πλήρως στην κοινωνία.

Η ΕΕ συνέταξε εγχειρίδια για την ένταξη τα οποία προορίζονται για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους επαγγελματίες του κλάδου και δημιουργήθηκε ένας ενιαίος ευρωπαϊκός δικτυακός τόπος για την ένταξη⁷⁶ και ένα ευρωπαϊκό φόρουμ για την ένταξη. Οι προσπάθειες που κατέβαλαν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο αυτού του κοινού προγράμματος της ένταξης στηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης, το οποίο χορηγεί 825 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013.

Επίσης, τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ θα διαθέσουν περίπου 10 δισεκατ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013 για να αντιμετωπίσουν τη φτώχεια στα κράτη - μέλη.

3.1.8 Πολιτικές για τις Δημογραφικές Αλλαγές

Στρατηγικός στόχος:

«για να δημιουργήσει μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς, λαμβάνοντας υπόψη την αλληλεγγύη μεταξύ και εντός των γενεών και τη διασφάλιση και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών ως προϋπόθεση για τη διαρκή ατομική ευημερία»

Τον Ιούνιο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανανέωσε τη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη, όπως και τον προσδιορισμό του συνολικού στόχου που σχετίζεται με την κοινωνική ένταξη, τη δημογραφία και τη μετανάστευση.

⁷⁶ <http://ec.europa.eu/ewsi/en/index.cfm>

Η έκρηξη των γεννήσεων, μεταπολεμικά, οδήγησε στην κατακόρυφη αύξηση του ευρωπαϊκού πληθυσμού. Το θέμα αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η ηλικιακή ομάδα που γεννήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1940 - στις αρχές της δεκαετίας του 1950 έχουν ήδη φθάσει σε ηλικία συνταξιοδότησης, έχει ήδη πυροδοτήσει το πρόβλημα της κοινωνικής ασφάλισης.

Η αισθητή άνοδος του βιοτικού επιπέδου της Ευρώπης, τη δεκαετία του 1960, θα πυροδοτήσει νέα προβλήματα τα επόμενα 20-25 χρόνια. Οι Ευρωπαίοι ζουν περισσότερο από, τι στο παρελθόν και το ποσοστό των γεννήσεων έχει μειωθεί πολύ κάτω από το επίπεδο που απαιτείται για να διατηρηθεί μια σταθερότητα στην δημογραφία. Δημογραφικές τάσεις, σύμφωνα με την Eurostat, δείχνουν ότι ο σε ηλικία εργασίας πληθυσμός στην Ευρώπη των 27 θα αρχίσει να μειώνεται έως το 2013 και θα μειωθεί κατά περίπου 39 εκατομμύρια (12%) έως το 2050, σε σύγκριση με το 2008.

Παρά το γεγονός ότι η μετανάστευση μπορεί να αντισταθμίσει σε πολύ περιορισμένο βαθμό τα αποτελέσματα αυτά, τα τρέχοντα δημογραφικά επίπεδα είναι πολύ χαμηλά, για να δημιουργηθεί μια οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή. Ως αποτέλεσμα, η ισορροπία μεταξύ των γενεών αλλάζει σταδιακά και ο αριθμός των μεσήλικων και των ηλικιωμένων αυξάνονται σημαντικά σε σχέση με τους νέους.

Οι δημογραφικές αυτές αλλαγές έχουν σημαντικές επιπτώσεις. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά τη σύνοδό του στη Λισσαβόνα τον Μάρτιο του 2000, αποφάσισε να εστιάσει το ενδιαφέρον του στην δημιουργία μέτρων για να «εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών, εξετάζοντας τους διάφορους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων της γήρανσης του πληθυσμού».

Στη Στοκχόλμη, τον Μάρτιο του 2001, συμφώνησαν να αυξήσουν «το μέσο όρο του ποσοστού απασχόλησης της ΕΕ μεταξύ των μεγαλύτερης ηλικίας γυναικών και ανδρών (55-64) στο 50% έως το 2010».

Τον Ιούνιο του ίδιου έτους, στα συμπεράσματα από το Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, υπογραμμίστηκε η ανάγκη για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της γήρανσης του πληθυσμού.

Στο Συμβούλιο του Λάακεν (2002) τέθηκαν στόχοι στον τομέα των συντάξεων, της επάρκειας του εισοδήματος γήρατος και την οικονομική βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, ενώ στο Συμβούλιο της Βαρκελώνης (2002) τέθηκαν προσανατολισμοί στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και της μέριμνας για τους ηλικιωμένους. Για την ανακούφιση των ηλικιωμένων ευρωπαίων, ως τμήμα του σχεδίου δράσης για την ευγηρία στην κοινωνία της πληροφορίας, θεσπίστηκε ένα πρόγραμμα δράσης, περίπου 150 εκατ. ευρώ, για την έρευνα στον τομέα της υποβοηθούμενης αυτόνομης διαβίωσης (AAL).⁷⁷

Οι προαναφερόμενοι προσανατολισμοί βασίζονται σε τρεις στόχους: στην προσβασιμότητα, την ποιότητα και την οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων υγείας και ασφάλισης, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι όλα τα συστήματα υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζονται στις αρχές της αλληλεγγύης, της ισότητας και της καθολικότητας.

Κατά τη συνάντηση στις Βρυξέλλες το Μάρτιο 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη «να διατηρήσουν τη δυναμική της μεταρρύθμισης των εθνικών αγορών εργασίας, με γνώμονα την ενθάρρυνση της παράτασης του επαγγελματικού βίου και την αποθάρρυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης με κίνητρα και την αύξηση της προσφοράς εργασίας και ιδίως μεταξύ των ηλικιωμένων, των γυναικών, των νέων και των μεταναστών».

⁷⁷ Απόφαση αριθ. 742/2008/EK (ΕΕ L 201 της 30.7.2008, σ. 49).

Σχετικά με τη μετανάστευση, η ΕΕ επιχειρεί τη βελτίωση της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, τον συντονισμό των εθνικών πολιτικών ένταξης και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης.

Ως τμήμα της εφαρμογής του σχεδίου πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση, υποβλήθηκαν νομοθετικές προτάσεις για την εναρμόνιση των διαδικασιών εισδοχής, των κριτηρίων και των δικαιωμάτων ορισμένων κατηγοριών υπηκόων τρίτων χωρών⁷⁸. Μάλιστα η «μπλε κάρτα» της ΕΕ για τους μετανάστες υψηλής εξειδίκευσης είναι πλέον πραγματικότητα⁷⁹. Η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης ενισχύθηκε μέσω της «οδηγίας για την επιστροφή» και μιας οδηγίας που προβλέπει κυρώσεις κατά εργοδοτών παράνομων μεταναστών, υπηκόων τρίτων χωρών⁸⁰.

Η ανακοίνωση σχετικά με μια κοινή πολιτική μετανάστευσης για την Ευρώπη⁸¹ και το ευρωπαϊκό σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο⁸² έθεσαν τις βάσεις για μια συνεκτική προσέγγιση στο μέλλον.

Επίσης το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε, με δική του πρωτοβουλία, τη διεξαγωγή ετήσιας συζήτησης για τις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου, με έναρξη τον Ιούνιο του 2010.

Το συνολικό πρόγραμμα των μεταρρυθμίσεων για την δημογραφία πρέπει να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά τις προκλήσεις από τη γήρανση του πληθυσμού και την μετανάστευση, εάν πρόκειται να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών και η διατήρηση της προοπτικής της αειφόρου ανάπτυξης.

3.1.9 Πολιτικές για την Παγκόσμια Συνεργασία

Στρατηγικός στόχος:

«η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο και η μέριμνα έτσι ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβαδίζουν και να προάγουν την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και τις διεθνείς δεσμεύσεις της»

Η αναθεωρημένη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης του 2006 αναγνωρίζει την παγκόσμια φτώχεια ως βασική προτεραιότητα και πρόσκληση της διαδικασίας της αειφόρου ανάπτυξης.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, οι πολιτικές της ΕΕ εστιάζοντας κυρίως σε στόχους για την αύξηση του επιπέδου των ενισχύσεων, καθώς και την αποτελεσματικότητά τους στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στο πλαίσιο του εμπορίου, την προώθηση της παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, και στη συμβολή της στη διεθνή περιβαλλοντική διακυβέρνηση.

Η ΕΕ για αυτό τον λόγο συνεργάζεται με τρίτες χώρες και περιοχές, είτε διμερώς, είτε στο πλαίσιο πολυμερών διαδικασιών, όπως η ομάδα G8, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη (CSD), το Πρόγραμμα των Ηνωμένων

⁷⁸ Οδηγία 2009/50/ΕΚ (ΕΕ L 155 της 18.6.2009, σ. 17)· COM(2007) 638 της 23.10.2007.

⁷⁹ Οδηγία 2009/50/ΕΚ (ΕΕ L 155 της 18.6.2009, σ. 17).

⁸⁰ Οδηγία 2009/52/ΕΚ (ΕΕ L 168 της 30.6.2009, σ. 24).

⁸¹ COM(2008) 359 της 17.6.2008.

⁸² Έγγραφο 13440/08 του Συμβουλίου· ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2009) 266 της 10.6.2009.

Εθνών για το Περιβάλλον (ΠΗΕΠ) και άλλοι σχετικοί φορείς των Ηνωμένων Εθνών καθώς και ο ΟΟΣΑ.

Κατά τη σύνοδο κορυφής (UN Millennium Summit) των Ηνωμένων Εθνών το 2000, η ΕΕ αναγνώρισε, μαζί με άλλα έθνη, την ανάληψη μιας παγκόσμιας ευθύνης και την συμφωνία υλοποίησης συντονισμένων ενεργειών για την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη. Μεταξύ των στόχων που υιοθετήθηκαν ήταν: η μείωση κατά το ήμισυ της ακραίας φτώχειας, η ανάσχεση της εξάπλωσης της νόσου HIV / AIDS και η παροχή καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε όλο τον κόσμο.

Αυτή η ρητή «διεθνή» διάσταση αποτελεί μια σημαντική εξέλιξη που πρωτοεμφανίστηκε σε κοινοτικό επίπεδο στην στρατηγική του Γκέτεμποργκ το 2001, η οποία υπογράμμισε την διεθνή διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης. Η στρατηγική αυτή επεκτάθηκε με Ανακοίνωση⁸³ του 2002, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, η οποία δίνει έμφαση σε ορισμένα θέματα προτεραιότητας και σε διεθνείς δεσμεύσεις.

Στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων και η ΕΕ εξέφρασαν τη δέσμευσή τους για το σχέδιο εφαρμογής της Agenda 21, με την ενσωμάτωση των τριών πυλώνων της αειφόρου ανάπτυξης - οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος - σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

Τον Μάρτιο του 2005, τα κράτη μέλη της ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέγραψε στο Παρίσι τη «δήλωση σχετικά με την αποτελεσματικότητα της βοήθειας», στην οποία ανέλαβαν τη δέσμευση να συνεχίσει και να εντείνει την διεθνή συνεργασία στο θέμα της αειφόρου ανάπτυξης. Παράλληλα, υιοθετήθηκαν και σειρά δεικτών έτσι ώστε να είναι υπολογίσιμη η μετρίσιμη η πολιτική αυτή.

Στη συνεδρίαση του Μαΐου 2009 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη (CSD) η ΕΕ συμφώνησε ότι για την επίτευξη μακροχρόνιας επισιτιστικής ασφάλειας, απαιτούνται μελλοντικές πολιτικές που θα λαμβάνουν υπόψη περιβαλλοντικά θέματα, όπως η ζήτηση νερού στη γεωργία, η αποψίλωση των δασών, η υποβάθμιση του εδάφους και οι ανάγκες προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, χρησιμοποιώντας επιστημονικές προσεγγίσεις και εγχώρια γνώση.

Τα τελευταία χρόνια η ΕΕ έχει αναπτύξει ένα συχνό διάλογο υψηλού επιπέδου σχετικά με το περιβάλλον με πολλές χώρες και ιδίως τη Βραζιλία, την Κίνα, τις Ινδίες, τη Ρωσία, το Μεξικό, τη Νότια Αφρική, την Αυστραλία, τον Καναδά, την Ιαπωνία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επίσης, η ΕΕ έχει συμφωνήσει διάφορες δεσμεύσεις για τις κλιματικές αλλαγές με το φόρουμ της Καραϊβικής, το φόρουμ των νήσων του Ειρηνικού και την Αφρικανική Ένωση.

Ο διάλογος και η συνεργασία με τους εταίρους της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας προωθεί τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης. Ως προς αυτό, ενισχύθηκε η περιφερειακή συνεργασία μέσω της Ένωσης για τη Μεσόγειο, της Συνέργειας του Ευξείνου Πόντου και της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης.

Στον τομέα της ανάπτυξης της συνεργασίας, στις πρωτοβουλίες που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης περιλαμβάνεται:

- μία ανακοίνωση για τη στρατηγική της ΕΕ για τη στήριξη του περιορισμού των κινδύνων καταστροφών στις αναπτυσσόμενες χώρες⁸⁴,

⁸³ Towards a global partnership for sustainable development, COM(2002)

⁸⁴ COM (2009) 84 της 23.2.2009.

- ένα στρατηγικό ευρωπαϊκό πλαίσιο για διεθνή επιστημονική και τεχνολογική συνεργασία,⁸⁵
- ένα έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής ολοκλήρωσης στη συνεργασία για την ανάπτυξη⁸⁶ και
- συμφωνίες στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για την επιβολή της δασικής νομοθεσίας, τη διακυβέρνηση και το εμπόριο (FLEGT). Η πρωτοβουλία αυτή περιλαμβάνει μια εθελοντική συμφωνία εταιρικής σχέσης που συνάφθηκε με το Κονγκό-Μπραζαβίλ και διαπραγματεύσεις με ορισμένες άλλες χώρες.

3.1.10 Πολιτικές για τη Χρηστή Διακυβέρνηση

Στρατηγικός στόχος:

«η προώθηση της συνοχής μεταξύ όλων των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της συνοχής μεταξύ των τοπικών, περιφερειακών, εθνικών κυβερνήσεων αλλά και παγκόσμιων δράσεων, προκειμένου να αυξηθεί η συμβολή τους στη βιώσιμη ανάπτυξη»

Η «Χρηστή διακυβέρνηση» (Good governance) μπορεί να οριστεί τόσο ως μια διαδικασία για την καλύτερη χάραξη πολιτικής όσο και η διαδικασία με την οποία εφαρμόζονται οι καλύτερες αποφάσεις πολιτικής.

Ήδη από το 2000, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι «η προώθηση των νέων μορφών διακυβέρνησης ως έναν από τους τέσσερις στρατηγικούς στόχους της. Το 2001, στη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη γίνεται αναφορά στις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό των δομών και των μεθόδων εργασίας των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μερικές εβδομάδες αργότερα, στη Λευκή Βίβλο⁸⁷ για τη διακυβέρνηση ορίστηκαν οι αρχές της καλής διακυβέρνησης: διαφάνεια, συμμετοχή, λογοδοσία, αποτελεσματικότητα και συνοχή.

Το 2006, η αναθεωρημένη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη αντίληψη της χρηστής διακυβέρνησης, με αρχές και στόχους. Αυτή η πολιτική περιλαμβάνει την προώθηση και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τη διατήρηση μιας ανοιχτής και δημοκρατικής κοινωνίας, τη συμμετοχή των πολιτών, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων στη χάραξη πολιτικής, καθώς και τη προώθηση της συνοχής των πολιτικών μεταξύ όλων των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε όλα τα επίπεδα. Ο γενικός στόχος της στρατηγικής αυτής είναι να επιτευχθεί η βελτίωση της χάραξης πολιτικών με βάση τη βελτίωση της νομοθεσίας και την ενσωμάτωση μέσω της αειφόρου ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, η στρατηγική καλεί όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν τα εργαλεία, όπως οι αξιολογήσεις των επιπτώσεων, προκειμένου να εξασφαλίσει ότι οι σημαντικές αποφάσεις πολιτικής βασίζονται σε ισχυρές προτάσεις, στην οποία εξετάζεται κατά τρόπο ισορροπο κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις, καθώς και τον αντίκτυπο τους στον υπόλοιπο κόσμο. Μάλιστα, η αναθεωρημένη στρατηγική δίνει έμφαση στην σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας της αγοράς με βάση τα μέσα για την επίτευξη των στόχων της. Κατά συνέπεια, η στρατηγική ενθαρρύνει την περαιτέρω

⁸⁵ COM (2008) 588 της 24.9.2008.

⁸⁶ SEC (2009) 555 της 21.4.2009.

⁸⁷ European governance: a White Paper, COM(2001) 428

διερεύνηση των win-win ευκαιριών που προσφέρονται από τα έσοδα της φορολογίας, της κατανάλωσης ενέργειας και της ρύπανσης (ο ρυπαίνων πληρώνει).

3.2 Περιφερειακές Πολιτικές της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι περιφερειακές πολιτικές για την περίοδο 2007-13 πρέπει να είναι αειφόρες και μάλιστα διατίθενται μεγαλύτερα ποσά παρά ποτέ για φιλικές προς το περιβάλλον πρωτοβουλίες.

Το περιβάλλον, σύμφωνα με την νέα Περιφερειακή Πολιτική της ΕΕ, μπορεί να είναι πηγή οικονομικής ανάπτυξης, είτε μέσω της ενθάρρυνσης καινοτόμων καθαρών τεχνολογιών, της προώθησης της χρησιμοποίησης αποδοτικής ενέργειας ή της ενδυνάμωσης του οικολογικού τουρισμού είτε απλά μέσω των φυσικών ενδιαιτημάτων που καθιστούν τις περιοχές ελκυστικότερες.

Η εξασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης και ενός υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας είναι ζητούμενα όλων των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρομοίως, οι νομικές βάσεις και οι κατευθυντήριες γραμμές της περιφερειακής πολιτικής ορίζουν ότι πρέπει να υπάρχει ολοκλήρωση ανάμεσα στους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Η περιφερειακή ανάπτυξη μπορεί να είναι βιώσιμη μόνο εάν σέβεται το περιβάλλον.

Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ, όπως έχει ειπωθεί, μπορεί να συνεισφέρει στην αειφορία προωθώντας φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες: πρωτοβουλίες στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και των υποδομών που διασφαλίζουν την υψηλή ποιότητα των υδάτων, του ατμοσφαιρικού αέρα και του εδάφους.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη πρέπει να διενεργούν αξιολογήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και να συμβουλεύονται τις περιβαλλοντικές αρχές και το κοινό όταν εφαρμόζουν προγράμματα της πολιτικής για τη συνοχή.

Το συνολικό ποσό που έχουν διαθέσει τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής σε περιβαλλοντικά προγράμματα έχει διπλασιαστεί σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο προγραμματισμού και ανέρχεται συνολικά σε 100 δισ. €, ή στο 30 % των συνολικών πόρων. Το ήμισυ αυτής της επένδυσης θα διατεθεί σε επενδύσεις υποδομών για την επεξεργασία λυμάτων και αποβλήτων, την ανάπλαση μολυσμένων περιοχών, τη μείωση της ρύπανσης και τη στήριξη ενεργειών προστασίας της φύσης και πρόληψης των κινδύνων. Το άλλο ήμισυ θα διατεθεί σε επενδύσεις με περιβαλλοντική επίπτωση σε τομείς όπως τα συστήματα μεταφορών και ενέργειας, η οικολογική καινοτομία, η περιβαλλοντική διαχείριση για επιχειρήσεις, η αστική και αγροτική ανάπλαση και ο οικολογικός τουρισμός. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ποσό άνω των 7 δισ. ευρώ προορίζεται για τη στήριξη της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.

Τα νέα προγράμματα περιφερειακής πολιτικής στηρίζουν όσο ποτέ στο παρελθόν την ανάπτυξη ανανεώσιμων και εναλλακτικών μορφών ενέργειας, προσφέροντας στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ευκαιρίες από τις οποίες μπορούν να ωφεληθούν. Η ανάπτυξη τεχνολογιών, όπως η αιολική, η ηλιακή ενέργεια και η ενέργεια από βιομάζα μπορούν να καταστήσουν την ΕΕ πρωτοπόρο και να ενισχύσουν την ανταγωνιστική της θέση.

Το Ταμείο Συνοχής (που λειτουργεί στη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία και την Ισπανία) είναι η σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης έργων υποδομής που συνδέονται με το περιβάλλον (ιδίως στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, των σιδηροδρομικών μεταφορών και των

πολυτροπικών συστημάτων μεταφορών ή των δημόσιων μεταφορών). Χρηματοδοτεί έργα που απαιτούν μεγάλες επενδύσεις και βοηθά αυτές τις χώρες να συμμορφωθούν με τα περιβαλλοντικά πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.3 Παγκόσμια Οικονομική Κρίση: Εντάσσοντας τη διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης στις πολιτικές της ΕΕ στην περίοδο της οικονομικής κρίσης

Σύμφωνα με Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2009 η τρέχουσα οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση απέδειξε ότι «η αειφορία αποτελεί επίσης βασικό παράγοντα για τα χρηματοπιστωτικά μας συστήματα και την οικονομία ως σύνολο» [COM(2009) 400].

Ανταποκρινόμενη στην οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έλαβαν και λαμβάνουν μέτρα για την αναμόρφωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, την υποστήριξη της πραγματικής οικονομίας, την προώθηση της απασχόλησης και τη συμβολή στην παγκόσμια ανάκαμψη. Τον Νοέμβριο του 2008 η Επιτροπή ξεκίνησε ένα μεγάλο πρόγραμμα ανάκαμψης για την ανάπτυξη και την απασχόληση⁸⁸. Το πρόγραμμα ανάκαμψης περιλαμβάνει μέτρα για τόνωση της ζήτησης, ενίσχυση της αποκατάστασης της εμπιστοσύνης και προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης. Περιλαμβάνει επίσης προτάσεις για «έξυπνες επενδύσεις» σε δεξιότητες και τεχνολογίες του αύριο που θα αποδώσουν υψηλότερη οικονομική ανάπτυξη και αειφόρο ευημερία μακροπρόθεσμα.

Έχει καθοριστική σημασία, τα μέτρα που στηρίζουν την πραγματική οικονομία και μειώνουν τις κοινωνικές επιπτώσεις της τρέχουσας κρίσης, να είναι συμβατά με μακροχρόνιους στόχους αειφορίας. Η ΕΕ γνωρίζει ότι θα πρέπει να μετασχηματίσει την κρίση σε μια ευκαιρία εξέτασης της οικονομικής και οικολογικής αειφορίας και ανάπτυξης μιας δυναμικής χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και υψηλής ενεργειακής απόδοσης, στο πλαίσιο μιας κοινωνίας βασισμένης στη γνώση, και στην κοινωνική ένταξη και να προάγει την προσέγγιση αυτή σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το πρόγραμμα της κοινοτικής ανάκαμψης και τα αντίστοιχα εθνικά προγράμματα ήδη περιέχουν ορισμένες πρωτοβουλίες που στηρίζουν τον στόχο αυτό. Την περίοδο αυτή καταβάλλονται προσπάθειες για την αντιμετώπιση της κρίσης και ιδίως στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, τηρουμένων των αρχών της λεγόμενης «πράσινης ανάπτυξης». Βραχυπρόθεσμα, τα πράσινα μέτρα συμβάλλουν στην αναβίωση της οικονομίας και στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, δημιουργούν επίσης κίνητρα για νέες τεχνολογίες και μειώνουν τις επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή, την εξάντληση των φυσικών πόρων και την υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.

⁸⁸ Πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης COM(2008) 800 της 26.11.2008 και COM(2009) 114 της 4.3.2009, ανακοίνωση για την απασχόληση COM (2009) 257 της 3.6.2009 και ανακοίνωση «Πολιτική για τη συνοχή: επενδύοντας στην πραγματική οικονομία», COM(2008) 876 της 16.12.2008.

Κεφάλαιο 4: Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στην Ελλάδα και οι σχετικές πολιτικές

Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στη στρατηγική της Ελλάδας για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία καταρτίστηκε το 2002 με συντονιστή, των συναρμόδιων Υπουργείων και φορέων, των κοινωνικών εταίρων και των ενεργών πολιτών, το πρώην Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη της μέχρι τότε σχετικές πράξεις της Ε.Ε. και ειδικότερα την εγκεκριμένη στρατηγική της για την αειφόρο ανάπτυξη του 2001. Ειδικότερα στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι γενικοί στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής, οι περιβαλλοντικοί της στόχοι και οι βασικοί άξονες δράσης για την επίτευξη τους, επιμέρους δράσεις και μέτρα για την περαιτέρω προώθηση της πολιτικής κοινωνικής αλληλεγγύης και των τομεακών πολιτικών.

Η Εθνική στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στηρίχθηκε στην ανάλυση των ιδιαίτερων συνθηκών στη χώρα, έτσι ώστε να γίνει εφικτός ο προσδιορισμός των ευθυνών της σε σχέση με τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα, αλλά και τις δυνατότητες αποτελεσματικής τους αντιμετώπισης.

Παράλληλα στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης βασικών πολιτικών της χώρας στις οποίες ενσωματώθηκε η διάσταση της αιφορείας και αφορούν είτε σε καθαρά περιβαλλοντικές πολιτικές είτε σε τομεακές.

4.1 Η στρατηγική της Ελλάδας για την αειφόρο ανάπτυξη

Στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων που τέθηκαν από τη Στρατηγική της Ε.Ε. για την Αειφόρο Ανάπτυξη του 2001, οι γενικοί στόχοι που τέθηκαν στην Ελληνική Στρατηγική Αειφόρου Ανάπτυξης είναι:

1. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής

Κοινός τόπος όλων είναι ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια από τις σοβαρότερες απειλές για την επιβίωση στον πλανήτη. Στο πλαίσιο αυτό και ως απόρροια της εφαρμογής των αρχών της πρόληψης και της συνευθύνης η Ελλάδα οφείλει να συμμετέχει στην παγκόσμια προσπάθεια για την αντιμετώπιση της παρόλο που το μερίδιο ευθύνης της είναι σχετικά χαμηλό σε σχέση με εκείνο των άλλων ανεπτυγμένων χωρών.

2. Μείωση αέριων ρύπων

Ο στόχος αυτός συνδέεται άμεσα τόσο με την προστασία της δημόσιας υγείας, όσο των φυσικών οικοσυστημάτων αλλά και των μνημείων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς από τις δυσμενείς επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

3. Μείωση και ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων

Η μείωση και σωστή διαχείριση των στερεών αποβλήτων έχει ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση πρώτων υλών και ενεργειακών πόρων, τον περιορισμό του κόστους τελικής διάθεσης και την ελαχιστοποίηση των κινδύνων υποβάθμισης του εδάφους και των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων.

4. Ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων

Ο στόχος αυτός αναφέρεται κατά κύριο λόγο στην ποσοτική διάσταση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων και αποσκοπεί στην προστασία των διαθέσιμων αποθεμάτων και στη διασφάλιση μιας γεωγραφικά και διαχρονικά ισότιμης

πρόσβασης σε αυτά όλων των πολιτών της χώρας. Περαιτέρω, μέσω της αποτροπής των κινδύνων ποιοτικής υποβάθμισης των υδατικών συστημάτων (επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων) επιτυγχάνεται τόσο η προστασία της δημόσιας υγείας, όσο η διατήρηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος που διαθέτει η χώρα για την προσέλκυση τουριστών.

5. Πρόληψη της ερημοποίησης

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στον περιορισμό της υπερεκμετάλλευσης των εδαφικών και υδατικών πόρων καθώς και της χλωρίδας, καθώς και στην εφαρμογή συστημάτων αειφόρου διαχείρισης των φυσικών αυτών πόρων. Στο πλαίσιο αυτό ο εν λόγω στόχος συνδέεται στενά με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και τις χρήσεις γης.

6. Προστασία βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην προστασία τόσο αυτής καθ' αυτής της αξίας της βιοποικιλότητας και του τοπίου όσο και της οικονομικής αξίας των «δωρεάν» υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν στις ανθρώπινες κοινωνίες αλλά και στην εξυπηρέτηση της αρχής της πρόληψης, λόγω των αλληλεπιδράσεων που υφίστανται μεταξύ των οικοσυστημάτων και των πόρων που είναι απαραίτητοι για την ανθρώπινη επιβίωση (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).

Πέραν των γενικών στόχων, η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη καθόρισε περιβαλλοντικούς στόχους και βασικούς άξονες δράσης για την αποτελεσματικότερη επίτευξη τους.

Περιβαλλοντικοί στόχοι και άξονες δράσης

1. Ο στόχος της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής συμπίπτει με το στόχο που απορρέει από το Πρωτόκολλο του Κυότο και είναι να μην αυξήσει η χώρα τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου πάνω από 25% (μέσος όρος πενταετίας 2008-2012) με βάση τις εκπομπές του 1990.

Οι βασικοί άξονες δράσης σχετικά με την κλιματική αλλαγή είναι:

- **Αναδιάρθρωση και διαφοροποίηση της προσφοράς ενέργειας:** Ο άξονας αυτός αποσκοπεί στον περιορισμό των εκπομπών CO₂ για τις οποίες ευθύνεται ο ενεργειακός τομέας. Στο πλαίσιο αυτό απαιτούνται τα εξής: επιτάχυνση χρήσης φυσικού αερίου και ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή και στους τομείς τελικής ζήτησης, προώθηση της συμπαραγωγής ηλεκτρισμού / θερμότητας και εκσυγχρονισμός των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής.
- **Ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας:** Και αυτός ο άξονας αποσκοπεί στον περιορισμό των εκπομπών CO₂ και για την υλοποίηση του απαιτείται προώθηση τεχνολογιών ανάκτησης ενέργειας, νέων αποδοτικών συσκευών και εξοπλισμού, συντήρηση εξοπλισμού, καθώς και πρόσθετα μη τεχνικά-μέτρα για τη μείωση της τελικής ενεργειακής ζήτησης με έμφαση στον τομέα των μεταφορών.
- **Μέτρα περιορισμού άλλων αερίων του θερμοκηπίου:** Ο άξονας αυτός αναφέρεται στη μείωση των αερίων του φθορίου, καθώς και τη συγκράτηση ή και μείωση των εκπομπών του μεθανίου και του υποξειδίου του αζώτου που προέρχονται κυρίως από τη βιομηχανική και τη γεωργική δραστηριότητα.

- **Θεσμικά μέτρα:** Ο άξονας αυτός αφορά στην εναρμόνιση της χώρας με τις κοινές πολιτικές και τα μέτρα της ΕΕ για τα θέματα της κλιματικής αλλαγής (ΕΚΠΑΑ, 2002).
2. Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης συμπίπτουν με τους στόχους που απορρέουν από την οδηγία σχετικά με τα Εθνικά Ανώτατα Όρια Εκπομπών (NECD), η οποία καθορίζει «ανώτατα όρια» ή όρια για τέσσερις ρύπους: το διοξείδιο του θείου (SO₂), τα οξείδια του αζώτου (NO_x), πτητικές οργανικές ενώσεις άνευ μεθάνης (NMVOCs) και την αμμωνία (NH₃). Τα κράτη μέλη πρέπει να επιτύχουν αυτά τα όρια μέχρι το 2010 (Οδηγία 2001/81/EC).

Οι βασικοί άξονες δράσης για την Ατμοσφαιρική Ρύπανση είναι:

- **Αναδιάρθρωση και διαφοροποίηση της προσφοράς ενέργειας:** Ο άξονας αυτός αποσκοπεί κυρίως στον περιορισμό των εκπομπών SO₂ και δευτερευόντως NO_x και αιωρουμένων σωματιδίων για τις οποίες υπεύθυνος είναι ο ενεργειακός τομέας. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται χρήση του φυσικού αερίου και των ΑΠΕ, τόσο στην ηλεκτροπαραγωγή, όσο και στους τομείς τελικής ζήτησης.
 - **Ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας στον κτιριακό τομέα:** Ο άξονας αυτός επικεντρώνεται κυρίως στις εκπομπές NO_x και αιωρουμένων σωματιδίων. Έτσι επιδιώκεται ταυτόχρονα ορθολογική χρήση των ενεργειακών πόρων, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας στο αστικό περιβάλλον.
 - **Μέτρα στον τομέα των μεταφορών:** Ο άξονας αυτός αποσκοπεί στον περιορισμό των εκπομπών NO_x και CO, καθώς και στην περαιτέρω μείωση αιωρουμένων σωματιδίων και μολύβδου με μέτρα διαχείρισης της κυκλοφορίας, ανανέωση του στόλου οχημάτων, προώθηση αεριοκίνησης, βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων και ενίσχυση των μαζικών μέσων μεταφοράς.
 - **Μέτρα για τη βιομηχανία:** Ο άξονας αυτός αφορά σε μέτρα αναδιάρθρωσης της παραγωγικής διαδικασίας με την εφαρμογή βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών στην παραγωγική διαδικασία και συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.
 - **Θεσμικά και οργανωτικά μέτρα:** Ο άξονας αυτός αφορά στην εναρμόνιση της χώρας με τις κοινές πολιτικές και τα μέτρα της ΕΕ για τα θέματα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης καθώς και τη θεσμοθέτηση μέτρων για την ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων, την επέκταση του δικτύου σταθμών μέτρησης των ατμοσφαιρικών συγκεντρώσεων, και την αναβάθμιση των ελεγκτικών μηχανισμών(ΕΚΠΑΑ, 2002).
3. Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων περιλαμβάνονται στον Εθνικό Σχεδιασμό Ολοκληρωμένης Διαχείρισης και αποσκοπούν στην ασφαλή διάθεση των στερεών αποβλήτων, στη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης και σε δράσεις για τη μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας τους.

Οι βασικοί άξονες δράσης για τα Στερεά Απόβλητα είναι:

- **Ασφαλής διάθεση:** Ο άξονας αυτός αποτελεί πρώτη προτεραιότητα σε βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα και αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση του ποσοστού των στερεών αποβλήτων που καταλήγουν σε ανεξέλεγκτες χωματερές. Οι σχετικές δράσεις αφορούν την κατασκευή και λειτουργία νέων οργανωμένων χώρων υγειονομικής ταφής, τη μετεξέλιξη υπαρχόντων

χώρων έτσι ώστε να πληρούν τις προϋποθέσεις ασφαλούς διάθεσης, καθώς και την αποκατάσταση των χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης.

- **Αξιοποίηση οικιακών απορριμμάτων:** Ο άξονας αυτός αναφέρεται σε δράσεις ανάκτησης και επαναφοράς των απορριμμάτων στο οικονομικό κύκλωμα, με επέκταση των συστημάτων συλλογής στην πηγή σε όλους τους μεγάλους δήμους της χώρας αλλά και επεξεργασία και αξιοποίηση των αποβλήτων στην πηγή ή κοντά σε αυτήν.
- **Διαχείριση βιομηχανικών και επικίνδυνων στερεών αποβλήτων:** Στον άξονα αυτό περιλαμβάνονται δράσεις με ιδιαίτερη έμφαση στην οργάνωση μηχανισμών συστηματικής καταγραφής αποβλήτων, ενημέρωσης και γενικότερης υποστήριξης των παραγωγών.
- **Μείωση της ποσότητας στερεών αποβλήτων:** Ο άξονας αυτός αφορά καταρχήν στη συγκράτηση της κατά κεφαλήν ποσότητας στα ισχύοντα επίπεδα και μακροπρόθεσμα στη μείωση τους.
- **Θεσμικά μέτρα:** Ο άξονας αυτός περιλαμβάνει εκτός από τις δράσεις εναρμόνισης της χώρας με τις πράξεις της Ε.Ε. και μέτρα για την εφαρμογή της αρχής «Ο ρυπαίνων πληρώνει» (ΕΚΠΑ, 2002) .

4. Ο στόχος της Εθνικής μας Στρατηγικής για τη διαχείριση των υδατικών πόρων αφορά στη βιώσιμη χρήση των διαθέσιμων υδατικών αποθεμάτων, στην αποτελεσματική προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων και στην επίτευξη υψηλής ποιότητας των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων μέχρι το 2015.

Οι βασικοί άξονες δράσης για τους Υδατικούς Πόρους είναι:

- **Ολοκληρωμένη προσέγγιση της διαχείρισης υδάτων** (ποσοτικά και ποιοτικά) με τη σύνταξη ενιαίων διαχειριστικών σχεδίων σε κλίμακα υδρογραφικών λεκανών απορροής.
- **Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων:** Δημιουργία διαχειριστικών φορέων υπεύθυνων για την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης κρίσεων (πλημμύρες, ξηρασία) και μεταβίβαση αρμοδιοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο.
- **Αναβάθμιση και επέκταση υποδομών:** Ο άξονας αυτός αφορά στην κάλυψη της ζήτησης και τη μείωση των απωλειών, στην επέκταση και αναβάθμιση των μονάδων επεξεργασίας λυμάτων με προώθηση της ανακύκλωσης και στην οργάνωση μηχανισμών και δικτύων συνεχούς παρακολούθησης της ποσότητας και της ποιότητας των υδάτων.
- **Κοινωνικο-οικονομική θεώρηση στη διαχείριση υδατικών πόρων:** Ο άξονας αυτός αναφέρεται στην κοινωνική συμμετοχή στη διαχείριση των υδατικών πόρων στην επανεξέταση της τιμολογιακής πολιτικής ανά τομέα χρήσης με στόχο τη σταδιακή ενσωμάτωση του κοινωνικού κόστους για τις υπηρεσίες νερού.
- **Προστασία από επικίνδυνες ουσίες:** Ο άξονας αυτός αφορά στον καθορισμό ανώτατων ορίων επικίνδυνων ουσιών και περιορισμού τους στους υδάτινους αποδέκτες καθώς και στη συστηματική παρακολούθηση των συγκεντρώσεων τους (ΕΚΠΑ, 2002).

5. Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της ερημοποίησης αφορούν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των τάσεων για ερημοποίηση στο 35% της επικράτειας και στην πρόληψη της διαδικασίας ερημοποίησης στο 60% της χώρας.

Οι βασικοί άξονες δράσης για την ερημοποίηση είναι:

- Προστασία δασών από πυρκαγιές και καταστροφικές εκχερσώσεις, και έγκαιρη αποκατάσταση της καταστρεφόμενης από τις πυρκαγιές δασικής βλάστησης.
 - Προστασία των υδατικών πόρων από την υπερκατανάλωση και τη ρύπανση κυρίως από τον τομέα της γεωργίας με την εφαρμογή αρδευόμενης γεωργίας μόνο σε περιπτώσεις εξασφαλισμένης βιώσιμης επάρκειας υδατικών πόρων, εκσυγχρονισμό των αρδευτικών συστημάτων και πρόληψη κατά της αλάτωσης των εδαφών.
 - Προστασία των αγροτικών γαιών και βοσκοτόπων από την εντατική εκμετάλλευση βάσει των ορίων βιοϊκανότητας με άσκηση της γεωργίας μόνο σε εδάφη με μικρές κλίσεις, προστασία αγροτόπων και δασικών εκτάσεων από πιέσεις για οικοδομική, βιομηχανική και τουριστική χρήση και αναθεώρηση του συστήματος γεωργικών και κτηνοτροφικών επιδοτήσεων οι οποίες δεν εξασφαλίζουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.
 - Ενίσχυση της έρευνας, της ανταλλαγής πληροφοριών και της εκπαίδευσης καθώς και οργάνωση μηχανισμών παρακολούθησης με την επιλογή κατάλληλων δεικτών (ΕΚΠΑ, 2002).
6. Ο στόχος της Εθνικής Στρατηγικής για την προστασία της βιοποικιλότητας αφορά στην αντιστροφή των τρεχουσών τάσεων απώλειας της βιοποικιλότητας και την αποτελεσματική προστασία και αποκατάσταση των φυσικών οικοτόπων.
- Οι βασικοί άξονες δράσης για τη βιοποικιλότητα είναι:**
- «Διατήρηση και αποκατάσταση σε ευνοϊκά επίπεδα των σημαντικών φυσικών οικοτόπων και ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας.
 - Διαχείριση υδατικών και εδαφικών πόρων για την αντιστροφή των τρεχουσών τάσεων απώλειας της βιοποικιλότητας.
 - Προώθηση οριζόντιων περιβαλλοντικών πολιτικών. Κυριότερη από αυτές είναι η διαδικασία Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, όπως εκφράζεται και με τη νέα Οδηγία για τη Στρατηγική Εκτίμηση Επιπτώσεων.
 - Ενσωμάτωση της συνιστώσας της βιοποικιλότητας στις τομεακές πολιτικές» (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).
7. Ο στόχος της Εθνικής Στρατηγικής για την προστασία των δασικών πόρων αφορά στη βιώσιμη διαχείριση και προστασία των δασών.
- Οι βασικοί άξονες δράσης για τους Δασικούς Πόρους είναι:**
- «Η ολοκλήρωση της δασικής νομοθεσίας με τη δημιουργία ενός νέου «δασικού κώδικα», εναρμονισμένου με την εθνική και την κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία.
 - Η σύνταξη μιας νέας εθνικής στρατηγικής για τα δάση σε συμφωνία με αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία θα προωθεί τη «φυσική δασοπονία», αξιοποιώντας το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας.
 - Η δημιουργία εθνικού χάρτη χρήσεων γης (Δασολόγιο), όπου τα δάση και τα άλλα φυσικά οικοσυστήματα θα περιγράφονται ξεκάθαρα και θα διαχωρίζονται από άλλες χρήσεις γης.
 - Η επίλυση των προβλημάτων ιδιοκτησίας στην Ελλάδα με δίκαια και διαφανή μέτρα αποθαρρύνοντας μελλοντικές παράνομες δραστηριότητες.

- Η δημιουργία δασικού σχήματος πιστοποίησης με διεθνές κύρος, το οποίο θα προωθεί τη βιώσιμη δασική διαχείριση και θα δώσει ένα πλεονέκτημα στη δασική παραγωγή της χώρας» (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).

Περαιτέρω, η ελληνική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη περιλαμβάνει μέτρα και δράσεις για την προώθηση της πολιτικής κοινωνικής αλληλεγγύης λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο τα προβλήματα που θα δημιουργηθούν από την περιθωριοποίηση κοινωνικών στρωμάτων αλλά και τις νέες κοινωνικό - οικονομικές συνθήκες που απαιτούν από την κοινωνία να ενσωματωθεί και να συστρατευθεί με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών.

Τα μέτρα και οι δράσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη αφορούν συνοπτικά στα εξής:

1. Μείωση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας (ηλικιωμένων, γυναικών, μεταναστών).
2. Ενίσχυση της ισότητας ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών.
3. Περιορισμό του αποκλεισμού από διάφορα αγαθά (στέγη, υγεία, περίθαλψη, παιδεία).
4. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού από την αγορά εργασίας λόγω της επικράτησης της νέας οικονομίας και των ψηφιακών τεχνολογιών και απαξίωσης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.
5. Ενίσχυση των πλέον ευάλωτων ομάδων πληθυσμού που η αρχική τους μειονεξία οδηγεί σε φαύλους κύκλους αποκλεισμού και την παγίωση της μειονεκτικής θέσης σε πολλούς τομείς ταυτόχρονα.

Επιπροσθέτως, η Εθνική Στρατηγική περιλαμβάνει κατευθύνσεις για τη διατύπωση τομεακών πολιτικών που αποσκοπούν στην αρμονική σύζευξη και των τριών διαστάσεων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική) και τη διασφάλιση της μεγιστοποίησης του συνολικού κοινωνικού οφέλους.

Οι τομεακές αυτές πολιτικές που ενσωματώνουν τη διάσταση της αειφορίας είναι οι πολιτικές που σχετίζονται με τον ενεργειακό τομέα, τις μεταφορές, τη βιομηχανία, τη γεωργία - αλιεία, τον τουρισμό, το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, τα νοικοκυριά και την απασχόληση, οι οποίες παρουσιάζονται στην επόμενη παράγραφο.

Τέλος, σημειώνεται ότι το 2007 ξεκίνησε από το π. Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ η προσπάθεια αναθεώρησης της Εθνικής Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη, υπό το φως της αναθεωρημένης Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 2006. Το π. ΥΠΕΧΩΔΕ ανέλαβε το έργο του συντονισμού των συναρμόδιων Υπουργείων και φορέων, των κοινωνικών εταίρων και των ενεργών πολιτών για την κατάρτιση της νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το οποίο ωστόσο δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα.

4.2 Ενσωμάτωση της διάστασης της αειφορίας στις ελληνικές πολιτικές

Βάσει των στόχων που τέθηκαν από την Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Ελλάδας, η χώρα προέβη στην κατάρτιση προγραμμάτων, σχεδίων δράσης, στην υιοθέτηση μέτρων, τη θεσμοθέτηση ρυθμίσεων κ.ά. τόσο στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών της πολιτικών όσο των τομεακών της πολιτικών που ενσωμάτωσαν την περιβαλλοντική διάσταση και παρουσιάζονται ακολούθως.

4.2.1 Περιβαλλοντικές πολιτικές

Κλιματική αλλαγή - Αέριοι ρύποι

Η Ελλάδα και συγκεκριμένα το αρμόδιο Υπουργείο π. ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. νυν Υ.Π.Ε.Κ.Α. προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την κύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο (ΦΕΚ 117/Α/30-5-02) και την αντίστοιχη κοινοτική οδηγία σχετικά με τα Εθνικά Ανώτατα Όρια Εκπομπών (Οδηγία 2001/81/ΕΚ) κατάρτισε το Εθνικό Πρόγραμμα Μείωσης Εκπομπών Αερίων του Φαινομένου του Θερμοκηπίου για την περίοδο 2000-2010. Το Πρόγραμμα αυτό συντονίζει τις δραστηριότητες του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με στόχο τον περιορισμό των αερίων του θερμοκηπίου και περιλαμβάνει δυνατές επεμβάσεις μείωσης εκπομπών, με μέτρα στους παρακάτω τομείς: οικιακό και τριτογενή τομέα, μεταφορές, βιομηχανία, ηλεκτροπαραγωγή, διαχείριση απορριμμάτων, γεωργία, βιομηχανικές διεργασίες (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).

Το πρόγραμμα αυτό εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την πράξη του 5/27.2.2003 (ΦΕΚ 58Α/5.3.04).

Το Υ.Π.Ε.Κ.Α. εκτός από την κατάρτιση του εν λόγω προγράμματος είναι αρμόδιο και για την εφαρμογή και την παρακολούθηση της εφαρμογής. Είναι επίσης υπεύθυνο για τη σύνταξη των ετήσιων απογραφών εκπομπών και των Εθνικών Εκθέσεων Προόδου που υποβάλλονται προς την Ε.Ε. και τον ΟΗΕ, μέσω των οποίων παρακολουθεί την πορεία των εκπομπών και των περιλαμβανομένων στο Εθνικό Πρόγραμμα μέτρων (www.minenv.gr).

Το Πρόγραμμα αυτό αποτελεί την πολιτική της χώρας για την κλιματική αλλαγή. Θέτει το πλαίσιο και συντονίζει τις δραστηριότητες του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα με στόχο τον περιορισμό των αερίων του θερμοκηπίου, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και αποτελεσματικότητας της Ελληνικής οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος που αποτελεί συστατικό στοιχείο κάθε πολιτικής που στοχεύει στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη ποιότητα ζωής του πολίτη (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).

Παράλληλα, η Ελλάδα με την ΚΥΑ 54409/2632 (ΦΕΚ 1931/Β/27-12-04) εναρμόνισε το εθνικό δίκαιο προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/87/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου. Στο νομοθέτημα αυτό θεσμοθετείται η διοικητική οργάνωση της χώρας προκειμένου να μπορέσει η Ελλάδα να συμμετάσχει στο κοινοτικό σύστημα εμπορίας που θεσπίζει η εν λόγω Οδηγία (διαδικασία εκπόνησης, έγκρισης και κοινοποίησης των Εθνικών Σχεδίων κατανομής, λειτουργία συστήματος αναφοράς και ελέγχου των επιχειρήσεων, λειτουργία εθνικού μητρώου καταγραφής συναλλαγών κ.λ.π.).

Κάθε κράτος - μέλος έχει την υποχρέωση υποβολής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενός Εθνικού Σχεδίου κατανομής με τη συνολική ποσότητα δικαιωμάτων που θα κατανείμει για κάθε περίοδο, και τη κατανομή των δικαιωμάτων αυτών στο φορέα εκμετάλλευσης κάθε εγκατάστασης.

Η Ελλάδα κατέθεσε το Εθνικό Σχέδιο Κατανομής 2005-2007 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 30/12/2004, το οποίο εγκρίθηκε από την Ε. Επιτροπή με την απόφασή της 20/VI/2005 (www.minenv.gr).

Σημειώνεται ότι πολλά από τα μέτρα του Εθνικού Προγράμματος για την Κλιματική Μεταβολή ενσωματώθηκαν όπως ήδη αναφέρθηκε στις τομεακές πολιτικές (π.χ. ενεργειακού τομέα, μεταφορών) και προωθήθηκαν μέσω της υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ' Κ.Π.Σ.

Ειδικότερα για:

- Τον κτιριακό τομέα έχει εκπονηθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ εξειδικευμένο Πρόγραμμα Δράσης «Ενέργεια 2001» που περιλαμβάνει σειρά μέτρων τεχνικού (προώθηση ηλιακών τεχνολογιών και βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, συντήρηση καυστήρων κλπ) και θεσμικού χαρακτήρα (νέος κανονισμός θερμομόνωσης, θεσμοθέτηση ενεργειακής ταυτότητας κτιρίων κλπ) και
- Τον τομέα της βιομηχανίας ακολουθείται η Οδηγία 96/61/ΕΚ για τον Ολοκληρωμένο Έλεγχο και Πρόληψη της Ρύπανσης των Βιομηχανικών δραστηριοτήτων (IPPC) και την εφαρμογή Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών στην παραγωγική διαδικασία, η οποία άρχισε να εφαρμόζεται στην Ελλάδα μετά το 2001 με τη θέσπιση σχετικών εθνικών διατάξεων καθώς και υιοθέτηση Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης για τα οποία έχουν αναπτυχθεί διάφορα εθελοντικά πρότυπα, τα οποία μπορούν να αναγνωριστούν σε Εθνικό, Ευρωπαϊκό και Διεθνές Επίπεδο (ISO 14001 - Διεθνές Πρότυπο, Οικολογική Διαχείριση και Οικολογικός Έλεγχος (EMAS) - Ευρωπαϊκό Πρότυπο κ.ά) (ΕΠΠΕΡ - ΥΠΕΧΩΔΕ, 2001).

Μείωση και διαχείριση στερεών αποβλήτων

Η παραγωγή στερεών αποβλήτων αποτελεί στις σύγχρονες κοινωνίες επακόλουθο της παραγωγικής διαδικασίας και της κατανάλωσης. Η μείωση της παραγόμενης ποσότητας απορριμμάτων αποτελεί σταθερό μακροπρόθεσμο στόχο προς τον οποίο θα πρέπει να επικεντρώνονται οι προσπάθειες της πολιτείας, μέσα από τη σταδιακή αναδιάρθρωση των πρακτικών και συμπεριφορών παραγωγών και καταναλωτών. Παράλληλα προς το στόχο πρέπει να ληφθούν και όλα τα αναγκαία μέτρα για την ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων έτσι ώστε να εξοικονομηθούν φυσικοί πόροι και να αποφευχθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις της διάθεσης τους στο φυσικό περιβάλλον (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).

Στο 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, η ΕΕ θέτει ως στόχο τη μείωση της συνολικής ποσότητας των απορριμμάτων προς διάθεση κατά 20% μέχρι το 2010 και κατά 50% μέχρι το 2050, σε σχέση με τα επίπεδα του 2000. Παράλληλα υπογραμμίζεται η ανάγκη:

- Το μεγαλύτερο ποσοστό των στερεών αποβλήτων να επανεισάγεται στο οικονομικό κύκλωμα, μέσω της επανάχρησης και της ανακύκλωσης.
- Η ποιότητα των αποβλήτων που οδεύουν προς διάθεση να μην περικλείει κινδύνους για το περιβάλλον.
- Τα απορρίμματα να επεξεργάζονται ή να διατίθενται όσο το δυνατόν πλησιέστερα στην πηγή, έτσι ώστε να ελαχιστοποιούνται οι αρνητικές επιπτώσεις κατά τη μεταφορά τους (<http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>).

Παράλληλα, με την Οδηγία 1994/62/ΕΚ η ΕΕ δίνει προτεραιότητα στην παραγωγή και διαχείριση των υλικών συσκευασίας με στόχο τη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης, ενώ στην Οδηγία 1999/31/ΕΚ τίθενται αυστηρές προδιαγραφές για τις μεγάλες μονάδες Υγειονομικής Ταφής.

Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα έχει προωθήσει μέτρα για την επέκταση και οργάνωση των σχετικών υποδομών, ενώ προβλέπει την ανάληψη του σχεδιασμού και της διαχείρισης των αποβλήτων από τις αρχές των Περιφερειών, κάτι που αναμφισβήτητα διευκολύνει την ολοκληρωμένη προσέγγιση του προβλήματος. Τέλος, έχει πρόσφατα προχωρήσει στη διαμόρφωση ενός Εθνικού Σχεδιασμού Ολοκληρωμένης και Εναλλακτικής Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων με βάση τις

αρχές της πρόληψης, της αξιοποίησης και της ασφαλούς διαχείρισης και σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής πολιτικής. Στο σχεδιασμό αυτό καταγράφονται οι αρχές, καθορίζονται οι προτεραιότητες με βάση και τις αδυναμίες που χαρακτηρίζουν τη σημερινή κατάσταση και αποτυπώνονται οι στόχοι -ποιοτικοί και σε ορισμένες περιπτώσεις ποσοτικοί. Ειδικότερα:

Οι στόχοι της Εθνικής μας Στρατηγικής για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων όπως συμπυκνώνονται στον Εθνικό Σχεδιασμό Ολοκληρωμένης Διαχείρισης αποσκοπούν κυρίως στην ασφαλή τους διάθεση και στη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης. Παράλληλα, προωθούνται δράσεις περισσότερο μακροπρόθεσμου χαρακτήρα για τη μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας των στερεών αποβλήτων (ΕΠΠΕΡ - ΥΠΕΧΩΔΕ, 2001).

Το θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει την διαχείριση των αποβλήτων στην Ελλάδα αποτελείται από τις παρακάτω νομοθετικές ρυθμίσεις:

Γενικά

- **ΚΥΑ 29407/3508/2002** (ΦΕΚ 1572 Β) «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων».
- **ΚΥΑ 22912/1117 /2005** (ΦΕΚ 759 Β) «Μέτρα και όροι για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος από την αποτέφρωση των αποβλήτων».
- **ΚΥΑ Η.Π. 4641/232/2006** (ΦΕΚ 168 Β) «Καθορισμός τεχνικών προδιαγραφών μικρών ΧΥΤΑ σε νησιά και απομονωμένους οικισμούς κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 (παρ.4) σε συνδυασμό με το άρθρο 20 (Παρ.Ι) της υπ' αριθμ.29407/3508/2002 ΚΥΑ»

Στερεά μη επικίνδυνα απόβλητα

- **ΚΥΑ 114218/1997** (ΦΕΚ 1016 Β) «Κατάρτιση πλαισίου Προδιαγραφών και γενικών προγραμμάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων».
- **ΚΥΑ 50910/2727/2003** (ΦΕΚ 1909 Β) «Μέτρα και Όροι για τη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων. Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης».

Επικίνδυνα απόβλητα

- **ΚΥΑ 13588/725/2006:** «Μέτρα όροι και περιορισμοί για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991. Αντικατάσταση της υπ. αριθ. 19396/1546/1997 ΚΥΑ «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων» (Β' 604)».
- **ΚΥΑ 24944/1159/2006:** Έγκριση Γενικών Τεχνικών Προδιαγραφών για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ. Β) της υπ' αριθμ. 13588/725 κοινή υπουργικής απόφασης «Μέτρα όροι και περιορισμοί για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων κ.λπ.» (Β' 383) και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του άρθρου 7 (παρ.1) της οδηγίας 91/156/ΕΚ του Συμβουλίου της 18ης Μαρτίου 1991» (Β' 791).
- **ΚΥΑ 8668/2007** Έγκριση Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων (ΦΕΚ Β' 287) σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ.Α) της υπ' αριθμ. 13588/725 κοινή υπουργική απόφαση «Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων κ.λπ.» (Β' 383) και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του άρθρου 7 (παρ.1) της υπ' αριθμ. 91/156/ΕΚ οδηγίας του Συμβουλίου της 18ης Μαρτίου 1991. Τροποποίηση της υπ' αριθμ.13588/725/2006 κοινή υπουργική απόφαση «Μέτρα όροι και περιορισμοί για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων ... κ.λπ.» (Β' 383)

και της υπ' αριθμ. 24944/1159/206 κοινή υπουργική απόφαση «Έγκριση Γενικών Τεχνικών Προδιαγραφών για την διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων ... κ.λπ.» (Β' 791).

Η εθνική νομοθεσία περιλαμβάνει και ειδικές ρυθμίσεις που αφορούν:

- Πολυχλωροδιφαινύλια και πολυχλωροτριφαινύλια: **ΚΥΑ 7589/731/2000** (ΦΕΚ 514 Β) και **ΚΥΑ 18083/1098 Ε.103/2003** (ΦΕΚ 606 Β).
- Εναλλακτική διαχείριση ρευμάτων επικινδύνων αποβλήτων (π.χ. λιπαντικά έλαια) (Π.Δ. που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 2939/2001 (ΦΕΚ 179 Α).
- Διαχείριση ιατρικών αποβλήτων **ΚΥΑ 37591/2031/2003** (ΦΕΚ 1419 Β) (www.eedsa.gr).

Σήμερα έχουν εγκριθεί ο εθνικός σχεδιασμός διαχείρισης στερεών αποβλήτων και οι αντίστοιχοι περιφερειακοί ενώ έχουν κατασκευαστεί ή/και ολοκληρώνεται η κατασκευή περίπου 102 ΧΥΤΑ, 55 Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων, 8 Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών, 3 Εργοστάσια Μηχανικής Ανακύκλωσης και Κομποστοποίησης (Χανιά, Καλαμάτα, Άνω Λιόσια) και κάποιοι μικροί ΧΥΤΑ νησιών οι οποίοι δημιουργούνται βάσει ειδικών προδιαγραφών, για τον καθορισμό των οποίων έχει εκδοθεί η σχετική ΚΥΑ Η.Π. 4641/232/2006 (ΦΕΚ 168 Β, Τεχνικές προδιαγραφές μικρών ΧΥΤΑ). Τα έργα των μικρών ΧΥΤΑ νησιών έχουν ωριμότητα και έχουν δεσμευτεί πιστώσεις από το ΕΠΠΕΡ για την υλοποίησή τους (Α. Σκορδίλης, 2008).

Παράλληλα, Το ΥΠΕΧΩΔΕ, με την κατάρτιση του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΕΣΔΣΑ), έθεσε σαφές χρονοδιάγραμμα για την εξάλειψη των 400 ΧΑΔΑ μέχρι το 2008 και κατάρτισε πρόγραμμα αποκατάστασης των ΧΑΔΑ (Ι. Μαχαίρας, 2006).

Τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω αποτελούν σε γενικές γραμμές την πολιτική της Ελλάδας για τη διαχείριση και τη μείωση των στερεών αποβλήτων.

Διαχείριση Υδάτινων Πόρων

Σε ότι αφορά στη διαχείριση των υδάτινων πόρων η Ελλάδα και συγκεκριμένα το αρμόδιο Υπουργείο π. ΠΕΧΩΔΕ κατάρτισε το Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων της χώρας, το 2008, σε εφαρμογή του Π.Δ. 51/2007 και διάφορων σχετικών ΚΥΑ που εναρμονίζουν την εθνική νομοθεσία με την Οδηγία 2000/60 για την ολοκληρωμένη προστασία των υδάτων. Παράλληλα:

- έχει συσταθεί και λειτουργεί η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων στο π. ΥΠΕΧΩΔΕ η οποία με εκθέσεις προόδου αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ότι αφορά στην κατάσταση των υδάτων στη χώρα,
- έχουν καταρτιστεί η Στρατηγικές Διαχείρισης Λειψυδρίας και οι μελέτες διαχείρισης υδατικών πόρων των Υδατικών Διαμερισμάτων της χώρας. Εντός του 2008 θα είναι διαθέσιμες στις Διευθύνσεις Υδάτων των Περιφερειών.
- έχει αναβαθμιστεί η Εθνική Τράπεζα Υδρολογικής και Μετεωρολογικής Πληροφορίας στην οποία συνδέεται και το Δίκτυο Παρακολούθησης Υπόγειων Νερών Ελλάδας.
- έχει αναβαθμιστεί το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος με τη διάθεση ποσού 4 εκατ. ευρώ.
- παρακολουθούνται συστηματικά τα ποτάμια και οι λίμνες της χώρας ανά

τρίμηνο με δίκτυο 200 σημείων για 70 παραμέτρους ρύπανσης και 156 τοξικές ουσίες σε 50 επιλεγμένα σημεία παρακολουθούνται συνολικά τοξικές ουσίες και

- υλοποιήθηκαν προγράμματα αντιμετώπισης της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης (Θεσσαλία, Αργολίδα, Θεσσαλονίκη κ.α.), καθώς και ειδικά προγράμματα μείωσης της ρύπανσης από επικίνδυνες ουσίες (Βεγορίτιδα, Κορώνεια, κ.α.) (www.minenv.gr).

Ειδικότερα σε ότι αφορά στο Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας Υδατικών Πόρων σκοπός του είναι η συντονισμένη, βιώσιμη και ολοκληρωμένη διαχείριση του νερού. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί το απαραίτητο εργαλείο για τη διαχείριση και προστασία του νερού σε περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο καθώς:

- Αποτελεί τη βάση για την εκπόνηση των επιμέρους αναλυτικών διαχειριστικών μελετών ανά κύρια λεκάνη απορροής ή υδατικό διαμέρισμα.
- Αποτελεί επίσης, τη βάση για τη λήψη σημαντικών αποφάσεων για νέα αναπτυξιακά έργα και για μέτρα προστασίας των επιφανειακών και υπογείων υδατικών πόρων, σε περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο.
- Περιγράφει τα προβλήματα, τις αδυναμίες και τις ελλείψεις στα θέματα διαχείρισης, καθώς και τις δυνατότητες αντιμετώπισής τους.
- Προτείνει μια σειρά σημαντικών παρεμβάσεων και δράσεων, οι οποίες τίθενται σε απόλυτη προτεραιότητα υλοποίησης και αφορούν στα παρακάτω:

A. Προστασία υπογείων υδάτων

Με μέτρα προστασίας και ανάκαμψης των υδροφορέων που μεταξύ άλλων αναφέρονται στα εξής:

- μείωση των σημειακών πηγών ρύπανσης, όπως βόθροι, αλλά και διάχυτων, γεωργικής κυρίως προέλευσης, πηγών ρύπανσης (φυτοφάρμακα, νιτρικά) με την υιοθέτηση ορθών γεωργικών πρακτικών,
- περιορισμό των απωλειών ύδατος,
- υποκατάσταση υπογείων υδάτων με επιφανειακά, μέσω της κατασκευής έργων ταμίευσης επιφανειακών νερών και μεθόδων ανάκτησης και επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων,
- τεχνητό εμπλουτισμό των υδροφορέων,
- ουσιαστική μείωση των αντλήσεων υπόγειου νερού με αντίστοιχη εξοικονόμηση νερού για άρδευση.

B. Αποχέτευση και επεξεργασία λυμάτων

Με μέτρα για:

- την αντιμετώπιση της ρύπανσης από αστικά λύματα με τη δημιουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, βιολογικών καθαρισμών και δικτύων αποχέτευσης στους οικισμούς της χώρας
- τη διαχείριση των βιομηχανικών αποβλήτων και την προστασία ρεμάτων που αποτελούν αποδέκτες ανεπεξέργαστων λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων
- την παρακολούθηση και τον έλεγχο καθώς και τη συγκέντρωση των παραγωγικών και βιομηχανικών μονάδων σε βιομηχανικές περιοχές.

Γ. Ανάπτυξη επιφανειακών υδατικών πόρων

Με την κατασκευή υδραυλικών έργων αξιοποίησης υδατικών πόρων (ταμιευτήρες, υδροηλεκτρικά έργα, λιμνοδεξαμενές και μεταφορές ή εκτροπές νερού σε άλλες λεκάνες) για την κάλυψη των υδατικών ελλειμμάτων περιοχών της χώρας και τη μερική επαναφορά των υπογείων υδατικών πόρων σε ανεκτή κατάσταση, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει η Οδηγία 2000/60 για τα νερά.

Τα έργα αυτά θα έχουν ιδιαίτερα θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως βελτίωση κατάστασης υδροφορέων, εξοικονόμηση ενέργειας από αντλήσεις, βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης, βελτίωση ποιοτικής κατάστασης οικοσυστήματος Πηνειού, ενεργειακό όφελος από την παραγωγή «πράσινης» υδροηλεκτρικής ενέργειας.

Δ. Διαχείριση ζήτησης

Μέτρα για τη βιώσιμη διαχείριση της ζήτησης των υδατικών πόρων όπως:

- αποδοτικότερες μεθόδους άρδευσης (π.χ. στάγδην άρδευση),
- τη χρήση εναλλακτικών υδατικών πόρων,
- επιλογή λιγότερο υδροβόρων καλλιεργειών,
- συντήρηση/επιδιόρθωση αρδευτικών καναλιών και δικτύων.

Ε. Αντιπλημμυρική προστασία

Μέτρα για τον περιορισμό των κινδύνων από πλημμύρες όπως δημιουργία αντιπλημμυρικών έργων με πρώτη προτεραιότητα τις περιοχές αυξημένης επικινδυνότητας (π.χ. Αττική, μεγάλες πόλεις, Έβρος), σύνταξη χαρτών επικινδυνότητας και σχεδίων διαχείρισης εκτάκτων αναγκών και άλλα μέτρα.

ΣΤ. Διακρατικές συμφωνίες

Σύναψη συμφωνιών με τα γειτονικά κράτη (Βουλγαρία, Τουρκία, ΠΓΔΜ) για τα διακρατικά νερά, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη ολοκληρωμένη διαχείριση και προστασία της ποιότητας των υδατικών αυτών πόρων, αλλά και την εξασφάλιση της ελάχιστης περιβαλλοντικής παροχής για τα σημαντικά οικοσυστήματα της περιοχής.

Ζ. Οικονομική ανάλυση χρήσεων νερού

Κοστολόγηση των χρήσεων και έργων αξιοποίησης νερού και επιμερισμός του οικονομικού κόστους και οφέλους στις επιμέρους χρήσεις, σε συνδυασμό με σύστημα κινήτρων, επιδοτήσεων και αποζημιώσεων για την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 2000/60 (www.itia.ntua.gr/el/docinfo/782/).

Τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω αποτελούν σε γενικές γραμμές την πολιτική της Ελλάδας για τον άξονα διαχείριση υδατικών πόρων της Εθνικής Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Ελλάδας, που όμως παρόλο ότι υπάρχει Εθνικός Προγραμματισμός έχει πραγματοποιηθεί σχετικά μικρή πρόοδος.

Αντιμετώπιση της ερημοποίησης

Η πολιτική της Ελλάδας για την ερημοποίηση, η οποία αφορά στην εξάντληση της παραγωγικότητας των εδαφών και των διαθέσιμων υδάτινων αποθεμάτων, συμπυκνώνεται στο σχετικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης που εγκρίθηκε το 2001.

Στο Σχέδιο Δράσης αυτό περιλαμβάνονται κατευθύνσεις και μηχανισμοί που πρέπει να ακολουθηθούν σε εθνικό επίπεδο κατά την προσπάθεια αντιμετώπισης των

κινδύνων και επιπτώσεων της ερημοποίησης. Λόγω του ότι ο βασικός συντελεστής της ερημοποίησης στην Ελλάδα είναι η αλόγιστη ανθρώπινη δραστηριότητα, το μεγαλύτερο μέρος του εν λόγω Σχεδίου Δράσης αναφέρεται σε μέτρα εξορθολογισμού της.

Το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει:

- Γενικά μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης της ερημοποίησης όπως: προσδιορισμός των απειλούμενων περιοχών, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κοινωνικών φορέων και των φορέων διοίκησης, δημιουργία φορέων εφαρμογής και παρακολούθησης μέτρων, αναβάθμιση ερημοποιηθεισών περιοχών, διεθνείς συνεργασίες κ.ά.
- Σχεδιασμός και εφαρμογή χρήσης γαιών με την εφαρμογή του Ν. 2742/99 περί χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης και την κατάρτιση των προβλεπόμενων Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο που θα εξεταστούν σε επόμενη παράγραφο.
- Μέτρα για το γεωργικό τομέα όπως: τεχνικά (ανάπτυξη δικτύων άρδευσης, αντιδιαβρωτικά έργα, αφαλάτωση εδαφών κ.ά.), θεσμικά (επιδότησεις επέκτασης συστημάτων αγρανάπαυσης περιοχών που απειλούνται με διάβρωση, ρυθμιστικές διατάξεις που περιορίζουν την υπεράντληση υπογείων υδάτων και γεωτρήσεων κ.ά.), συμβουλευτικά (το υπουργείο αγροτικής ανάπτυξης ενημερώνει και εκπαιδεύει τους αγρότες σε θέματα σχετικά με τον περιορισμό των διαβρώσεων, την εξοικονόμηση αδρευτικού ύδατος, την προστασία υδάτινων πόρων κ.ά.), καλλιεργητικά μέτρα κ.ά.
- Μέτρα για τον τομέα των δασών όπως: θεσμοθέτηση και τήρηση κανόνων χρήσης και αλλαγής αυτής με αυστηρά κριτήρια, αντιμετώπιση πυρκαγιών (ρύθμιση ιδιοκτησιακού καθεστώτος, εξασφάλιση μη αλλαγής χρήσης καμένων εκτάσεων, ανάπτυξη συστήματος διαπίστωσης δραστών και αυστηρής τιμωρίας, διαχείριση δασικών οικοσυστημάτων, γρήγορη επισήμανση και καταστολή πυρκαγιών, περιορισμό συνεπειών πυρκαγιών, διατήρηση της βιοποικιλότητας κ.ά.
- Μέτρα προστασίας της πανίδας όπως: συστηματικής και συνεχής συλλογή στοιχείων όσον αφορά στα πληθυσμιακά επίπεδα των ειδών, επιλογή και προστασία κατάλληλων βιοτόπων οι οποίοι παρουσιάζουν οικολογικό ενδιαφέρον, έλεγχος υπερβόσκησης των βιοτόπων από οικόσιτα, καθιέρωση θεσμού ελεγχόμενου κυνηγιού σε ειδικές περιοχές κ.ά.
- Μέτρα για τον τομέα της κτηνοτροφίας όπως: νομοθετικά (βελτίωση του νομικού καθεστώτος και του καθεστώτων χρήσης των βοσκοτόπων, οριοθέτηση των βοσκόμενων δασικών εκτάσεων κ.ά.), τεχνικά (σύνταξη μελετών διαχείρισης και βελτίωσης, ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ζωοτροφών κ.ά.), πολιτικά (θέσπιση ενιαίας πολιτικής, αλλαγή του συστήματος επιδότησης των ζώων, χρηματοδότηση βελτίωσης των βοσκοτόπων κ.ά.) εκπαιδευτικά (επιμόρφωση των γεωτεχνικών επιστημόνων, ευαισθητοποίηση των κτηνοτροφών),
- Μέτρα για τον τομέα υδατικών πόρων για τις αρδεύσεις (αποκατάσταση δικτύων, εφαρμογή ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης αρδευτικού ύδατος, ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση ύδατος, για τις αστικές και βιομηχανικές χρήσεις (προσαρμογή τιμολογίων κατά το θέρος και σε περιόδους ξηρασίας, τροποποίηση υδραυλικών εγκαταστάσεων για τη μείωση της κατανάλωσης, παροχή κινήτρων για δημιουργία ιδιωτικών μηχανισμών, θεσμοθέτηση περιορισμών στη χρησιμοποίηση απαιτητικών σε νερό φυτών κ.ά.), για την αύξηση του διαθέσιμου ύδατος (αξιολόγηση και

βελτίωση της διαχείρισης ταμιευτήρων, χρηματοδότηση προγραμμάτων ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης υδάτων, συγκράτηση και αποθήκευση ρεόντων επιφανειακών υδάτων κ.ά)

- Μέτρα για τον τομέα κοινωνίας - οικονομίας σε μέσω, βράχυ και μακροπρόθεσμο ορίζοντα όπως (διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, επιλεγμένες φορολογικές ελαφρύνσεις, βελτίωση της πρόσβασης, σχεδιασμός περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, ολοκληρωμένος χωρικός σχεδιασμός και πολλά άλλα μέτρα) (www.gnccd.com).

Όπως προκύπτει από την συνοπτική παρουσίαση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά της Ερημοποίησης, για την εφαρμογή του απαιτούνται πολλές επιμέρους μελέτες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, νομοθετικές ρυθμίσεις σε επίπεδο κανονιστικό και χρηματοδοτικό από τα οποία έχουν πραγματοποιηθεί ελάχιστα μέχρι σήμερα. Παράλληλα απαιτούνται ειδικότερα μέτρα σε επίπεδο τομεακών πολιτικών που θα εξεταστούν παρακάτω.

Σε ότι αφορά στην προστασία της βιοποικιλότητας και των δασικών πόρων δεν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική, μέσω όμως τομεακών πολιτικών που θα εξετασθούν στη συνέχεια (όπως η χωροταξική πολιτική) έχουν πραγματοποιηθεί ή καλύτερα έχουν προβλεφθεί σημαντικά πράγματα.

Πριν γίνει η παρουσίαση επιλεγμένων τομεακών πολιτικών στις οποίες έχει ενσωματωθεί η διάσταση της αειφορίας αξίζει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος με μια ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει την κλιματική αλλαγή, τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, την προστασία των υδατικών πόρων, της βιοποικιλότητας και εν γένει των φυσικών πόρων στην Ελλάδα εφαρμόζεται υπό τις επιταγές της Ε.Ε. εφαρμόζεται η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των διατάξεων του Ν. 1650/86 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 160Α), όπως τροποποιήθηκε-συμπληρώθηκε με το Ν. 3010/2002 (ΦΕΚ 91Α), καθώς και από τις ΚΥΑ που έχουν εκδοθεί και με τις οποίες ρυθμίζονται θέματα που αναφέρονται στον νόμο.

Οι κατηγορίες έργων και δραστηριοτήτων που υπάγονται στη διαδικασία αυτή είναι 10 σύμφωνα με την ΚΥΑ 15393/2332/2002 (ΦΕΚ Β' 1022):

- Έργα οδοποιίας
- Υδραυλικά έργα
- Λιμενικά έργα
- Συστήματα Υποδομών
- Εξορυκτικές και συναφείς δραστηριότητες
- Τουριστικές εγκαταστάσεις - Εργασίες Πολεοδομίας
- Κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές εγκαταστάσεις
- Υδατοκαλλιέργειες
- Βιομηχανικές εγκαταστάσεις και εργασίες διαρρύθμισης βιομηχανικών ζωνών
- Ειδικά έργα

Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί ότι για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι σοβαρές παραβάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αλλά και για να εφαρμοστούν οι γενικότερες δεσμεύσεις που απορρέουν από την Κοινοτική Νομοθεσία, συστάθηκε στο π. ΥΠΕΧΩΔΕ, η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π.), σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος Α1, του νόμου

2947/2001 (ΦΕΚ Α' 228 «Θέματα Ολυμπιακής Φιλοξενίας, Έργων Ολυμπιακής Υποδομής και άλλες διατάξεις»).

Βασική αρμοδιότητα της Ε.Υ.Ε.Π. είναι να διενεργεί ελέγχους για να διαπιστώνει αν τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι στα έργα και τις δραστηριότητες του δημόσιου, ευρύτερου δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε ολόκληρη τη χώρα αλλά και να εισηγείται την επιβολή κυρώσεων. Αν και η στελέχωση της υπηρεσίας είναι περιορισμένη (λιγότερα από 50 άτομα σε όλη τη χώρα), το έργο που πραγματοποίησε μέχρι σήμερα θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό.

4.2.1 Τομεακές πολιτικές

Χωροταξική Πολιτική

Στην Ελλάδα μέχρι πριν περίπου δύο χρόνια υπήρχε ένα έλλειμμα δεκαετιών αυτό του ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο που ουσιαστικά αποτελεί την χωρική έκφραση των επιμέρους πολιτικών της (οικονομικής, περιβαλλοντικής, κοινωνικής, υποδομών, περιφερειακής ανάπτυξης).

Το κενό αυτό σήμερα δεν υπάρχει καθώς θεσμοθετήθηκαν το Γενικό Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128 Α' 2008) και τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 1138 Β' 2009), τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΦΕΚ 2464 Β' 2008) και τη Βιομηχανία (151 ΑΑΠ 2009) βάσει των διατάξεων του ν. 2742/99 για το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη στον οποίο ενσωματώθηκαν οι κατευθύνσεις του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου που υιοθετήθηκε από τους αρμόδιους για τη χωροταξία υπουργούς των χωρών μελών το 1999 και δημιουργήθηκε έτσι ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο στόχων, αρχών, οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού, που προωθούν την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη, κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επί μέρους ενότητες του και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο (ν. 2742/99)

Ειδικότερα:

Το **Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο (Γενικό Πλαίσιο)** αποτελεί ένα σύνολο κειμένων και διαγραμμάτων στο οποίο:

- α) καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη και διάρθρωση του εθνικού χώρου,
- β) αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών και
- γ) προσδιορίζονται, σε αντιστοιχία με τις κατευθύνσεις του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου, σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία και οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και σε συμφωνία με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου.

Στόχος του Γενικού Πλαισίου είναι η διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης, που προωθεί την ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική και οικονομική συνοχή και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται:

1. Η ενίσχυση του ρόλου της χώρας - σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο, με:

- Την ανάδειξη των μοναδικής αξίας φυσικών και πολιτιστικών πόρων της που συνιστούν από κοινού αδιαμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας.
 - Την ανάδειξή της ως σημαντικού κόμβου σε δίκτυα μεταφορών, ενέργειας, επικοινωνιών, όπως και σε δίκτυα διασυννοριακών και λοιπών συνεργασιών ιδίως δε συνεργασιών για την προώθηση της γνώσης, της έρευνας και της τεχνολογίας.
 - Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης και αύξηση της ελκυστικότητας της χώρας για την προώθηση παραγωγικών επενδύσεων σε κλάδους στους οποίους διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα.
2. Η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής με :
- Ισορροπη - πολυκεντρική ανάπτυξη της χώρας.
 - Περιορισμό της υπέρμετρης αστικοποίησης με βελτίωση της ελκυστικότητας της υπαίθρου και την ενίσχυση της συνεργασίας και την εγκαθίδρυση εταιρικής σχέσης μεταξύ αστικών κέντρων και υπαίθρου
 - Βελτίωση της πρόσβασης στα βασικά δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών.
 - Βελτίωση της ποιότητας ζωής που να συνδυάζεται με τη διαφύλαξη των ιδιαιτεροτήτων της κάθε περιοχής και τη δυνατότητα επιλογής προτύπων διαβίωσης.
3. Η προστασία του περιβάλλοντος και η συνετή διαχείριση του χώρου με τον περιορισμό παραγόντων υποβάθμισής του χώρου, όπως η υπέρμετρη αστική εξάπλωση και η διάσπαρτη δόμηση.
4. Η παροχή πλαισίου κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού (*Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, 2008*).

Παράλληλα, η περιβαλλοντική διάσταση και τα ζητήματα προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος διατρέχουν όλο το κείμενο του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου.

Έτσι, μεταξύ των βασικών επιδιώξεων του περιλαμβάνονται:

- Η ανάδειξη των μοναδικής αξίας φυσικών και πολιτιστικών πόρων της χώρας μας και της μακραίωνης ιστορίας της που συνιστούν από κοινού αδιαμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας.
- Η αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων στο πλαίσιο των αναπτυξιακών διαδικασιών σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Η συνετή διαχείριση του χώρου μέσω της διαφύλαξης και κατά περίπτωση ανάδειξης των ευαίσθητων φυσικών πόρων, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου και του περιορισμό παραγόντων υποβάθμισής του, όπως η υπέρμετρη αστική εξάπλωση και η διάσπαρτη δόμηση.
- Η συνεχής μέριμνα για την εξοικονόμηση ενέργειας, όπως και η προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας φιλικότερων προς το περιβάλλον, ιδίως δε των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Παράλληλα το Εθνικό Χωροταξικό πλαίσιο παρέχει κατευθύνσεις:

- για τη χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, που έχουν ως βασικό άξονα, για την υλοποίηση ή τη διατήρηση υφιστάμενων, το θετικό ισοζύγιο που προσφέρουν αυτές οι υποδομές συνολικά προς το περιβάλλον και την ανάπτυξη,

- για τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων, που αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στη διευθέτηση συγκρούσεων χρήσεων γης και τη διασφάλιση προϋποθέσεων συνύπαρξης δραστηριοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη την μοναδικότητα των πόρων για την ανάπτυξη κάθε παραγωγικής δραστηριότητας και σταθμίζοντας παράγοντες κόστους - ωφέλειας σε κοινωνικό-οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο καθώς και
- για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παράκτιου, νησιωτικού, και αγροτικού χώρου, που έχουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία καθιστούν αναγκαία την ειδική αντιμετώπιση τους με έμφαση στη διαφύλαξη της πλούσιας βιοποικιλότητας και των ωραίων τοπίων, που αποτελούν βασικά στοιχεία έλξης και επομένως το συγκριτικό πλεονέκτημα τους, καθώς και της αρμονίας του ανθρωπογενούς με το φυσικό περιβάλλον, που αποτελεί προϋπόθεση ποιότητας ζωής (Γ. Σουφλιάς, 2007).

Επιπρόσθετα, το Γενικό Πλαίσιο αφιερώνει ένα ολόκληρο άρθρο, στο οποίο προβλέπει πολιτικές και μέτρα για τη διατήρηση, την προστασία και την ανάδειξη της εθνικής φυσικής κληρονομιάς, τη διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, καθώς και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων (Γ. Σουφλιάς, 2007).

Πιο συγκεκριμένα:

Για τις περιοχές προτεραιότητας φυσικού πλούτου, όπως αυτές προσδιορίστηκαν σε εφαρμογή των διεθνών, κοινοτικών δεσμεύσεων της χώρας και της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής (π.χ. περιοχές με Φορέα Διαχείρισης, περιοχές προστασίας της φύσης και του τοπίου, περιοχές για τις οποίες έχουν εκπονηθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες ή σχέδια κήρυξής τους ως προστατευόμενων περιοχών) προβλέπεται:

- Ολοκλήρωση κι εφαρμογή της οριοθέτησης και των διαχειριστικών σχεδίων για τις 27 φυσικές περιοχές με Φορέα Διαχείρισης καθώς και εξασφάλιση της καλής λειτουργίας των Κέντρων Ενημέρωσης για το Περιβάλλον, που υπάρχουν ήδη σε αυτές.
- Ολοκλήρωση μέχρι το 2013 των διαδικασιών μελέτης και κήρυξης των περίπου 80 φυσικών περιοχών. Διαχείριση αυτών, καθώς και των υπολοίπων ήδη κηρυγμένων περιοχών, με κατάλληλους τρόπους κατά περίπτωση και με δημιουργία αντίστοιχων Κέντρων Ενημέρωσης για το Περιβάλλον.
- Εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για τις υπόλοιπες φυσικές περιοχές, που έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000.
- Προώθηση της δημιουργίας ενιαίων δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, οργάνωση χώρων και διαδρομών και εν γένει ανάδειξη και αξιοποίησή τους με συνεργασία των αρμόδιων αρχών.
- Διατύπωση όρων και προϋποθέσεων για την προστασία των μικρής κλίμακας τοπίων στον αγροτικό και αστικό χώρο, σε σχέση με την επιδίωξη ήπιας και ποιοτικής τουριστικής ανάπτυξης (Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, 2008).

Περαιτέρω, για την προστασία του τοπίου και της υπαίθρου από την άναρχη οικιστική ανάπτυξη, που αποτελούν την κυριότερη απειλή κατά της φυσικής κληρονομιάς δίδονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Προώθηση της αρχής της 'συμπαγούς πόλης' σε όλα τα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού.

- Λήψη μέτρων για τις υπόλοιπες προστατευόμενες περιοχές, στα πλαίσια Ρυθμιστικών-Πολεοδομικών Σχεδίων.
- Σταδιακός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης και ενίσχυση της συγκέντρωσης νέων παραγωγικών μονάδων σε οργανωμένους υποδοχείς .

Ολοκληρώνοντας, στο πλαίσιο των διεθνών, κοινοτικών και συνταγματικών δεσμεύσεων της χώρας για την εφαρμογή των αρχών βιώσιμης χρήσης των πόρων (όπως εδάφους, υδάτων, ατμόσφαιρας κ.ά.), το Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο, περιλαμβάνει κατευθύνσεις για το σχεδιασμό σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Συγκεκριμένα:

Για το υδατικό και θαλάσσιο περιβάλλον, προτείνει:

- (α) το συντονισμό και οργάνωση των Φορέων Διαχείρισης Νερού,
- (β) τη συνολική διαχείριση των υδάτινων πόρων της χώρας με τρόπο ώστε να καλύπτονται ισόρροπα οι ανάγκες χρήσης και ανάπτυξης των διαφορετικών χωρικών και διοικητικών ενότητων,
- (γ) την προώθηση (χωροταξικών) μέτρων που συμβάλλουν στη δραστική μείωση του ρυπαντικού φορτίου από αστικά, βιομηχανικά και αγροτικά απόβλητα σε όλους τους υδατικούς υποδοχείς, κυρίως στις ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές, και
- (δ) την οριοθέτηση των υδατορεμάτων.

Για το έδαφος, προτείνει:

- (α) την κατάργηση και εξυγίανση των ανεξέλεγκτων χώρων διάθεσης και τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων για ανακύκλωση απορριμμάτων στην πηγή,
- (β) την κατάρτιση μητρώου ποιότητας εδαφών και παρακολούθησης της εξέλιξής τους,
- (γ) την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρύπανσης των εδαφών από τη βιομηχανία αλλά και από τις γεωργικές δραστηριότητες και παρεμβάσεις αποκατάστασης
- (δ) την αποφυγή της διάβρωσης κι απερίμωσης των εδαφών μέσω προγραμμάτων φυσικής αναγέννησης και αναδάσώσεων και
- (ε) τον περιορισμό της υφαλμύρισης των εδαφών με έλεγχο των αντλήσεων από τους υπόγειους υδροφορείς.

Για την ατμόσφαιρα, προτείνει:

- (α) χωροταξικά μέτρα που συμβάλλουν στην εφαρμογή επιχειρησιακών σχεδίων δράσης για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης,
- (β) χωροταξικά μέτρα που συμβάλλουν στον περιορισμό των ρύπων από τα οχήματα και προώθηση των μέσων μαζικής μεταφοράς,
- (γ) υποδομές για τη χρήση καυσίμων με χαμηλές εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων και ιδιαίτερα του φυσικού αερίου και
- (δ) επέκταση και ενίσχυση του αστικού και περιαστικού πρασίνου.

Τέλος, για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών προωθούνται πέραν των ανωτέρω:

- (α) σχέδια χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- (β) υποδομές για γενίκευση της χρήσης φυσικού αερίου (ιδιαίτερα στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας),

- (γ) υποχρεωτική μείωση εκπομπών του θερμοκηπίου από βιομηχανίες,
- (δ) εφαρμογή βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών στις βιομηχανίες,
- (ε) μέτρα πρόληψης των δασικών πυρκαγιών και αναδασώσεις και
- (στ) εφαρμογές βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής (*Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, 2008*).

Περνώντας στα Ειδικά Πλαίσια σημειώνεται καταρχήν ότι αποτελούν σύνολα κειμένων ή και διαγραμμάτων που εξειδικεύουν ή και συμπληρώνουν τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου, που αφορούν στην ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου και ιδίως:

- Τη χωρική διάρθρωση ορισμένων τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής σημασίας
- Τη χωρική διάρθρωση των δικτύων και υπηρεσιών τεχνικής, κοινωνικής και διοικητικής υποδομής εθνικού ενδιαφέροντος
- Ορισμένες ειδικές περιοχές του εθνικού χώρου και ιδίως τις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, και τις ορεινές και προβληματικές ζώνες, που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά, αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα.

Τα θεσμοθετημένα Ειδικά Πλαίσια για Τουρισμό, τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και τη Βιομηχανία που εξειδικεύουν τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου στους εν λόγω τομείς έχουν αντίστοιχη φιλοσοφία με αυτό σε ότι αφορά τα θέματα περιβάλλοντος που έρχονται να εξειδικεύσουν.

Συγκεκριμένα:

Το **Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό** μέσω του οποίου επιδιώκεται η παροχή κατευθύνσεων κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού και των αναγκών προς τούτο υποδομών στον ελληνικό χώρο, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, την εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων, την ενίσχυση των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης καθώς και τη διαμόρφωση ενός σαφέστερου πλαισίου κατευθύνσεων προς τον υποκείμενο σχεδιασμό, τις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, θεωρεί το φυσικό περιβάλλον και την προστασία του βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη του τομέα (*Γ. Σουφλιάς, 2008*).

Έτσι, κατηγοριοποιώντας τον εθνικό χώρο σε περιοχές βάσει της έντασης και του είδους της τουριστικής δραστηριότητας, της γεωμορφολογίας και της ευαισθησίας των πόρων δίδονται, μεταξύ άλλων, κατευθύνσεις και θεσπίζονται όροι και προϋποθέσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από την τουριστική χρήση.

Καταρχήν, μπαίνει τέλος στην αναρχία και περιορίζεται η διάσπαρτη δόμηση τουριστικών εγκαταστάσεων, η οποία αποτελεί μια από τις σημαντικότερες πληγές για το περιβάλλον και ιδιαίτερα το τοπίο.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι:

- Στο μεγαλύτερο μέρος της επικράτειας, απαγορεύεται πλέον η διάσπαρτη δόμηση εκτός των οικισμών και επιτρέπεται μόνο εντός αυτών.
- Αυξάνονται σημαντικά τα όρια αρτιότητας, ιδιαίτερα στις κρίσιμες τουριστικές περιοχές (στις αναπτυσσόμενες από 4 στρέμματα έγινε 8 και στις αναπτυγμένες από 4 στρέμματα έγινε 15).
- Μειώνεται στο μισό η μέγιστη πυκνότητα τουριστικών καταλυμάτων (κλίνες ανά στρέμμα). Από 10 έως 15 κλίνες που ισχύει σήμερα, γίνεται 6.

- Αυξάνεται σημαντικά η απόσταση από τον αιγιαλό, ιδιαίτερα στις επίπεδες παράκτιες περιοχές (από τα 50 στα 100 μέτρα).

Καθορίζεται στις παράκτιες περιοχές ζώνη υψηλής ανταγωνιστικότητας διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων, η οποία εκτείνεται σε απόσταση 200 μ. από τον αιγιαλό και έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη του τουρισμού. Στη ζώνη αυτή περιορίζεται η δημιουργία νέων εγκαταστάσεων - χρήσεων μη συμβατών με την τουριστική δραστηριότητα (ιδίως βιομηχανικές / βιοτεχνικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις χονδρικού εμπορίου, εμπορικών εκθέσεων, κτίρια και γήπεδα αποθήκευσης, γραφεία, κτίρια περιθάλψης, πρατήρια καυσίμων) (Γ. Σουφλιάς, 2008).

Παράλληλα, δίνονται κατευθύνσεις για τις ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές δηλαδή τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, οι οποίες αφορούν στην:

- Αξιοποίηση των πόρων με την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού κ.α.),
- ανάδειξη και προστασία του περιβάλλοντος και του τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία μουσείων κ.α.),
- δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών («δρόμοι» καπνού, αμπέλου, ελιάς κ.α.) και στην
- προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών), κ.α.

Επιπλέον, μέχρι τον καθορισμό χρήσεων και δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές, προτείνεται:

Ο περιορισμός της δόμησης μικρών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, τουριστικών καταλυμάτων στις εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών περιοχές, καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όρια τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%).

Ολοκληρώνοντας το Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, αναφέρεται ότι περιλαμβάνει κατευθύνσεις:

- για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (όπως γκολφ) με ειδική αναφορά στην επιβολή μέτρων ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης καθώς και διασφάλισης της προστασίας του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα των υδάτινων πόρων, από κινδύνους εξάντλησης και ρύπανσης
- για την επίλυση συγκρούσεων με άλλες χρήσεις όπως βιομηχανία, υδατοκαλλιέργειες και εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και
- για κατηγορίες χώρου με ειδικό καθεστώς (αγροτική γη, δάση και δασικές εκτάσεις) (Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, 2009).

Σε ότι αφορά στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας που αποτελούν πηγές ενέργειας φιλικές προς το περιβάλλον η ανάπτυξη τους αποτελεί βασική προτεραιότητα της παγκόσμιας κοινωνίας, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου, που αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα προβλήματα του πλανήτη μας.

Οστόσο, η ανάπτυξή τους δεν είναι άμοιρη επιπτώσεων στο περιβάλλον. Για την πρόληψη, την άμβλυνση και την αποτροπή των επιπτώσεων αυτών, είναι ιδιαίτερα σημαντική και άμεση η ανάγκη καθιέρωσης κατάλληλων κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης έργων ΑΠΕ στο σύνολο του εθνικού χώρου.

Την ανάγκη αυτή ήρθε να καλύψει το **Ειδικό Πλαίσιο για τις Α.Π.Ε.** στο οποίο:

- προσδιορίζονται αποστάσεις για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας και απόδοσης των εγκαταστάσεων,
- προσδιορίζονται κατηγορίες ζωνών ασυμβατότητας / αποκλεισμού, εντός των οποίων απαγορεύεται η χωροθέτηση αιολικών μονάδων. Οι ζώνες αυτές περιλαμβάνουν τις ασύμβατες χρήσεις και τις ελάχιστες αποστάσεις που πρέπει να τηρούν οι αιολικές εγκαταστάσεις από συγκεκριμένες δραστηριότητες και περιοχές και είναι κοινές για το σύνολο των κατηγοριών του εθνικού χώρου, με ορισμένες ιδιαιτερότητες που αφορούν τις θαλάσσιες περιοχές.
- καθορίζονται μέγιστες επιτρεπόμενες πυκνότητες αιολικών εγκαταστάσεων σε επίπεδο πρωτοβάθμιου ΟΤΑ κατά κατηγορία χώρου, με στόχο την αποφυγή «μονοκαλλιέργειας» από δραστηριότητες ΑΠΕ.
- καθορίζονται, κατά κατηγορία χώρου, κανόνες ένταξης των αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο, ώστε να αμβλύνονται ή / και να ελαχιστοποιούνται οι όποιες δυσμενείς οπτικές παρεμβολές τους σ' αυτό (Ειδικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ, 2008).

Σε ότι αφορά στο **Ειδικό Πλαίσιο της Βιομηχανίας** αυτό αποτελεί μια σημαντική προσπάθεια στην ενός εξαιρετικά σημαντικού κλάδου της ελληνικής οικονομίας.

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου είναι ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα, οι βασικοί στόχοι του Πλαισίου είναι οι εξής:

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικότητας στο βιομηχανικό τομέα, μέσω κατάλληλων χωρικών ρυθμίσεων.
- Η ενίσχυση της συμβολής της βιομηχανίας στην περιφερειακή ανάπτυξη, μέσω της προώθησης ενός πιο πολυκεντρικού προτύπου χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας.
- Ο εξορθολογισμός του προτύπου χωροθέτησης της βιομηχανίας με κατεύθυνση την οργανωμένη χωροθέτηση της βιομηχανίας.
- Η ουσιαστικότερη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον τρόπο ανάπτυξης της βιομηχανίας.
- Η απλούστευση και καλύτερη οργάνωση των επενδυτικών διαδικασιών, που συνδέονται με χωρικές πολιτικές.

Κλείνοντας το κεφάλαιο χωροταξική πολιτική σημειώνεται ότι με τη θεσμοθέτηση του Γενικού Πλαισίου και των Ειδικών Πλαισίων για τον Τουρισμό, τις ΑΠΕ και τη Βιομηχανία και ακολούθως των Ειδικών Πλαισίων για τις Παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, για τον ορεινό χώρο και τις υδατοκαλλιέργειες που βρίσκονται σε εξέλιξη αποκτά η χώρα **χωροταξικό** σχεδιασμό σε εθνικό επίπεδο, ο οποίος αποτελεί την ουσιαστικότερη προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη της και συμβάλλει καθοριστικά στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, στην κοινωνική και οικονομική συνοχή και στην προστασία και ανάπτυξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας μας.

Ωστόσο για να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα θα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή οι κατευθύνσεις του με την εναρμόνιση των κατωτέρων επιπέδων σχεδιασμού (περιφερειακά πλαίσια, τοπικός σχεδιασμός) και να υλοποιηθούν όλα τα μέτρα, ρυθμίσεις και δράσεις που προβλέπει. Διαφορετικά τα κείμενα που τον συνοδεύουν θα αποτελούν ευχολόγια χωρίς καμιά βαρύτητα για την αιφώρο ανάπτυξη της χώρας.

Μεταφορές

Στην Ελλάδα το σημαντικότερο πρόβλημα των μεταφορών είναι η συνεχής αύξηση της ζήτησης για μετακινήσεις. Η αύξηση αυτή επικεντρώνεται στις οδικές μεταφορές παρότι και τα άλλα μέσα εμφανίζουν αυξητικές τάσεις. ο τομέας των μεταφορών στην Ελλάδα καλύπτει σήμερα μεγάλο ποσοστό της ενεργειακής κατανάλωσης της χώρας (> 40%) και κατέχει σημαντικό και αυξανόμενο μερίδιο των εκπομπών αερίων ρύπων καθώς και για τα υψηλά επίπεδα θορύβου που αποτελούν μια ακόμα πηγή υποβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, η επέκταση των συγκοινωνιακών υποδομών για την κάλυψη της ζήτησης έχει ως συνέπεια την κατάληψη παραγωγικών γαιών και την υποβάθμιση φυσικών οικοσυστημάτων. Ωστόσο η έλλειψη κατάλληλων μεταφορικών υποδομών έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της συμφόρησης -με επιπτώσεις στην ατμόσφαιρα- και ευθύνη για μεγάλο αριθμό ατυχημάτων (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002).

Οι έντονες αυξητικές τάσεις στον τομέα αυτό στην Ελλάδα δημιουργούν την ανάγκη ενός ορθά σχεδιασμένου πακέτου μέτρων πολιτικής βάσει και της Κοινής Πολιτικής Μεταφορών της Ε.Ε.

Στο πλαίσιο αυτό προωθήθηκε μια σειρά παρεμβάσεων κανονιστικού χαρακτήρα που αποσκοπούσαν κυρίως στην αντιμετώπιση των έντονων φαινομένων ατμοσφαιρικής ρύπανσης όπως:

- Η απόσυρση των αυτοκινήτων παλαιάς τεχνολογίας.
- Η βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων.
- Η θέσπιση υποχρεωτικού ελέγχου στα καυσαέρια των αυτοκινήτων.
- Η επέκταση των λεωφορειοδρόμων και η χρήση αεριοκίνητων λεωφορείων.
- Δημιουργία ποδηλατοδρόμων

Παράλληλα, προωθούνται ουσιαστικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση των δημόσιων μέσων μεταφοράς με σημαντικότερες το μετρό, το τραμ και την αναβάθμιση και συμπλήρωση του σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου της χώρας (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός, Ιόνια Οδός) .

Περαιτέρω σε ότι αφορά στις θαλάσσιες μεταφορές, οι οποίες λόγω της γεωμορφολογίας της χώρας εμφανίζουν το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό μεταφορικό έργο (επιβατών και εμπορευμάτων) μεταξύ όλων των χωρών της ΕΕ προωθήθηκαν σχετικές δράσεις από το Υπ. Εμπορικής Ναυτιλίας όπως:

«- Συστηματική συμμετοχή των Υπηρεσιών του Υπουργείου στις εργασίες του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού ΙΜΟ, ο οποίος με βάση το Πρωτόκολλο του Κυότο έχει αρμοδιότητα να προτείνει μέτρα για τη συμβολή της Ναυτιλίας στην αντιμετώπιση της Κλιματικής Μεταβολής. Στο πλαίσιο αυτό προώθησε Νόμο για την κύρωση από τη χώρα του Παραρτήματος VI της Δ.Σ. MARPOL 73/78 αναφορικά με τις αέριες εκπομπές των πλοίων.

- Προώθηση της Ναυσιπλοΐας Μικρών Αποστάσεων (Short Sea Shipping). Η πρωτοβουλία αυτή υποστηρίζεται από την ΕΕ λόγω των θετικών επιπτώσεων που θα έχει ως προς την αποσυμφόρηση των οδικών αρτηριών.

- Προώθηση χρήσης υδροπλάνων.

- Υποστήριξη της συστηματικής θαλάσσιας σύνδεσης των νησιωτικών περιοχών της χώρας έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η εδαφική συνέχεια και η συνοχή του Κοινοτικού χώρου, καθώς και η διευκόλυνση της κινητικότητας στις περιοχές αυτές που από τη φύση τους παρουσιάζουν προβλήματα προσπελασιμότητας με δυσμενείς κοινωνικές συνέπειες.

- *Ανάλυση προβλημάτων λειτουργίας των λιμένων και ιεράρχηση προτεραιοτήτων έτσι ώστε να εξασφαλισθεί η αναγκαία ισορροπία μεταξύ της ανάπτυξης τους και της προστασίας του περιβάλλοντος» (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002)*

Τέλος, σημειώνεται ότι ουσιαστικό ρόλο στην ολοκληρωμένη προσέγγιση του τομέα των μεταφορών (εμπορευματικών και επιβατικών) και των αντίστοιχων υποδομών και στην αειφόρο ανάπτυξη τους στην Ελλάδα διαδραματίζει το Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο (που αναφέρθηκε προηγουμένως), το οποίο αναγνωρίζοντας τη σημασία του τομέα αυτού για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική συνοχή, αφιερώνει ένα ολόκληρο άρθρο (που καταλαμβάνει και το μεγαλύτερο μέρος του Πλαισίου), το άρθρο 6 στο οποίο αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής:

Κύριο στόχο της χωρικής διάρθρωσης των στρατηγικών δικτύων αποτελεί η διασύνδεση όλων των σημαντικών αστικών κέντρων, των βασικών αξόνων και κόμβων μεταφορών και των παραγωγικών περιοχών, στην βάση του κανόνα της ισότητας της πρόσβασης στις υποδομές.

Βασική επιδίωξη αποτελεί η αύξηση της ποιότητας των υφιστάμενων υποδομών μεταφορών και των σχετικών υπηρεσιών σε όλη την επικράτεια με σκοπό την αύξηση του βαθμού προσβασιμότητας και της προσπελασιμότητας, της μείωσης του χρόνου και του κόστους των μεταφορικών υπηρεσιών, της ασφάλειας των μεταφορικών / συγκοινωνιακών υπηρεσιών (επιβατών, εμπορευμάτων και πεζών) και της μείωσης κατανάλωσης καυσίμων.

Στο πλαίσιο αυτό προβλέπονται εξειδικευμένες κατευθύνσεις / πολιτικές τόσο για τον κλάδο των μεταφορών (εμπορευματικών και επιβατικών ανά κατηγορία μέσου οδικές, θαλάσσιες, σιδηροδρομικές, αεροπορικές) όσο και για την ανάπτυξη των αντίστοιχων υποδομών και υπηρεσιών (Γ. Σουφλιάς, 2007).

Γεωργία - Αλιεία

Ο αγροτικός τομέας εξακολουθεί να έχει σημαντική συμβολή στην ελληνική οικονομία. Η Ελληνική γεωργική πολιτική επηρεάστηκε καθοριστικά από το πλαίσιο που έθεσε η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) της ΕΕ ενσωματώνοντας περιβαλλοντικούς στόχους, αναγνωρίζοντας τον πολυλειτουργικό χαρακτήρα της γεωργίας και τη σημασία της Αλιείας.

Η Ελληνική Αγροτική Πολιτική παρουσιάστηκε καταρχήν μέσα από το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Αγροτική ανάπτυξη - ανασυγκρότηση της υπαίθρου 2000-2006 (www.minagric.gr).

Οι στρατηγικοί στόχοι του Προγράμματος αυτού είναι:

- η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς ανταγωνιστικότερου διεθνούς περιβάλλοντος,
- η βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητα της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία,
- η διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου (www.minagric.gr).

Ενώ οι άξονες προτεραιότητας που περιλαμβάνουν διάφορα μέτρα και δράσεις του Προγράμματος αυτού είναι:

- Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις σε Επίπεδο Αγροτικής Εκμετάλλευσης"
- Παρεμβάσεις στο Επίπεδο Μεταποίησης και Εμπορίας του Πρωτογενούς Γεωργικού και Δασικού Προϊόντος

- Βελτίωση της Ηλικιακής Σύνθεσης του Αγροτικού Πληθυσμού
- Βελτίωση των υποστηρικτικών Μηχανισμών και της Ενημέρωσης του Αγροτικού Πληθυσμού με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών
- Παρεμβάσεις στο Γεωργικό Προϊόν
- Ανάπτυξη και Προστασία Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
- Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (www.minagric.gr)

Σήμερα, το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) 2007-2013 καθορίζει τις προτεραιότητες της Ελλάδας για την περίοδο 2007-2013, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), στον οποίο ορίζεται ότι η εθνική στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης θα εφαρμοστεί μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013 (www.minagric.gr).

Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης 2007-2013 για την Ελλάδα εστιάζεται σε τρεις βασικούς άξονες:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας
- Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

συνεπικουρούμενους από ένα τέταρτο οριζόντιο άξονα LEADER, που βασίζεται στην εμπειρία που αποκτήθηκε από τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες Leader των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων (www.minagric.gr).

Αντίστοιχα για τον τομέα της αλιείας καταρτίστηκε καταρχήν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιεία 2000-2006, που εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 28-3-2001 (Απόφαση Αριθμ. 817), σύμφωνα με το οποίο οι στόχοι της αλιευτικής πολιτικής για τη συγκεκριμένη προγραμματική περίοδο είναι:

Γενικοί Στόχοι

- Η επίτευξη κατά βιώσιμο τρόπο ισορροπίας μεταξύ των αλιευτικών πόρων και της εκμετάλλευσής τους
- Η εφαρμογή των αρχών υπεύθυνης αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η συμβολή στην ανάπτυξη βιώσιμων από οικονομικής απόψεως επιχειρήσεων στον τομέα.
- Η βελτίωση της ποιότητας του εφοδιασμού της αγοράς και η αξιοποίηση των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
- Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη, ιδίως περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία.
- Η ορθολογική εκμετάλλευση των εσωτερικών υδάτινων πόρων, στα πλαίσια της αειφορίας.
- Η προώθηση ίσων ευκαιριών για εργασία (www.alieia.gr).

Ειδικό Στόχοι

Θαλάσσια Αλιεία

- Προστασία των αλιευτικών πόρων

- Αναδιάρθρωση του αλιευτικού στόλου, βελτίωση της δομής και της λειτουργικότητάς του.
- Βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης και ποιοτική αναβάθμιση της επαγγελματικής αλιευτικής τάξης.
- Στήριξη του αλιευτικού κόσμου για επαγγελματικό επαναπροσανατολισμό.

Υδατοκαλλιέργεια

- Αναβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, με σεβασμό στην υγιεινή κατάσταση τους και τις διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών, στα πλαίσια βιώσιμων πρακτικών με την εφαρμογή σύγχρονων συστημάτων παρακολούθησης και διάθεσης
- Εκσυγχρονισμός - αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων του Τομέα, σε τεχνικό, εμπορικό και διοικητικό επίπεδο, με επακόλουθη αύξηση της βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητάς τους
- Εντατικοποίηση των προβλεπομένων από τη νομοθεσία ελέγχων και εκσυγχρονισμός του υπάρχοντος συστήματος παρακολούθησης και καταγραφής στοιχείων, παραγωγής, εμπορίας και απασχόλησης
- Αύξηση παραγωγής προϊόντων υδατ/γείας, υψηλής διατροφικής αξίας και ποιότητας.
- Βελτίωση των συνθηκών αλιείας σε ιχθυοτροφικές εκμεταλλεύσεις των εσωτερικών υδάτων.
- Προστασία του περιβάλλοντος στα πλαίσια της Υπεύθυνης Υδατ/γείας με διασφάλιση αειφορικών προσεγγίσεων στην παραγωγική διαδικασία.
- Διερεύνηση των αγορών διάθεσης προϊόντων υδατ/γείας και εξεύρεση νέων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του καταναλωτικού κοινού.

Μεταποίηση - Εμπορία

- Ο προσανατολισμός της βιομηχανίας σε προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας.
- Η αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων μεταποίησης & εμπορίας και της εξαγωγιμότητας των προϊόντων τους, η προσαρμογή των επιχειρήσεων στην παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τη διεθνοποίηση των αγορών.
- Η διεύρυνση της γεωγραφικής βάσης των δραστηριοτήτων του τομέα καθώς επίσης και της απασχόλησης και της ισόρροπης ανάπτυξης της ελληνικής περιφέρειας.
- Η υποστήριξη του τομέα με το κατάλληλο πλέγμα υποστηρικτικών υποδομών και υπηρεσιών που θα διευκολύνουν τις ελληνικές επιχειρήσεις
- Η βελτίωση της συμβολής του τομέα στην διατήρηση και αύξηση της απασχόλησης καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος (*Ε.Π. Αλιεία 2000 - 2007*)

Για όλους του παραπάνω στόχους προβλέπονται συγκεκριμένα μέτρα, δράσεις και χρηματοδοτήσεις για την επίτευξή τους.

Σήμερα τρέχει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιεία 2007 -2013 με πέντε άξονες προτεραιότητας βάσει της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής της Ε.Ε. και μέσω του νέου

Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας.

- Μέτρα για την προσαρμογή του αλιευτικού στόλου.
- Υδατοκαλλιέργεια, μεταποίηση και εμπορία προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
- Μέτρα Συλλογικού Ενδιαφέροντος.
- Αειφόρος ανάπτυξη αλιευτικών παράκτιων περιοχών.
- Τεχνική συνδρομή

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013 εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την αριθμ. Ε(2007)6402/11/12/2007 Απόφασή της (www.alieia.gr)

Άλλες τομεακές πολιτικές

Σε ότι αφορά στους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανίας, του τουρισμού και των ανθρώπινων πόρων, που αποτελούν τη βάση για τη μακροχρόνια ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας, η Ελληνική Πολιτική εκφράστηκε μέσα από την κατάρτιση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα 2000-2006 του Υπ. Ανάπτυξης.

Το ΕΠΑΝ εντάχθηκε στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και περιελάμβανε δέσμη δράσεων και ενισχύσεων που έχουν ως στρατηγικό στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την επίτευξη της κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης της χώρας με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος (<http://www.antonistikitita.gov.gr/epan>).

Επίσης, στο πλαίσιο του ΕΠΑΝ προωθήθηκαν έργα αναβάθμισης των βιομηχανικών περιοχών, του εθνικού συστήματος ποιότητας, των ενεργειακών υποδομών και των περιφερειακών δομών πληροφόρησης, εκπαίδευσης, διαχείρισης και υποστήριξης των επιχειρήσεων. Παράλληλα με την υλοποίηση των έργων και δράσεων του ΕΠΑΝ, το Υπουργείο Ανάπτυξης δρομολόγησε μια σειρά από μεταρρυθμίσεις δομών και θεσμών που έχουν σχέση με την απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τη μακροχρόνια ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και της ενέργειας.

Το ΕΠΑΝ αρθρωνόταν σε 9 άξονες προτεραιότητας και 42 μέτρα στα οποία εντασσόταν δράσεις που αποτελούν εφαρμογή των αντίστοιχων πολιτικών στους τομείς παρέμβασης του προγράμματος (ΕΠΑΝ 2000- 2006).

Ειδικότερα:

Στον τομέα της ενέργειας κύριος στόχος των δράσεων του ΕΠΑΝ ήταν να βελτιωθεί η συνεισφορά της ενέργειας ως εργαλείου αύξησης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας με ταυτόχρονο σεβασμό των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων της χώρας. Οι προτεραιότητες του τομέα ήταν οι εξής:

- η ενίσχυση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού τόσο στην Ελλάδα, όσο και την Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβάνοντας υπόψη και την προοπτική της διεύρυνσης,
- η διευκόλυνση της προσαρμογής του ενεργειακού συστήματος στις Οδηγίες της Ε.Ε., που αφορούν την απελευθέρωση του ενεργειακού τομέα,
- η στήριξη της Ελληνικής οικονομίας να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων του Κυότο, όσον αφορά τις εκπομπές αερίων στην ατμόσφαιρα και η προσπάθεια να ληφθεί υπόψη το περιβάλλον με ουσιαστικότερο τρόπο στην ενεργειακή πολιτική.

Όσον αφορά τις υποδομές, οι παρεμβάσεις περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, έργα στο τομέα του φυσικού αερίου, την βελτίωση των υποδομών μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, την υποστήριξη της λειτουργίας της απελευθερωμένης αγοράς ενέργειας και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι παρεμβάσεις του ΕΠΑΝ περιελάμβαναν:

- Ενίσχυση Επιχειρήσεων στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, Συμπαράγωγής και Εξοικονόμησης Ενέργειας
- Ενίσχυση Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ορυκτών πόρων (ΕΠΑΝ 2000- 2006).

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα», για τον τομέα της Βιομηχανίας, θέτει σαν στόχο την παραγωγική ανασυγκρότηση και τεχνολογική αναβάθμιση μέσω της ενίσχυσης των ανταγωνιστικών ικανοτήτων των υφιστάμενων επιχειρήσεων και της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων που θα αξιοποιούν την καινοτομία και θα κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών.

Η επίτευξη του στόχου αυτού εξυπηρετείται από τις εξής προτεραιότητες πολιτικής:

- Μέτρα για την απλοποίηση και αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- Αξιοποίηση της τεχνολογίας στην επιχειρηματική δραστηριότητα
- Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας
- Προώθηση επιχειρηματικών συνεργασιών
- Οικολογικός αναπροσανατολισμός της επιχειρηματικής δραστηριότητας
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων (ΕΠΑΝ 2000-2006).

Ο τομέας του τουρισμού στο ΕΠΑΝ επιδιώκει, παράλληλα με τη διατήρηση της χώρας στους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς της παγκόσμιας αγοράς και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα το διαφοροποιήσουν, έτσι ώστε να συναντήσει τις ανάγκες νέων και δυναμικών τουριστικών αγορών.

Οι βασικοί άξονες στους οποίους εξειδικεύεται η παραπάνω πολιτική είναι:

- Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό με τις δράσεις εκσυγχρονισμού των τουριστικών καταλυμάτων καθώς και με την ενίσχυση των επιχειρηματικών σχεδίων των τουριστικών ΜΜΕ όλων των κλάδων.
- Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και η αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού που εργάζεται στον τουριστικό τομέα και αναβάθμιση της εκπαίδευσης - κατάρτισης έτσι ώστε αυτή να ικανοποιεί τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. (ΕΠΑΝ 2000-2006).

Σε ότι αφορά στον τομέα των ανθρώπινων πόρων το ΕΠΑΝ με δεδομένη τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα στην οικονομική ανάπτυξη αλλά και την ανάγκη για διασφάλιση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης, εκτός από τις δράσεις που αφορούν την ενίσχυση των επιχειρήσεων και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο πλέγμα δράσεων που αποσκοπούν στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού στους τομείς: μεταποίηση, υπηρεσίες, εμπόριο, τουρισμός, έρευνα και τεχνολογία.

Σήμερα στην Ελλάδα τρέχει το νέο πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» (ΕΠΑΝ II) του Υπουργείου Ανάπτυξης για την Περίοδο 2007 -

2013, το οποίο συνεχίζει και εμπλουτίζει τις επιτυχημένες δράσεις του ΕΠΑΝ της περιόδου 2000 - 2006.

Ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος του ΕΠΑΝ II είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος, με έμφαση στη διάσταση της καινοτομικότητας (<http://epan2.antagonistikotita.gr>).

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με δράσεις που υποστηρίζουν:

- την επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης,
- την ανάπτυξη της υγιούς, αιεφόρου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας,
- την ενίσχυση της ελκυστικότητας της Ελλάδας ως τόπου ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας με σεβασμό στο περιβάλλον.

Οι βασικές προτεραιότητες του ΕΠΑΝ II για την περίοδο 2007 - 2013 είναι:

1. Η προώθηση της καινοτομίας, υποστηριζόμενη από έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη

Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας ως βασικού παράγοντα για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και την μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.

2. Η ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας και της Εξωστρέφειας

Ανάπτυξη της ποιοτικής και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας με στόχο την παραγωγική αναβάθμιση της χώρας προς αγαθά και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, με ποιότητα, περιβαλλοντική ευαισθησία, ενσωμάτωση γνώσης και καινοτομίας.

3. Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των βασικών υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, την ενδυνάμωση του ανταγωνισμού και την προστασία του καταναλωτή.

4. Η ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της Χώρας και η ενίσχυση της αειφορίας.

Εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, στο πλαίσιο της επίτευξης των περιβαλλοντικών στόχων της, υποστήριξη της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας και ένταξη της χώρας στα μεγάλα διεθνή δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου (ΕΠΑΝ II 2007-2013).

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό σημειώνεται ότι η Εθνική Στρατηγική της Ελλάδας για την Αειφόρο Ανάπτυξη του 2002, ακολούθησε της κατευθύνσεις της αντίστοιχης στρατηγικής της Ε.Ε. του 2001 προσθέτοντας ορθά κάποια επιπλέον θέματα που αναφέρονται στην ελληνική πραγματικότητα και αποτελούν σημαντικές ελλείψεις για τη χώρα όπως ο ολοκληρωμένος χωροταξικός σχεδιασμός ή αλλιώς οι χωρικές πολιτικές.

Παρόλα αυτά σήμερα κρίνεται αναγκαία η επικαιροποίησής της, λόγω των εξελίξεων σε παγκόσμιο και διεθνές επίπεδο και ειδικότερα λόγω της κατάρτισης της νέας στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη της Ε.Ε.

Παράλληλα σημειώνεται ότι έχουν γίνει σημαντικά βήματα μέσω των περιβαλλοντικών και των τομεακών πολιτικών προς την κατεύθυνση της επίτευξης των τριών διαστάσεων της αειφόρου ανάπτυξης (οικονομική, κοινωνική περιβαλλοντική).

Ωστόσο η εμπειρία δείχνει ότι παρόλο που υπάρχουν πολιτικές που προβλέπουν συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις, η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στην εφαρμογή, τον έλεγχο και την παρακολούθηση τους καθώς και καθυστερήσεις στην έγκαιρη εναρμόνιση της νομοθεσίας της στις ευρωπαϊκές δεσμεύσεις.

Παράλληλα θεωρείται σκόπιμη για σημαντικούς τομείς της οικονομίας όπως η βιομηχανία και ο τουρισμός να καταρτιστούν ξεχωριστές πολιτικές με αντίστοιχα ολοκληρωμένα προγράμματα δράσης και όχι έμμεσες παρεμβάσεις μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την ανάλυση που προηγήθηκε σημειώνονται, συνοπτικά, τα εξής συμπεράσματα:

Η αιφόρος ανάπτυξη είναι μια ευρεία και πολυσύνθετη έννοια με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται αντίστοιχα από τους φορείς δημιουργίας και άσκησης πολιτικής. Η έννοια της αιφορίας ακόμη δεν έχει γίνει αφομοιωθεί από το μεγαλύτερο τμήμα των πολιτών της ΕΕ. Πολλές από τις αποφάσεις και τις πολιτικές της ΕΕ για την αιφόρο ανάπτυξη δεν έχουν ευρεία αποδοχή από τους ευρωπαίους.

Υπάρχει μεγάλο χάσμα κατανόησης των πολιτικών της αιφόρου ανάπτυξης και των συνεπειών της περιβαλλοντικής υποβάθμισης σε σχέση με τους ευρωπαίους του ανεπτυγμένου βορρά και του φτωχότερου νότου. Παράλληλα, ήδη έχει ξεκινήσει να αναπτύσσεται και μια διαμάχη μεταξύ των δύο ζωνών της ΕΕ για το ποιος θα είναι αυτός που θα αναλάβει το μεγαλύτερο κόστος αυτής της πολιτικής. Ο ανεπτυγμένος βορράς, έγινε ανεπτυγμένος, εκμεταλλευόμενος σε μεγάλο βαθμό, χωρίς τον γνώμονα της αιφορίας, τεράστιους φυσικούς πόρους. Οπότε στους κόλπους της ΕΕ υπάρχει μια έντονη διαμάχη σχετικά με το ποιος θα πληρώσει το κόστος των αιφορικών πολιτικών.

Παράλληλα, υπάρχει ακόμη και σήμερα μια επιστημονική αδυναμία, ακόμα και στους κόλπους της ΕΕ, για την επιλογή των βέλτιστων αιφορικών πολιτικών. Το πεδίο της αιφόρου ανάπτυξης είναι καινούργιο και ως εκ τούτου δεν υπάρχουν καλές πρακτικές και σχετική εμπειρία. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα δεκάδων αλληλοσυγκρουόμενων οδηγιών, ανακοινώσεων κ.ο.κ. για το ίδιο ακόμη θέμα από τις ίδιες τις Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σε ένα μεγάλο βαθμό - και σε αυτό συμβάλλουν αρνητικά και τα lobbies - η ευρωπαϊκή πολιτική για την αιφόρο ανάπτυξη δεν είναι ξεκάθαρη. Οι πολιτικές κατεύθυνσης δεν έχουν αποσαφηνιστεί πλήρως με αποτέλεσμα ισχυρές οικονομικές ομάδες (lobbies) να παράγουν πολιτική άντ' αυτού της ΕΕ. Το φαινόμενο αυτό έχει παρατηρηθεί πολλές φορές κυρίως στον κλάδο της ενέργειας αλλά και των τροφίμων.

Επίσης, η ΕΕ βρίσκεται σε ένα διαρκή ανταγωνισμό με άλλους διεθνείς οργανισμούς και fora, για το θέμα. Σε πολλές περιπτώσεις δεν ακολουθεί τις διαδικασίες των Ηνωμένων Εθνών για το θέμα της αιφόρου ανάπτυξης και φαίνεται να προτρέπει με σκοπό να φανεί πιο φιλοπεριβαλλοντική και ενεργή. Η «διαμάχη» της μάλιστα με τις ΗΠΑ, σε θέματα παγκόσμιας ηγεμονίας, έχουν σαν αποτέλεσμα να λαμβάνονται αποφάσεις και πολιτικές στο πλαίσιο της ΕΕ πολύ πιο γρηγορότερα και αυστηρότερα από ότι στους διεθνείς οργανισμούς ή σε ανεξάρτητες χώρες.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της διαμάχης της ΕΕ με τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΙΜΟ) σχετικά με την ημερομηνία εφαρμογής της υποχρέωσης από μεριάς των πλοιοκτητών των διπλών τοιχωμάτων στα tankers. Η ΕΕ σε αντίθεση με αυτά που είχαν υποστηρίξει ανεξάρτητα οι χώρες μέλη της ΕΕ στον ΙΜΟ επέβαλε τον ΙΜΟ να μειώσει κατά 6 μήνες την υποχρέωση προσαρμογής. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί προβλήματα συνέχειας και ασυνέπειας στην πολιτική της ΕΕ και ως εκ τούτου προβλήματα στην ουσιαστική αιφόρο ανάπτυξη που έχει ανάγκη η Ευρώπη και ο πλανήτης γενικότερα.

Ωστόσο, δεν μπορεί να μην επισημανθούν τα **άλματα που έχουν γίνει στην ΕΕ** για το θέμα τα τελευταία χρόνια. Ύστερα από πολλά χρόνια αδράνειας για την αιφόρο ανάπτυξη η ΕΕ δείχνει το τελευταίο διάστημα ότι αντιλαμβάνεται το πρόβλημα σε όλο του το εύρος. Οι πολιτικές που ακολουθεί κρίνονται συνολικά αναμφισβήτητα θετικές, ωστόσο όμως:

- **Είναι κατακερματισμένες.** Σε πολλές τομεακές πολιτικές υπάρχει υπερπληθώρα ενεργειών για την αιεφόρο ανάπτυξη ενώ σε άλλες υπάρχουν ελάχιστες προβλέψεις.
- **Είναι, όπως αναφέρθηκε, σε πολλές περιπτώσεις αντιφατικές.** Η τεράστια γραφειοκρατία των Βρυξελών και ο τεράστιος όγκος των πληροφοριών έχουν σαν αποτέλεσμα να παρασκευάζονται ταυτόχρονα για παραπλήσια θέματα διαφορετικά κείμενα πολιτικής και ενεργειών. Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο αυτό έχει μειωθεί λόγω της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-governance) και της δημόσιας διαβούλευσης που επιβάλλεται πάνω στα εν λόγω έγγραφα. Ένα παράδειγμα της αντιφατικότητας των ευρωπαϊκών πολιτικών για την αιεφόρο ανάπτυξη αποτελεί ο τομέας των μεταφορών. Οι πολιτικές (οδηγίες, απαγορεύσεις, χρηματοδοτήσεις κ.ά.) που έχουν ακολουθηθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια είναι αναλογικά πιο επιβαρυντικές στο φιλοπεριβαλλοντικό πλοίο από ότι στο ενεργοβόρο αυτοκίνητο και αεροπλάνο.
- **Είναι καθυστερημένες.** Η γραφειοκρατία και η επίτευξη μιας ευρείας συμφωνίας για το θέμα, σε πολλές περιπτώσεις, προκαλεί καθυστερήσεις αλλά και ριζικές τροποποιήσεις, σοβαρές για την αιεφόρο ανάπτυξη.
- **Είναι αναποτελεσματικές,** σε μεγάλο βαθμό. Οι πολιτικές που λαμβάνονται στην ΕΕ για την αιεφόρο ανάπτυξη μέχρι να θεσμοθετηθούν από τις εθνικές κυβερνήσεις και μέχρι να εφαρμοστούν στην πράξη, καθυστερούν και χάνουν την αποτελεσματικότητά τους. Παράλληλα, σε πολλές χώρες παρουσιάζεται το φαινόμενο των ψευδών στοιχείων με αποτέλεσμα τα στατιστικά στοιχεία και οι αξιολογήσεις των επιπτώσεων των πολιτικών της ΕΕ για την αιεφόρο ανάπτυξη να είναι πλασματικές.

Σε επίπεδο εθνικό η Ελλάδα όπως αναφέρθηκε «δεν ανακάλυψε τον τροχό». Η χώρα ακολουθεί τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, πολλές φορές με καθυστέρηση και με την λήψη προστίμων, ιδιαίτερα σε θέματα που έχουν να κάνουν με την προστασία του περιβάλλοντος (βλ. πρόστιμα που έχουν να κάνουν με τους ΧΥΤΑ και τα απόβλητα). Σε άλλο επίπεδο, όπως στο θέμα του θεσμοθετημένου χωροταξικού σχεδιασμού, η χώρα, σε κάποια στοιχεία, προηγείται έναντι άλλων ευρωπαϊκών κρατών, δημιουργώντας καλές πρακτικές.

Σε επίπεδο θεσμικό και κειμένων η χώρα ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στις πολιτικές που πρέπει να υιοθετηθούν για την αιεφόρο ανάπτυξη αλλά στην υλοποίηση τους παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα. Εντούτοις, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί πως η χώρα, λόγω της μοναδικής γεωμορφολογίας που διαθέτει (νησιά), δεν μπορεί να ακολουθήσει πολλά από τα κοινά ευρωπαϊκά πρότυπα. Ο νησιωτικός χώρος δημιουργεί άλλες συνθήκες και ως εκ τούτου η ευρωπαϊκή πολιτική οφείλει να περιλαμβάνει ειδικές προβλέψεις για ειδικές κατηγορίες χώρου.

Η γραφειοκρατία και η έλλειψη παιδείας - ενημέρωσης για τα θέματα της αιεφόρου ανάπτυξης στην Ελλάδα έχουν σαν αποτέλεσμα σε μεγάλο βαθμό να μην εφαρμόζονται στην πράξη πολλές από τις προαναφερόμενες στο κεφάλαιο 3 πολιτικές της ΕΕ. Ο μηχανισμός εφαρμογής και κυρίως ελέγχου δεν λειτουργεί και ως εκ τούτου έχουμε σαν αποτέλεσμα να εφαρμόζονται σποραδικές πολιτικές με μειωμένα, φυσικά, αποτελέσματα.

Ωστόσο το πρόβλημα δεν είναι μόνο Ελληνικό. Είναι Ευρωπαϊκό. Κάθε χώρα, λίγο ή πολύ δεν ανταποκρίνεται σε όλο το εύρος στην προσπάθεια για την αιεφόρο ανάπτυξη. Τα πολυσέλιδα κείμενα, οι σύνθετες πολιτικές, οι αντιφατικές προβλέψεις, η επιστημονική αδυναμία τεκμηρίωσης δημιουργούν τριγμούς στην προσπάθεια της αιεφορικής διαδικασίας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η παρούσα εργασία η οποία εξέτασε ένα μεγάλο αριθμό κοινοτικών εγγράφων για να καταλήξει σε μια ευκρινή άποψη και γνώση. Τα κοινοτικά έγγραφα για την αειφόρο ανάπτυξη της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου, των Εμπειρογνομώνων κ.ο.κ. είναι εκατοντάδες χωρίς να υπάρχει μια συνοχή και ένα κοινό συνθετικό έγγραφο. Κάθε Επίτροπος και κάθε Γενική Δ/νση της Επιτροπής συντάσσουν έγγραφα πολιτικής για την αειφόρο ανάπτυξη, είτε έμμεσα είτε άμεσα, χωρίς όλο αυτό το υλικό να συγκεντρώνεται σε ένα ξεχωριστό για την αειφόρο ανάπτυξη κείμενο. Οι δύο (περιορισμένες) αξιολογήσεις για την αειφόρο ανάπτυξη που έχουν γίνει κινούνται προς την σωστή κατεύθυνση αλλά δεν είναι αρκετό.

Για αυτό τον λόγο κρίνεται καταρχήν σκόπιμο τόσο σε επίπεδο ευρωπαϊκό όσο και σε επίπεδο εθνικό, να γίνει καταρχήν μια ξεκάθαρη κουβέντα για το αειφόρο μέλλον της Ευρώπης και του κόσμου. Πρέπει οι αναλύσεις να εκλαϊκευτούν και να απαντηθούν από την επιστημονική κοινότητα με σαφήνεια δεκάδες ερωτήματα για το περιβαλλοντικό μέλλον του πλανήτη αλλά και των τεχνολογιών - καινοτομιών που θα πρέπει να εφαρμοστούν.

Στην συνέχεια η ΕΕ θα πρέπει με απλούς άμεσους κανόνες και πρότυπα να δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη και σύνθετη πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία φυσικά θα πρέπει να ανανεώνεται και να τροποποιείται, και η οποία θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμη και κατανοητή από τον κάθε ένα ευρωπαίο. Χωρίς την συναίνεση του ευρωπαίου πολίτη καμία πολιτική δεν μπορεί να υλοποιηθεί, πόσο μάλλον οι πολιτικές της αειφόρου ανάπτυξης, ο οποίες βάζουν σοβαρά εμπόδια και φραγμούς σε πολλές δραστηριότητες και ενέργειες που λαμβάνουν χώρα στην Ευρώπη για δεκαετίες.

Βιβλιογραφία

Κοινοτικά έγγραφα στα Ελληνικά

Αειφόρο μέλλον για τις μεταφορές: προς ένα ενοποιημένο, καθοδηγούμενο από την τεχνολογία και εύχρηστο σύστημα μεταφορών, COMX (2009) 279 τελικό.

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Σχέδιο δήλωσης για τις κατευθυντήριες αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, Βρυξέλλες 2005 COM/2005/0218 τελικό

Ανακοίνωση της Επιτροπής της 21ης Φεβρουαρίου 2002 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: «Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για αειφόρο ανάπτυξη» COM(2002) 82 τελικό,

Απόφαση αριθ. 742/2008/EK (ΕΕ L 20της 30.7.2008, σ. 49).

Δελτίο ΕΕ 9-2002 Περιβάλλον (5/25) Βιώσιμη ανάπτυξη Παγκόσμια σύνοδος κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ

Έγγραφο 13440/08 του Συμβουλίου• ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2009) 266 της 10.6.2009.

Εντάσσοντας τη διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης στις πολιτικές της ΕΕ: Αναθεώρηση του 2009 της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη COM(2009) 400 τελικό, Βρυξέλλες, 24.7.2009

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (1992), Στόχος η Αειφορία, COM(92), τόμος II, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, Βέλγιο.

Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον: 50 χρόνια από την Συνθήκη της Ρώμης

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2010), Σχετικά με ένα αειφόρο μέλλον για τις μεταφορές 2009 - 2014, Επιτροπή Μεταφορών και Τουρισμού, Εισηγητής: Mathieu Grosch

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2006), Βιώσιμη Ανάπτυξη, Ψήφισμα.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2007), Ενσωμάτωση της Διάστασης της Αειφορίας στις Πολιτικές Αναπτυξιακής Συνεργασίας, Ψήφισμα.

Οδηγία 2003/87/EK σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/EK του Συμβουλίου

Οδηγία 96/61/EK για την ολοκληρωμένη Πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (IPPC)

Οδηγία 96/61/EK για τον Ολοκληρωμένο Έλεγχο και Πρόληψη της Ρύπανσης στη Βιομηχανία.

Οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (οδηγία 2008/56/EK, ΕΕ L 164 της 25.6.2008, σ. 19), η ευρωπαϊκή στρατηγική για θαλάσσια και ναυτιλιακή έρευνα (COM(2008) 534 της 3.9.2008), ο κοινός θαλάσσιος χώρος χωρίς φραγμούς (COM(2009) 10 της 21.1.2009), η ανακοίνωση για την αιολική ενέργεια ανοικτής θάλασσας (COM(2008) 768 της 13.11.2008), η Πράσινη Βίβλος όσον αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (COM(2009)147 της 1.4.2009), και η στρατηγική για τη διάλυση πλοίων (COM (2008) 767 της 19.11.2008).

Πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης COM(2008) 800 της 26.11.2008 και COM(2009) 114 της 4.3.2009, ανακοίνωση για την απασχόληση COM (2009) 257 της 3.6.2009 και ανακοίνωση «Πολιτική για τη συνοχή: επενδύοντας στην πραγματική οικονομία», COM(2008) 876 της 16.12.2008.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2006), Επανεξέταση της Στρατηγικής της Ε.Ε για την Αειφόρο Ανάπτυξη, (10917/06), Βρυξέλλες, Βέλγιο.

Συμπεράσματα της Προεδρίας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκεντεμποργκ 15 ^ 16 Ιουνίου 2001 (SN 200/1/01 REV 1)

Ψήφισμα του Συμβουλίου (ΕΕ 1999/С 56/01)

Κοινοτικά Έγγραφα στα Αγγλικά

6th & 5th Environmental Action Programme

A global approach to the construction of a Community framework for sustainable mobility, COM(92) 494.

A strategic review of better regulation in the European Union, COM (2006) 689

A sustainable Europe for a better world: A European Union strategy for sustainable development, COM(2001) 264.

A year of delivery — Implementing the renewed Lisbon strategy for growth and jobs, COM(2006) 816

Adequate and sustainable pensions, Commission services paper, 2006

Amended proposal for a decision of the European Parliament and of the Council establishing a second programme of Community action in the field of health (2007-13), COM (2006) 234.

An energy policy for Europe, COM(2007) 1 Limiting global climate change to 2 degrees Celsius: the way ahead for 2020 and beyond, COM(2007) 2

Climate change 2007, Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on climate change, Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, USA

Commission Communication of 13 December 2005 on the review of the Sustainable Development Strategy - A platform for action.COM(2005)658 final,

Commission Communication of 15 May 2001 'A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development' (Commission proposal to the Gothenburg European Council) COM(2001) 264 final

Commission legislative and work programme 2007, communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM (2006) 629

Community Lisbon programme: Technical implementation report 2006, SEC(2006) 1379

Conclusions of the Gothenburg European Council of June 2001

Council Directive 2003/96/EC on restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity.

DG TREN (2009): EU energy and transport in figures. Statistical pocketbook 2009.

Directive 2003/87/EC establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC

Economic reforms and competitiveness: key messages from the European competitiveness report 2006, COM(2006) 697

Employment in Europe 2006, European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2006

Energy and environment in the European Union: Tracking progress towards integration, EEA report No 8/2006. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2006

Energy efficiency in the European Community – Towards a strategy for the rational use of energy, COM(1998) 246.

Energy panorama – Energy statistics to support EU policies and solutions. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2007

EU forest action plan, COM(2006) 302, COM (2006) 302

EU policies and measures to reduce greenhouse gas emissions: Towards a European climate change programme (ECCP), COM(2000) 88.

European Commission, European Spatial Development Perspective (ESDP), agreed at the Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning in Postdam, May 1999

European governance: a White Paper, COM(2001) 428

European transport policy for 2010: time to decide, COM(2001) 370

External action: thematic programme for environment and sustainable development of natural resources including energy, COM(2006) 20

Global Europe: competing in the world, a contribution to the EU's growth and jobs strategy, COM(2006) 567

Green Paper A European strategy for sustainable, competitive and secure energy, COM(2006) 105.

Green Paper Confronting demographic change: a new solidarity between the generations, COM(2005) 94

Green Paper Towards a European strategy for the security of energy supply, COM(2000) 769.

Halting the loss of biodiversity by 2010 – and beyond. Sustaining ecosystem services for human well-being, COM(2006) 216, COM (2006) 216

Helsinki European Council 10 & 11/12/1999 Presidency Conclusions, European Parliament: 1999

i2010 - A European information society for growth and employment, COM(2005) 229

i2010, Annual information society report 2007, COM(2007) 146

Integrated guidelines for growth and jobs (2005-08), COM(2005) 141

Investing in people – communication on the thematic programme for human and social development and the financial perspectives for 2007-13, COM(2006) 18

Keep Europe moving - Sustainable mobility for our continent - Mid-term review of the European Commission's 200transport White Paper, COM(2006) 314.

Millennium Ecosystem Assessment, 2005, Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. Οικοσυστήματα και ευημερία του ανθρώπου: Σύνθεση. Island Press, Washington, DC. Island Press, Washington, DC.

Panorama of transport – Edition 2007, Eurostat statistical books, 2007

Presidency conclusions of the Brussels European Council, 20 and 2 March 2003

Presidency conclusions of the Brussels European Council, 8 and 9 March 2007.

Sustainable use and management of natural resources, Report No 9/2005, European Environment Agency Halting the loss of biodiversity by 2010: proposal for a first set of indicators to monitor progress in Europe, Report No 11/2007, European Environment Agency State of Europe's forests 2003.

Taking sustainable use of resources forward – A thematic strategy on the prevention and recycling of waste, COM(2005) 666

The demographic future of Europe – from challenge to opportunity, COM(2006) 571

The Lisbon Special European Council, «Towards a Europe of Innovation and Knowledge», March 2000

The MCPFE report on sustainable forest management in Europe

Thematic strategy on the sustainable use of natural resources, COM(2005) 670

Time to move up a gear – the new partnership for growth and jobs, COM (2006) 30

Towards a global partnership for sustainable development, COM(2002)

Towards fair and efficient pricing in transport – Policy-options for internalising the external costs of transport in the European Union, COM(95) 691

Transport and environment: on the way to a new common transport policy - TERM 2006: indicators tracking transport and environment in the European Union, European Environment Agency (2007)

White Paper European transport policy for 2010: time to decide, COM(2001) 370

Ελληνική Νομοθεσία

- υπ' αριθμ. 6876/4871/02.07.08 «Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης» από την Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού & της αειφόρου ανάπτυξης (ΦΕΚ 128 Α΄ 2008)
- υπ' αριθμ. 24208/04.06.09 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού» από την Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού & της αειφόρου ανάπτυξης (ΦΕΚ 1138/Β/2009)
- υπ' αριθμ. 11508/18.02.09 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού» της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού & της αειφόρου ανάπτυξης» (ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/2009)
- υπ' αριθμ. 49828/12.11.08 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού» από την

Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού & της αειφόρου ανάπτυξης» (ΦΕΚ 2464/Β/2008)

Ν. 2742/99 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΦΕΚ Α' 207)

Βιβλιογραφία στα Αγγλικά

United Nations A/CONF.199/20, *Report of the World Summit on Sustainable Development Johannesburg*, South Africa, 26 August-4 September 2002

Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, 3-14 June 1992 (United Nations publication, Sales No. E.93.I.8 and corrigenda).

General Assembly resolution 55/2.

Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, 3-14 June 1992 (United Nations publication, Sales No. E.93.I.8 and corrigenda), vol. I:

Resolutions Adopted by the Conference, resolution 1, annex I.

Report of the International Conference on Financing for Development, Monterrey, Mexico, 18-22 March 2002 (United Nations publication, Sales No. E.02.II.A.7), chap. I, resolution 1, annex.

Βιβλιογραφία στα Ελληνικά

Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης, (2002), *Η Ελληνική Στρατηγική προς την Αειφόρο Ανάπτυξη*, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2002α), *Η Ελληνική Στρατηγική προς τη Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ (2002β), *Εθνικό πρόγραμμα για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα*, Αθήνα

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2007β), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013*, Αθήνα.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης (2000), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιεία 2000-2006*, Αθήνα

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης (2007), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιεία 2007-2013*, Αθήνα

Υπουργείο Ανάπτυξης (2000), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα 2000-2006*, Αθήνα

Υπουργείο Ανάπτυξης (2007), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα 2007-2013*, Αθήνα

ΕΠΠΕΡ - ΥΠΕΧΩΔΕ (2001), *Οι Ελληνικές προτάσεις για τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές. Παραγωγή και μεταποίηση μετάλλων*, Αθήνα

Σουφλιάς Γ., *Συνέντευξη τύπου για το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο*, Αθήνα 2007

Σουφλιάς Γ., *Δηλώσεις για το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο της Βιομηχανίας*, Αθήνα 2009

Μαχαίρας Ι., *Εισήγηση με θέμα: «Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων»*, ΥΠΕΧΩΔΕ 2006

Σκορδίλης Α., *Εισήγηση με θέμα: «Η εναλλακτική διαχείριση των στερεών αποβλήτων»*, Λευκωσία 2008

Οικονόμου Σ. (2003), “Εκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον. Το περιβάλλον κατά το έτος 2010: Το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή”, Διεθνές Συνέδριο HELECO '03, ΤΕΕ, Πρακτικά, τ. Γ', σ.σ. 344 - 351

ΟΚΕ (2007) *Γνώμη για την “Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη”*, Αθήνα

Δικτυακοί Τόποι

<http://consilium.europa.eu>

http://ec.europa.eu/environment/air/pollutants/stationary/ippc/key_impl.htm

http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

<http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>

<http://ec.europa.eu/environment/ppps/home.htm>

http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/scarcity_en.htm

<http://ec.europa.eu/ewsi/en/index.cfm>

<http://ec.europa.eu/fisheries/reform/>

http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/actionplan_en.htm

http://ec.europa.eu/food/food/animalnutrition/feedadditives/comm_register_feed_additives_1831-03.pdf

http://ec.europa.eu/food/plant/propagation/conservation_varieties/index_en.htm

<http://epan2.antagonistikotita.gr>.

<http://www.antagonistikotita.gov.gr/epan>

<http://www.clubofrome.org>

<http://www.cyprus.gov.cy/moa/Agriculture.nsf/All>

<http://www.eedsa.gr>

<http://www.europarl.europa.eu/summits>

<http://www.gnccd.com>

<http://www.itia.ntua.gr>

<http://www.iucn.org>

<http://www.mcpfe.org>

<http://www.minagric.gr>

<http://www.minenv.gr>

<http://www.mnec.gr>

<http://www.ncte.ie/envirom>

http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm

<http://www.unep.fr/scp/rpanel/>

<http://www.unep.org>

<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/default.asp? DocumentID = 78 & ArticleID = 1163>

<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163>